

**INFORMACIJA O ZDRAVSTVENOM STANJU STANOVNIŠTVA
I ORGANIZACIJI ZDRAVSTVA
NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA
U 2020. GODINI**

Izdavač: J.U. Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica

Za izdavača: Prim.dr. Senad Huseinagić - direktor

Uredio: Prim.dr. Senad Huseinagić

Izvještaj uradili:

Prof.dr. Suad Sivić

Mr.sc.dr. Senad Huseinagić

Prim.dr. Fatima Bašić

Dr. Elma Kuduzović

Mr.sc. dr. Fadil Šabović

Dr.sc. Nino Hasanica

Tehnička obrada:

Sead Begagić, magistar informatike

Naslovna strana:

Saladin Pašalić

Štampa:

KOPIKOMERC sp, Istočno Sarajevo

Tiraž: 200 primjeraka

Zenica, 2021. godine

SADRŽAJ

UVOD	1
1. STRUKTURA STANOVNIŠTVA I VITALNO-DEMOGRAFSKI POKAZATELJI.....	3
1.1. OPŠTI POKAZATELJI	3
1.2. STANOVNIŠTVO.....	4
1.3. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA	5
1.4. POLITIČKA I SOCIOEKONOMSKA SITUACIJA	8
2. ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA.....	10
2.1. MORTALITET (SMRTNOST)	10
2.2. MORBIDITET (OBOLIJEVANJE).....	13
2.3. HRONIČNA OBOLJENJA.....	15
2.4. Poremećaji mentalnog zdravlja.....	17
2.5. Maligna oboljenja.....	18
2.6. Oboljenja koštano-mišićnog sistema	19
2.7. ZDRAVLJE ŽENA	21
2.8. PATRONAŽNA DJELATNOST.....	31
2.9. ZDRAVLJE DJECE.....	32
2.10. ORALNO ZDRAVLJE.....	35
3. EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA NA ZDK U 2020. GODINI	39
3.1. Nadzor nad zaraznim oboljenjima.....	39
3.2. COVID 19	45
3.3. Desetogodišnji trendovi kretanja zaraznih oboljenja na području Kantona	53
3.4. Epidemije u 2020. godini.....	59
3.5. OBAVEZNA KONTINUIRANA IMUNIZACIJA	65
4. Maligne neoplazme na području ZDK za 2020 godinu.....	83
4.1 Spolna struktura malignih neoplazmi.....	83
4.2. Geografska distribucija malignih neoplazmi.....	84

4.3.	Dobna struktura oboljelih od malignih neoplazmi.....	86
4.4.	Vodeće maligne neoplazme u ZDK za 2020 godinu.....	87
5.	GLAVNI SANITARNO-HIGIJENSKI PROBLEMI.....	93
5.1.	Sanitarno-higijenski pokazatelji:.....	94
5.2.	Stanje zraka na području Zeničko dobojskog kantona :.....	97
5.3.	Druge i dodatne aktivnosti	98
5.4.	PREPORUKE.....	99
5.5.	Uloge pojedinih društvenih subjekata	102
5.6.	T A B E L A R N I D O D A T A K.....	104
6.	ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I KADROVI	111
6.1.	ZDRAVSTVENI KADAR	111
6.2.	BOLNIČKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	112
6.3.	VANBOLNIČKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA.....	114
7.	ZAKLJUČCI	124
8.	PRIJEDLOZI ZA POBOLJŠANJE STANJA.....	128
9.	PREGLED PO OPĆINAMA	132
9.1.	OPĆINA BREZA	133
9.2.	OPĆINA DOBOJ-JUG	139
9.3.	OPĆINA KAKANJ	144
9.4.	OPĆINA MAGLAJ	150
9.5.	OPĆINA OLOVO	155
9.6.	OPĆINA TEŠANJ	161
9.7.	OPĆINA USORA.....	167
9.8.	OPĆINA VAREŠ.....	172
9.9.	VISOKO	177
9.10.	OPĆINA ZAVIDOVIĆI	182
9.11.	GRAD ZENICA.....	188
9.12.	OPĆINA ŽEPČE	194

ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA I ORGANIZACIJA ZDRAVSTVA NA PODRUČJU ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA U 2020. GODINI

UVOD

Specijalisti javnozdravstvenih disciplina vrše pregled zdravstvenog stanja stanovništva, rada javnozdravstvenih ustanova i organizacije zdravstvene zaštite na području Zeničko-dobojskog kantona na osnovu stručnih i naučnih metoda koje su posebno razvijene za takvu vrstu dijagnostike u zdravstvu.

Pri procjeni zdravstvenog stanja stanovništva mora se uzeti u obzir vijekovima utvrđena činjenica da zdravlje ili bolest proizilaze iz ravnoteže između faktora spoljne sredine (klimatski, higijensko-ekološki, socijalni, ekonomski), naslijeđenih genetskih predispozicija i načina života stanovništva.

Dugogodišnja dominacija hroničnih nezaraznih bolesti koje su bile javnozdravstveni prioritet tokom 2020. godine promijenila je pandemija Covid-19 zauzimajući primarno mjesto. Usljed epidemioloških mjera, pridržavanja socijalne distance i izolirajući oblik života i rada, značajno je ugroženo i mentalno zdravlje većeg broja naše populacije. Kardiovaskularne i maligne bolesti uprkos svemu i dalje su odgovorne za većinu preranih smrti i narušenu kvalitetu života.

Aktivnosti koje su provodile zdravstvene ustanove u 2020. godini, prije svega bile su determinisane uslovima rada i poslovanja u stanju proglašene pandemije koronavirusom i bile su usmjerene punoj podršci poduzimanim mjerama u cilju zaštite građana Zeničko-dobojskog kantona.

Drugi segment rada bio je usmjeren da se u uslovima proglašene pandemije i izmijenjenog režima rada zdravstvenih ustanova, osiguraju uslovi za blagovremeno ostvarivanje prava osiguranih lica na način da se svim pacijentima osigura potrebna usluga, a da se potencijalni rizik prijenosa zaraze svede na najmanju moguću mjeru.

Da bi bilo moguće procijeniti zdravstveno stanje stanovništva i funkcionisanje zdravstvenog sistema na Zeničko-dobojskom kantonu, bilo je potrebno prikupiti brojne podatke iz mnogih društvenih sektora.

S početkom 2019. godine stupila su nova zakonska rješenja u oblasti zdravstvenih i medicinskih evidencija u Federaciji Bosne i Hercegovine, koja su nametnula novu metodologiju rada, donekle drugu vrstu podataka i nove probleme u funkcionisanju zdravstvenog informacijskog sistema. Uz novu metodologiju i nove obrasce, stoji još uvijek neriješen problem prikupljanja samih podataka. Obzirom da se podaci prikupljaju u interakciji zdravstveni radnik-pacijent ili iz drugih izvora vezanih uz zdravstveni sektor, zdravstveni radnici nisu uvijek svjesni važnosti prikupljanja ispravnih zdravstvenih podataka, pa u uslovima prošle godine, pandemije Covid 19 i preopterećenosti zdravstvenih radnika, dešava nam se da moramo s rezervom prihvatiti neke podatke ili ih ad hoc provjeravati.

U pisanju Informacije o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstva na području Zeničko-dobojskog kantona, korištena je retrospektivna analiza zdravstvenog sistema za jednogodišnji sistem. Podaci koji su prezentirani prikupljeni su uglavnom iz javnih zdravstvenih ustanova i manji dio iz privatnih zdravstvenih ustanova. Također su korišteni podaci iz Federalnog zavoda za statistiku i Federalnog zavoda za javno zdravstvo.

Osnovni cilj prilikom pisanja izvještaja jeste prezentiranje podataka, informisanje organa vlasti, društvenopolitičkih zajednica, jedinica lokalne samouprave i drugih društvenih subjekata i pojedinaca koji imaju interes iz domena zdravstvene zaštite. Također je cilj dobijenim podacima procijeniti zdravstveno stanje stanovništva, identificirati najvažnije probleme u pružanju zdravstvene zaštite, organizaciji zdravstvene zaštite te potrebama stanovništva za zdravstvenom zaštitom.

1. STRUKTURA STANOVNIŠTVA I VITALNO-DEMOGRAFSKI POKAZATELJI

1.1. OPŠTI POKAZATELJI

Područje ZDK se prostire na površini od 3.344,1 km², i administrativno se dijeli na 12 opština. Prema procjeni Federalnog statističkog zavoda na ovom prostoru je sredinom 2020. godine živjelo 357.275 stanovnika sa prosječnom gustoćom naseljenosti od oko 107 stanovnika po kvadratnom kilometru.

Kanton odlikuje umjerena kontinentalna klima sa tri podvarijacije u zavisnosti od nadmorske visine (nizijsko brdoviti region, brdoviti region i planinski region sa svojim karakteristikama) u sjevernom dijelu i mediteranska klima u južnom dijelu zemlje što svakako utječe na pojedine karakteristike i zdravstvenog stanja stanovništva a i na organizaciju zdravstvene službe.

Olovo je najudaljenija opština od administrativnog sjedišta Kantona i udaljeno od Zenice oko 100 km, Tešanj oko 80 km, Vareš oko 75 km itd. Kroz Kanton prolaze magistralni put M17 i željeznička pruga te dio autoceste Vc..

Administrativno, kulturno i industrijsko sjedište Kantona je u Zenici, koja je sredinom 2020. godine imala 109.093 stanovnika. Sljedeća tabela prikazuje opće karakteristike iz vitalne statistike za Kanton.

Tabela 1. Opće vitalne karakteristike Zeničko-dobojskog kantona

	1991	1998	2008	2010	2018	2019	2020
Broj stanovnika	475.431	428.870	400.848	400.126	359.350	358.292	357.275
Gustina naseljenosti (st/km ²)	149	128	120	120	110	107	107
Natalitet (‰)	16,7	13	10,5	12	9,8	9,3	9,1
Mortalitet (‰)	5,9	7,0	7,9	9,6	10	10,2	12,8
Dojenačka smrtnost (‰)	18,1	21,2	8,3	7,3	6,8	8,4	7,4
Prirodni priraštaj (‰)	10,8	6,0	2,7	2,5	- 0,2	- 0,8	-3,7

1.2. STANOVNIŠTVO

Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku sredinom 2020. godine na području Kantona je živjelo 357.275 stanovnika. Distribucija stanovništva prema dobnim skupinama na Kantonu i po opštinama je predstavljena u sljedećoj tabeli.

Tabela 2 Distribucija stanovništva Zeničko-dobojskog kantona po dobnim skupinama

Kanton - opština	ukupno	starost (%)		
		0 - 14	15 - 64	65+
ZDK	357.275	54.976(15)	248.333(70)	53.966(15)
Breza	13.397	1.801(13)	9.276(70)	2.320(17)
Doboj jug	4.096	714(18)	2.877(70)	505(12)
Kakanj	37.018	6.131(17)	25.726(69)	5.161(14)
Maglaj	22.634	3.222(14)	15.847(70)	3.565(16)
Olovo	9.201	1.133(12)	6.313(69)	1.755(19)
Tešanj	43.897	7.591(17)	30.995(71)	5.311(12)
Usora	6.339	604(9)	4.675(74)	1.060(17)
Vareš	7.723	749(10)	5.079(66)	1.895(24)
Visoko	39.095	6.112(15)	26.651(69)	6.332(16)
Zavidovići	35.008	5.316(15)	24.597(70)	5.095(15)
Zenica	109.093	17.182(16)	74.872(69)	17.039(15)
Žepče	29.774	4.421(15)	21.425(72)	3.928(13)

Starosna struktura stanovništva odgovara stacionarno-regresivnom tipu i gledajući po opštinama najnepovoljnija je situacija u opštinama Vareš, Usora i Olovo i Breza a povoljna u opštinama Doboj jug, Tešanj i Žepče. Ovo je izuzetno važan podatak, jer starosna struktura stanovništva uvjetuje specifičnost

zdravstvenih potreba. Ona predstavlja polaznu osnovu za planiranje i programiranje mjera koje je neophodno provoditi u zajednici u cilju optimalnog zadovoljavanja potreba u području zdravstvene zaštite i unapređenja zdravlja u okviru ograničenih resursa.

1.3. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

Tokom 2020. godine na ZDK je ukupno rođeno 3.273 djece, od toga je 3.259 živorođenih i to 1.683 muških i 1.576 ženskih.

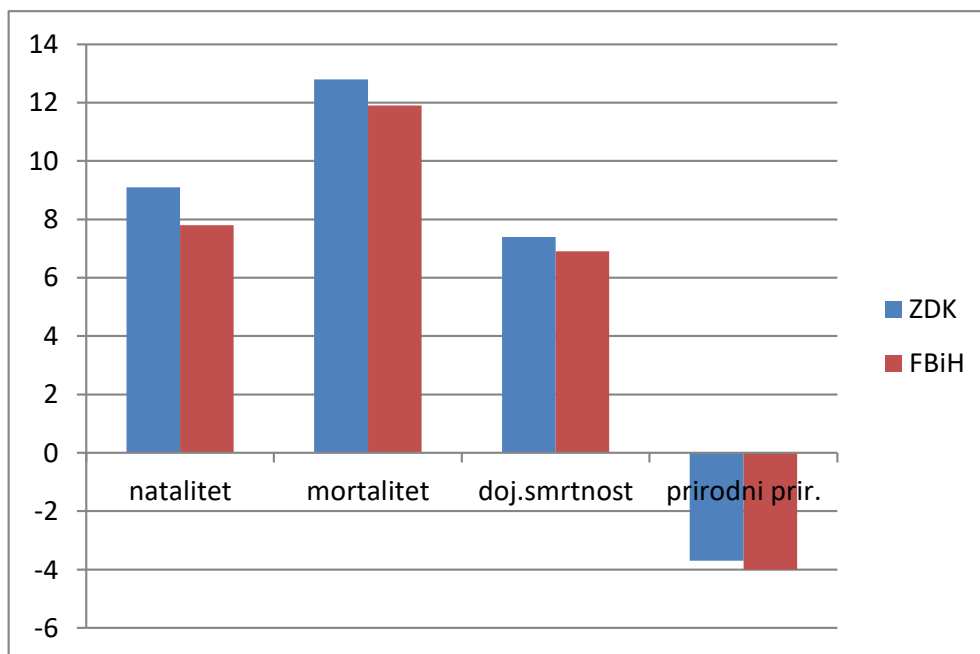
Ukupno umrlih u 2020. godini na Kantonu je bilo 4.571, od čega njih 2.431 je muških i 2.140 je ženskih. Od toga je 24 umrle dojenčadi i 78 nasilnih smrti.

Prirodno kretanje stanovništva predstavlja razlika između živorođenih i umrlih za jedan period na određenom mjestu i govori nam o tome kako raste stanovništvo. Ovaj vitalni indeks za ZDK od 2018. godine je negativan kada je iznosio -53, u 2019. godini -303, a u 2020. godini iznosio je -1.312. Pored ovog vitalnog događaja za procjenu vitalnog stanja stanovništva i funkcioniranje zdravstvene službe važni su i drugi pokazatelji kao što su: natalitet, mortalitet, stopa prirodnog priraštaja, dojenačka smrtnost... Praćenje ovih parametara, kod stanovništva našeg područja, rezultira slikom niskog nataliteta i negativnim prirodnim priraštajem.

Prikazani podaci nisu povoljni s aspekta razvoja zadovoljavajućih populacijskih parametara. Natalitet je niži nego prethodne godine, dakle nizak za što mogu biti odgovorni različiti faktori od socijalne sredine, ekonomske moći stanovništva, stope fertiliteta... Mortalitet je viši nego prethodne godine, i u nekoliko zadnjih godina ima uzlaznu putanju. Stopa prirodnog priraštaja je negativna. Stopa dojenačke smrtnosti je povoljnija u odnosu na prethodnu godinu.

Poredeći podatke prema vrijednostima u Federaciji BiH zapaža se da je stopa nataliteta u Federaciji manja (7,8‰) nego u Kantonu, stopa mortaliteta je manja (11,9‰), stopa dojenačke smrtnosti je također manja (6,9‰), dok je prirodni priraštaj u Federaciji BiH više negativan (-4‰). Dakle opšti vitalni pokazatelji su u granicama prosječnih Federalnih vrijednosti. Grafički odnos vrijednosti u ZDK i FBiH je prikazan na grafikonu 1.

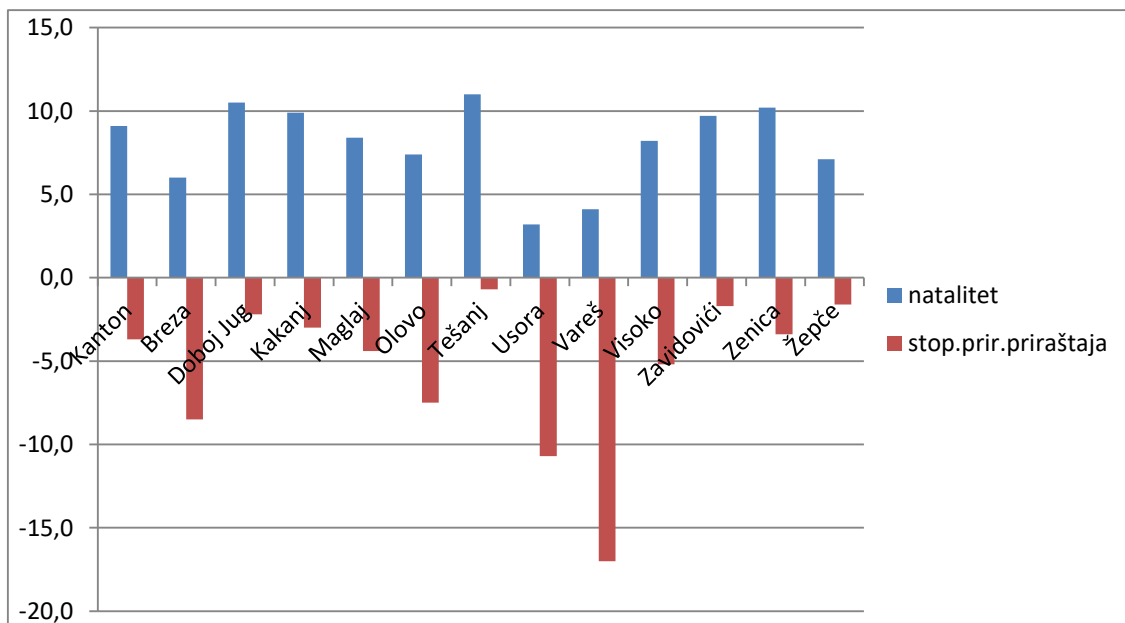
Grafikon 1. Odnos nataliteta i mortaliteta u ZDK i FBiH

Prema statističkim standardima stopa prirodnog priraštaja manja od 5 ‰ je izrazito nepovoljna i pokazuje da društvo nije sposobno ni za osnovnu reprodukciju.

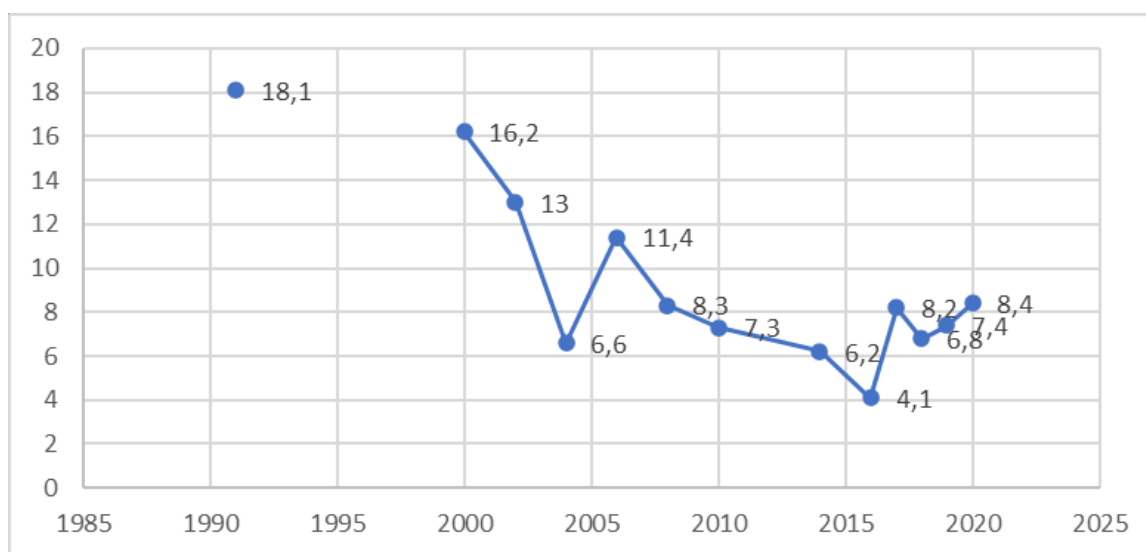
Stopa dojenačke smrtnosti, koja je 2003. i 2004. godine bila u nivou evropskog prosjeka, ima blage ekscese u 2005. i 2006. godini, da bi u nekoliko posljednjih godina imala zadovoljavajuće vrijednosti. Distribuciju nekih vitalnih pokazatelja po opštinama Kantona prikazuje sljedeći grafikon.

Grafikon 2. Natalitet i stopa prirodnog priraštaja u ZDK po općinama

Najnepovoljnija stopa prirodnog priraštaja je u opštinama Vareš, Usora i Breza. Negativnu stopu ima Kanton u cjelini. Nijedna općina nema stopu veću od 5%. Natalitet je najpovoljniji u Tešnju, Kaknju, Zavidovićima i Zenici. Trend dojenačke smrtnosti za period 1991. do 2020. godine na Zeničko-dobojskom kantonu je prikazan grafikonom 3.

Grafikon 3. Trend dojenačke smrtnosti u ZDK za period 1991.-2020.

Na području Kantona je u 2020. godini nasilno izgubilo život 78 osoba.

1.4. POLITIČKA I SOCIOEKONOMSKA SITUACIJA

Zeničko-dobojski kanton čini 12 općina sa 357.275 stanovnika. Sjedište Kantona je u Zenici. Zakonodavnu vlast čini Skupština Kantona sa 35 poslanika, a izvršnu čini Vlada na čijem je čelu Premijer. Pregled broja stanovnika, zaposlenih i nezaposlenih, te prosječna plata za FBiH i pojedine kantone u 2020. godini je dat u tabeli 3.

Tabela 3. Pregled nezaposlenih, prosječnih plaća i nezaposlenih u FBiH u 2020.

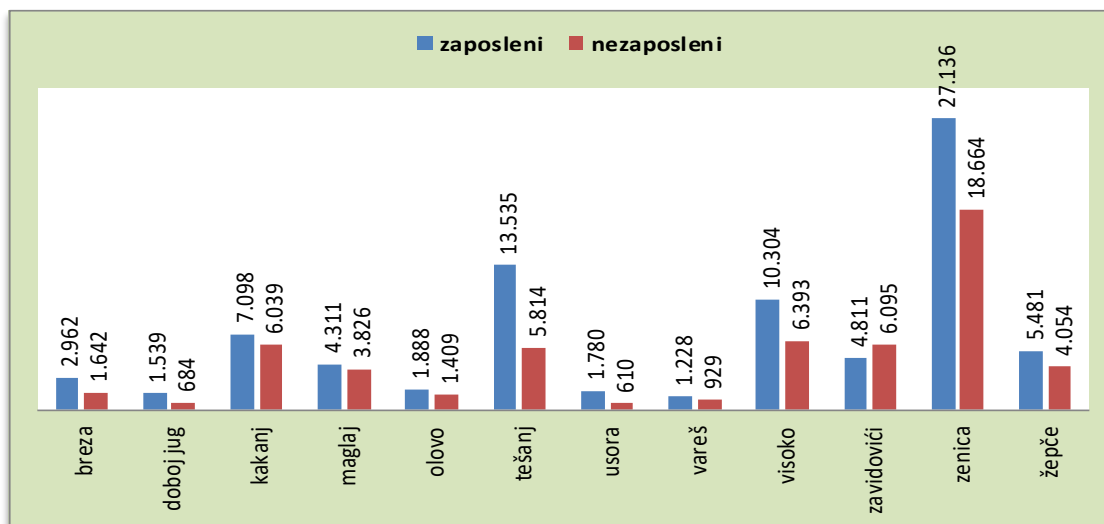
	FBiH	ZDK	TK	USK	SBK	SK
Stanovnika	2.184.680	357.275	437.607	266.535	249.062	421.555
Zaposleni	520.162	82.073	97.863	37.085	50.024	150.451
Nezaposleni	323.244	56.159	76.878	34.982	34.685	63.496
Prosječna plaća KM	956	820	863	897	774	1.179

Trend broja zaposlenih od 1991. do 2020. godine prikazan je u tabeli 4.

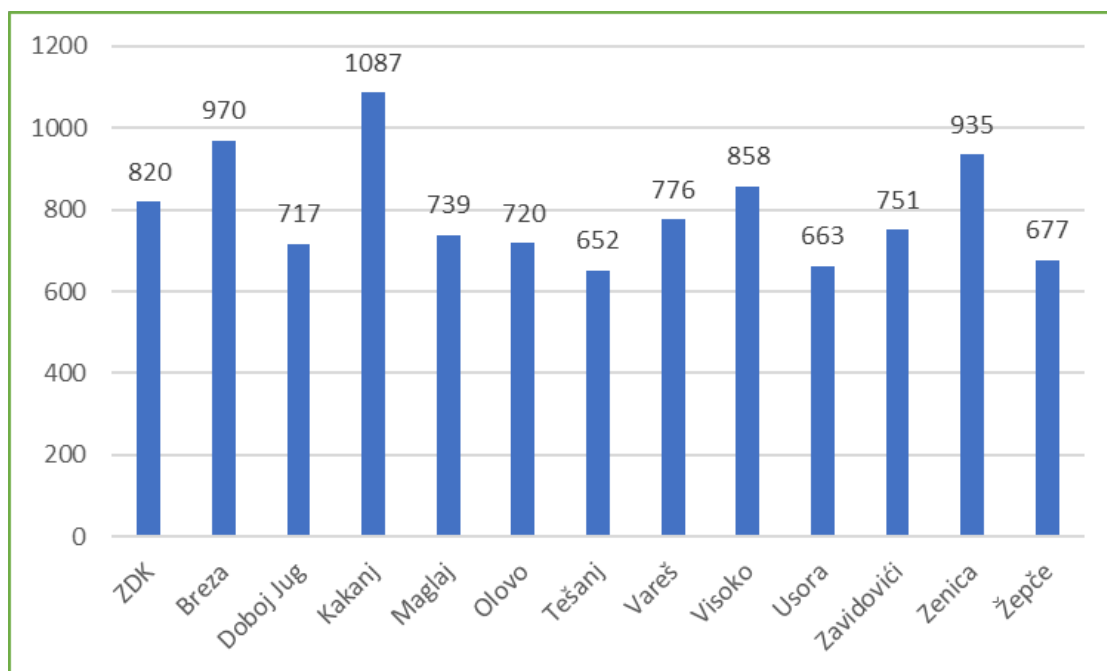
Tabela 4. Zaposleni u Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 1991-2020.

	1991.	1998.	2005.	2008.	2013.	2016.	2018.	2019.	2020.
Zaposleni	114.316	68.900	66.718	73.267	68.554	72.106	82.688	84.169	82.073

Grafikon 4. Zaposleni i nezaposleni u općinama Zeničko-dobojskog kantona

Grafikon 5. Prosječne plaće po općinama u Zeničko-dobojskom kantonu.

Zakonska regulativa omogućuje svim stanovnicima zdravstveno osiguranje, međutim to u praksi nije slučaj. Na kantonu je bilo 30.837 neosiguranih osoba. Osigurano je 64.846 maloljetnih osoba, 195.121 stanovnik u starosnoj dobi od 20 do 64 godine starosti i 66.471 stanovnik stariji od 65 godina.

Učešće zajednice i vanzdravstvenog sektora u unapređenju zdravlja je vrlo malo. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije zdravstveni sektor ima samo 10% uticaja na zdravstveno stanje stanovništva, dok je 90% izvan uticaja zdravstva. Ovdje značajnu ulogu imaju ekonomska situacija, stopa siromaštva, društveni stavovi i navike pojedinca, mediji, državni kontrolni mehanizmi i slično.

2. ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA

Za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva važni su sljedeći pokazatelji: očekivana dužina života, stopa smrtnosti (mortalitet), stopa dojenačke smrtnosti, vodeći uzroci smrtnosti, vodeća oboljenja (morbiditet), a kao posebne indikatore pratimo stanje zdravlja žena i djece.

Opća stopa smrtnosti u 2020. godini na ZDK je bila 12,8‰ a stopa dojenačke smrtnosti je bila 7,4‰.

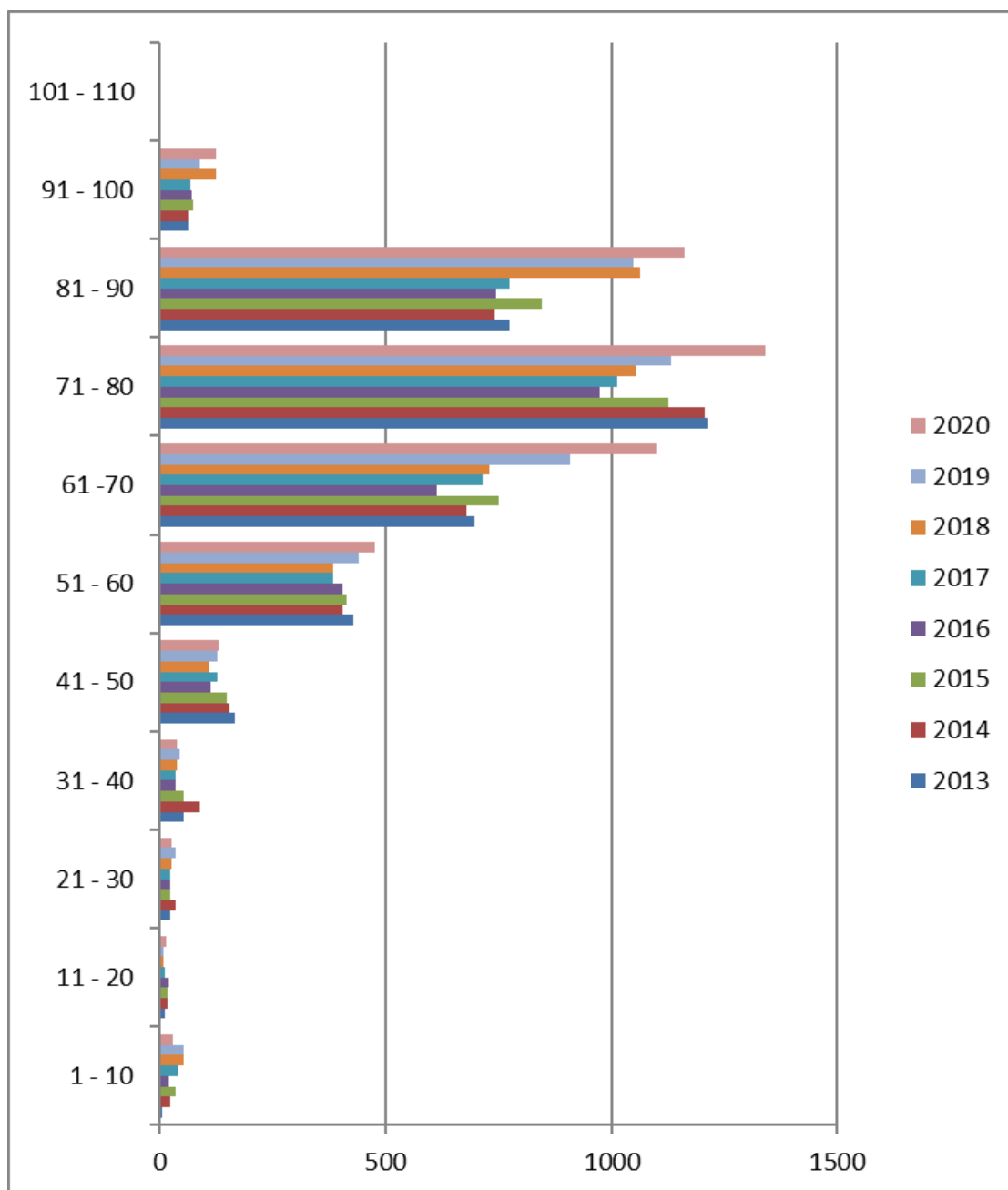
2.1. MORTALITET (SMRTNOST)

U 2020. godini na Kantonu je ukupno umrlo 4.476 osoba, što je skoro 23% umrlih osoba više nego 2019. godine. Od toga je 2.094 žena, a 2.382 muških. Umrlo je 24 dojenčeta, a nasilnih smrti je bilo 78.

Prosječna starost umrlih je 72,07 godina. Prosječna starost umrlih muškaraca je 69,95 godina, a žena 74,52 godine.

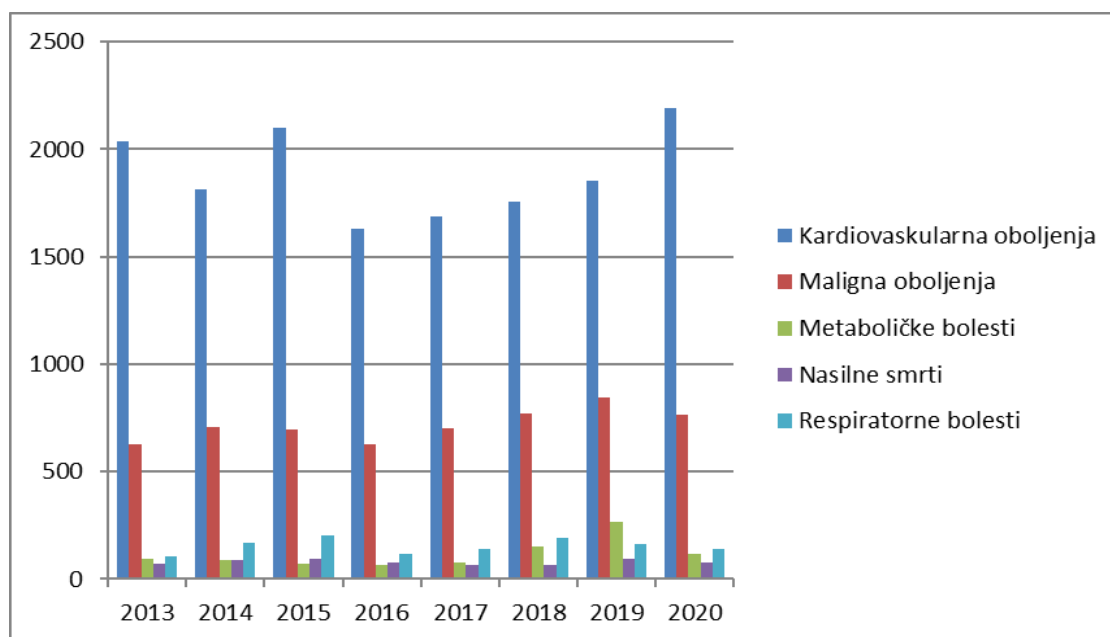
Najviše umrlih je u dobnoj skupini od 71 do 80 godina. Primjetan je trend porasta umiranja u dobnim skupinama 61-70, 71-80 te 81-90 godina starosti. Taj porast je naročito izražen 2020. godine i to u dobnim skupinama 61-70 i 71-80 godina starosti. Grafikon br.6. daje distribuciju umrlih prema dobnim skupinama (po 10 godina) u periodu od 2013. do 2020. godine.

Grafikon 6. Distribucija umrlih po dobnim skupinama u Zeničko-dobojskom kantonu za period 2013-2020.

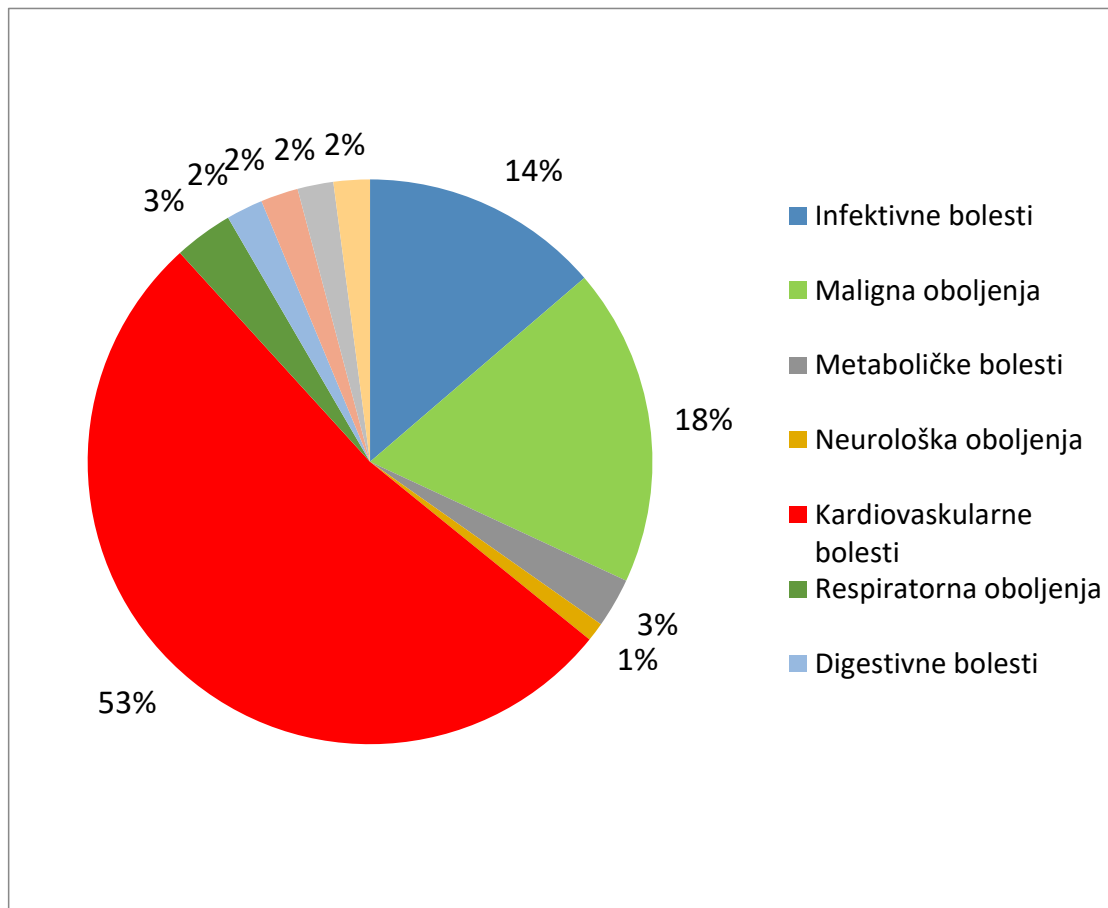
Pored opšteg mortaliteta veoma je važan i specifični mortalitet, koji iskazan kroz stope vodećih uzroka smrti daje sliku uzroka umiranja na Kantonu. U proteklih pet godina najčešći uzroci smrti su bili kardiovaskularne bolesti, maligne bolesti, metaboličke bolesti, bolesti respiratornog trakta i nasilni uzroci smrti. Trendovi kretanja uzroka smrti u proteklih osam godina su prikazani na grafikonu br. 7.

Grafikon 7. Distribucija uzroka smrti u Zeničko-dobojskom kantonu za period 2013.-2020.

Grafikon 8. Učestalost uzroka smrti u Zeničko-dobojskom kantonu

Kako se vidi iz prikaza vodeće bolesti zbog kojih nastupa smrt su bolesti srca i krvnih sudova sa 53% učešća, zatim slijede maligne bolesti 18% te Infektivne bolesti sa 14%. Među kardiovaskularnim bolestima najčešće se javlja srčana slabost, akutni srčani udar i moždani udar. Kod malignih bolesti najčešće se javljao malignom pluća, maligni tumor želuca, maligni tumor jetre, te maligni tumor dojke. Fibroza i ciroza jetre su vodeći uzroci smrti iz grupe oboljenja probavnog sistema. Kod infektivnih bolesti najčešći uzrok je bio COVID19.

2.2. MORBIDITET (OBOLIJEVANJE)

Morbiditet kao indirektni pokazatelj zdravlja i direktni pokazatelj bolesti se prati registracijom konačnih dijagnoza u izvještajima svih nivoa gdje se pruža

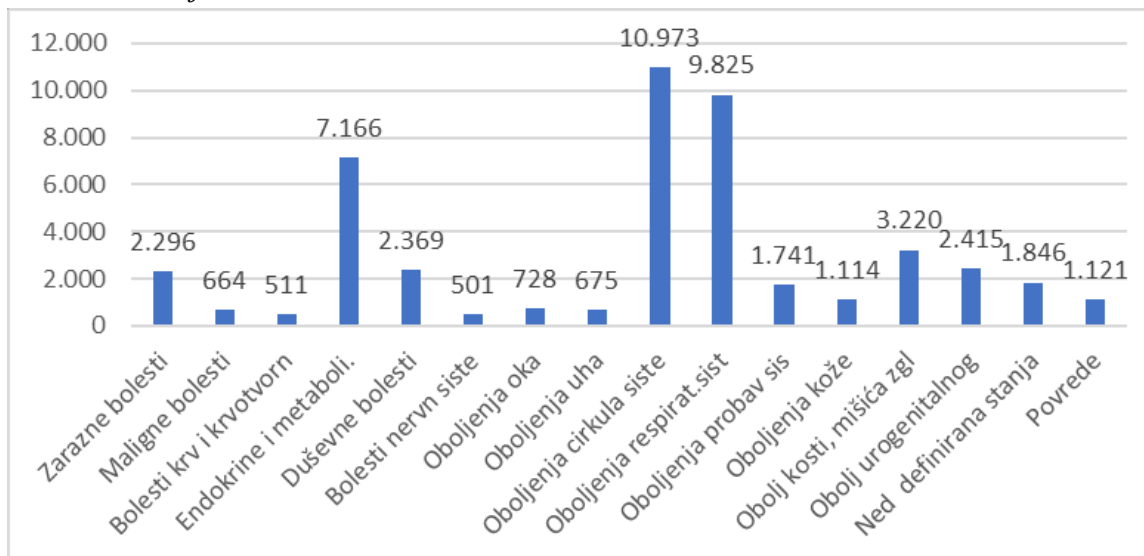
zdravstvena zaštita stanovništvu. Na osnovu zakonom propisanih izvještaja, koje je Zavod u obavezi da obrađuje, sačinjena je morbiditetna lista. Registrirani vanbolnički morbiditet uveliko ovisi od starosne i polne strukture stanovništva, dostupnosti zdravstvene zaštite, navika i standarda građana. Iako neka bolest može pogoditi čovjeka u bilo kojoj životnoj dobi, ipak su neke karakteristične za određene starosne grupe. Tako su vodeća oboljenja po dobnim skupinama različita. Najčešće bolesti razvrstane po dobnim grupama na Kantonu 2020. godine prikazane su u tabeli 5:

Tabela 5. Najčešće bolesti razvrstane po dobnim grupama u Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

	Ukupno	na 100.000 stan.	>1	1 - 4	5 - 19	20 - 59	60 - 69	preko 70
Zarazne bolesti	8.205	2.296	317	708	1.460	3.091	1.400	1.229
Maligne bolesti	2.373	664	2	2	33	1.007	763	566
Bolesti krv i krvotv.s.	1.825	511	201	253	206	659	275	231
Endokrine i metaboli.	25.603	7.166	6	9	738	9.912	8.087	6.851
Duševne bolesti	8.463	2.369	0	28	114	5.267	1.939	1.115
Bolesti nervn siste	1.791	501	6	19	179	886	419	282
Oboljenja oka	2.600	728	118	115	311	884	613	559
Oboljenja uha	2.413	675	83	235	502	987	326	280
Oboljenja cirkul. sist	39.205	10.973	73	2	97	12.890	13.648	12.495
Oboljenja respir. sist	35.102	9.825	2.680	4.313	10.948	11.026	3.595	2.540
Oboljenja probav sis	6.222	1.741	192	286	523	3.190	1.247	784
Oboljenja kože	3.982	1.114	346	419	773	1.664	507	273
Obolj kosti, mišića	11.503	3.220	9	11	229	6.899	2.672	1.683
Obolj urogenitalnog	8.628	2.415	69	193	548	4.468	1.982	1.368
Nedefinirana stanja	6.597	1.846	203	421	1.351	3.316	756	550
Povrede	4.005	1.121	34	139	765	2.497	323	247
UKUPNO:	191.236	53.526	6.603	9789	24.032	78.121	40.311	32.380

Vodeće bolesti od kojih je stanovništvo Kantona bolovalo jesu bolesti kardiovaskularnog sistema, zatim respiratorne bolesti, a potom metaboličke i endokrine bolesti te bolesti mišića kostiju i zglobova. Sljedeći grafikon prikazuje stopu oboljelih na 100.000 stanovnika od pojedinih grupa oboljenja na Kantonu.

Grafikon 9. Stopa oboljelih na 100.000 stanovnika od pojedinih grupa oboljenja u Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

2.3. HRONIČNA OBOLJENJA

Hronična oboljenja predstavljaju naročito značajno opterećenje kako za zdravstveni sistem, tako i za pacijenta i cjelokupno društvo. Ona su uzrok ranog mortaliteta, invalidnosti i nesposobnosti, dugotrajnog odsustva sa posla i ličnog nezadovoljstva vlastitim stanjem.

Prema nekim istraživanjima u prosjeku svaki stanovnik stariji od 60 godina ima tri hronična oboljenja, među kojima su najčešće bolesti srca i krvnih žila, oboljenja koštano-mišićnog sistema, oboljenja probavnog sistema, šećerna bolest, poremećaji duševnog zdravlja. Poseban problem predstavljaju maligne bolesti (zloćudni tumori) čija je učestalost u porastu. Postoji značajna razlika u obolijevanju od nekih hroničnih bolesti u ovisnosti o spolu, starosti i mjestu stanovanja.

2.3.1. Hronična kardiovaskularna oboljenja

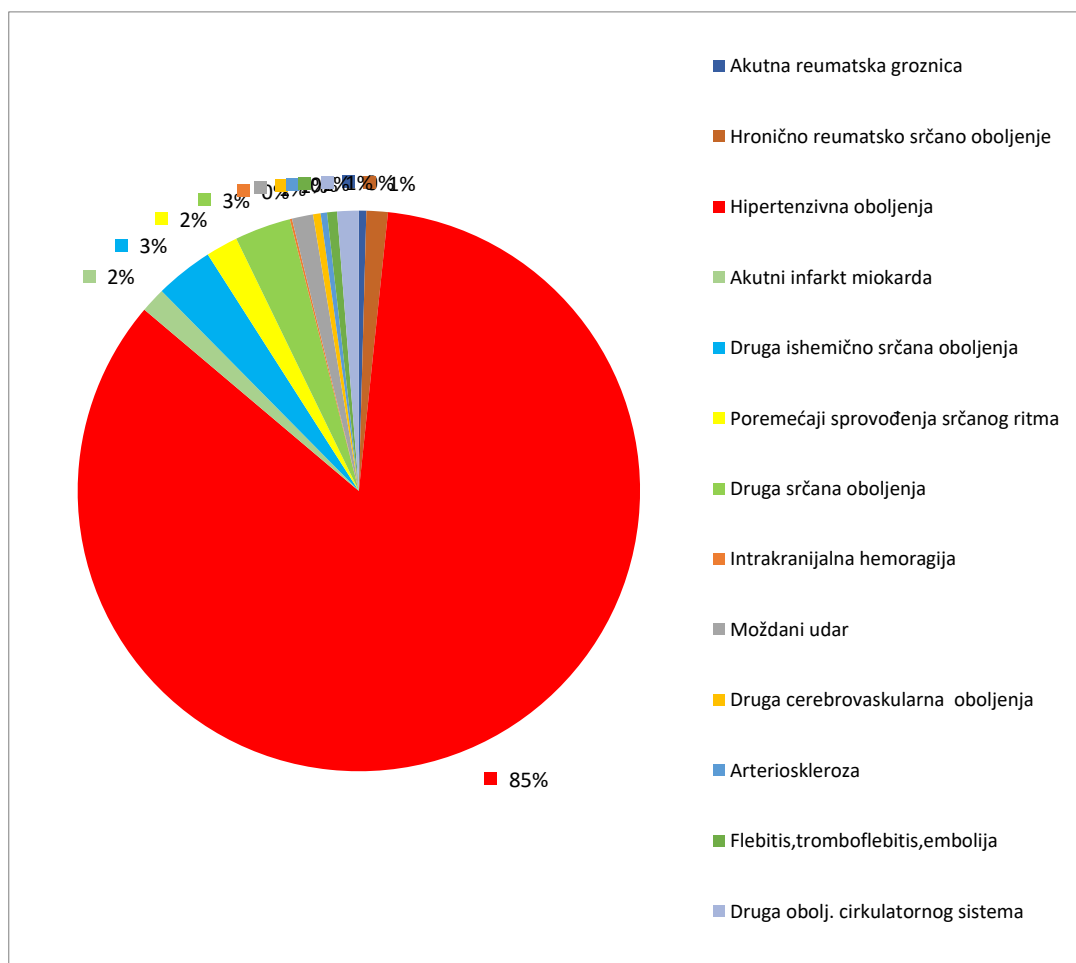
Prema statističkim pokazateljima vodeći uzrok mortaliteta kod nas su kardiovaskularna oboljenja. To su također i vodeći uzroci obolijevanja kod radnoaktivnog stanovništva i lica treće dobi. Znatno broj ovih bolesnika ima smanjenu radnu sposobnost, ekonomske, emotivne i druge smetnje.

Nastanak većine ovih bolesti se može preduprijeti zdravijim odnosom prema nekim navikama (stilovima življenja), a kod već oboljelih se može spriječiti pojava komplikacija i rizik od prerane smrti. Glavni rizici za pojavu ovih bolesti su dakle nepovoljne navike i nepovoljna životna okolina kao što su stresne situacije, neodgovarajuća ishrana, pušenje. Rano otkrivanje i rani tretman sprečava nastanak fatalnih komplikacija i nepopravljivog oštećenja organizma, te vraćanja bolesnog njegovim normalnim radnim zadacima.

Pet vodećih hroničnih oboljenja kardiovaskularnog sistema učestvuju sa 94,4% u ukupnom morbiditetu hroničnih kardiovaskularnih oboljenja, a na grafikonu 10. je predstavljen odnos između kardiovaskularnih oboljenja.

Zapaža se da je glavno hronično oboljenje cirkulatornog sistema povišen krvni pritisak, od koga je na Kantonu u 2020. godini bolovalo 33.142 osobe ili 9,27% stanovništva.

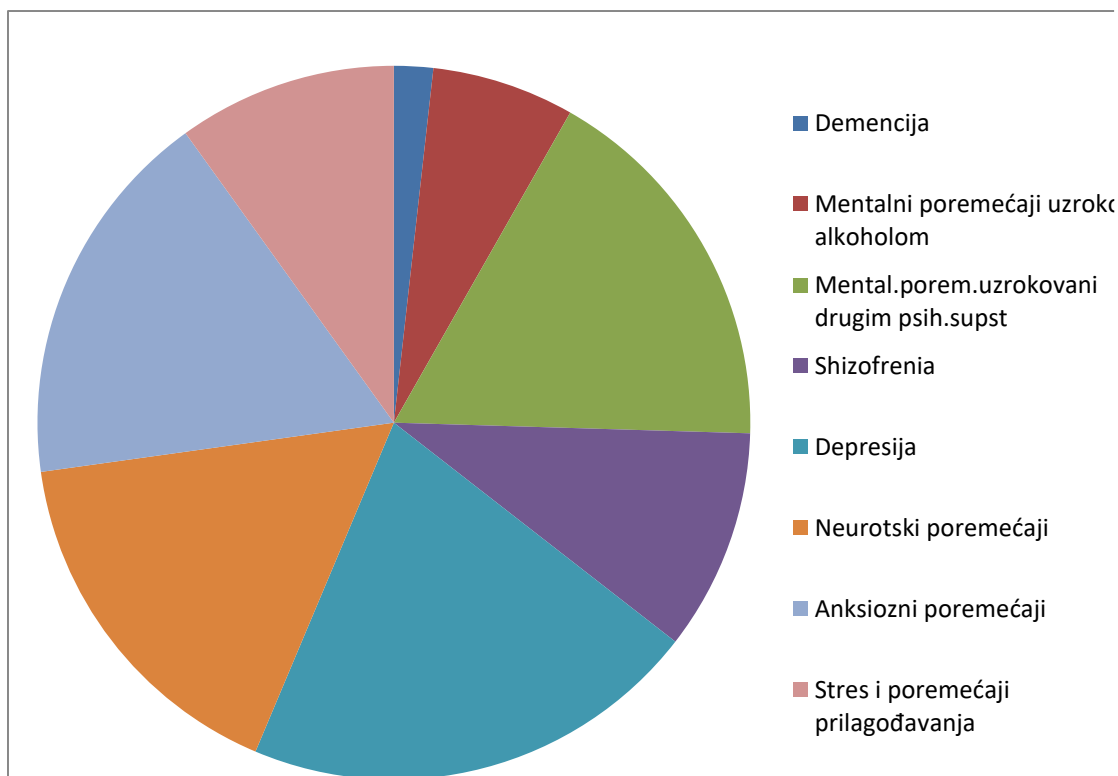
Grafikon 10. Odnos između kardiovaskularnih oboljenja na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

2.4. Poremećaji mentalnog zdravlja

Pored bolesti cirkulatornog sistema, poremećaji mentalnog zdravlja su također značajan faktor nesposobnosti radnoaktivnog stanovništva. Najčešća oboljenja ove grupe bolesti jesu neurotski poremećaji. Primjetan je generalni trend porasta neurotskih poremećaja, zatim slijede poremećaji raspoloženja, šizofrenija i alkoholizam. Grafikon 11. prikazuje strukturu vodećih poremećaja mentalnog zdravlja u 2020. godini na ZDK.

Grafikon 11. Struktura vodećih poremećaja mentalnog zdravlja na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

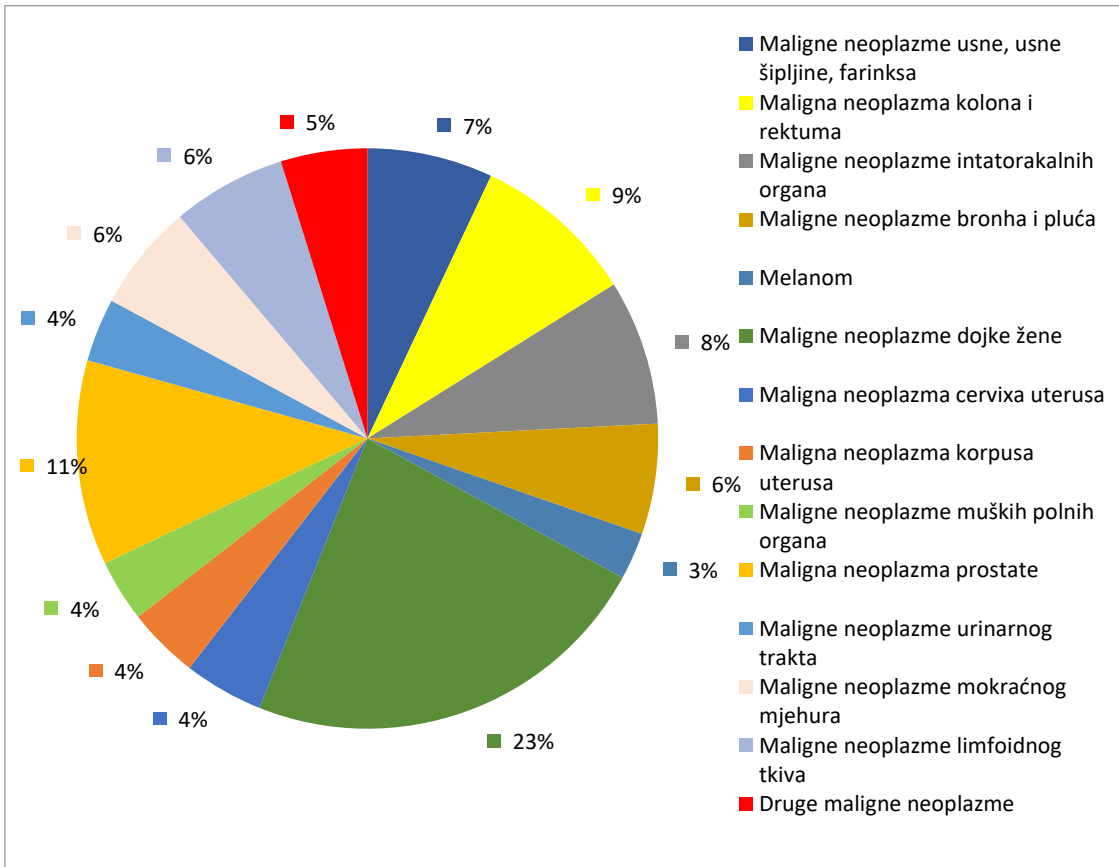
Vodeće mentalno oboljenje u toku 2020. godine bila je depresija od koje je bolovalo 1.482 osobe ili 0,4% stanovništva, potom slijede anksiozni poremećaji 1.228 ili 0,34% osoba te neurotski poremećaji 1.170 ili 0,33% osoba.

2.5. Maligna oboljenja

Uz oboljenja cirkulatornog sistema, maligne bolesti predstavljaju simbol patologije savremenog čovjeka. U svim zemljama, pa i u našoj, stopa obolijevanja je u stalnom porastu. Smrtnost od raka pluća je u svijetu je u zadnjem desetljeću porasla za oko 30%.

U strukturi uzroka smrti od malignih oboljenja u 2020. godini najučestaliji je bio rak pluća, zatim rak jetre, prostate, dojke, debelog crijeva. U 2020. godini najčešće je postavljana dijagnoza malignoma ženske dojke, zatim prostate pa tumori respiratornog trakta. Ovi odnosi su prikazani sljedećim grafikonom.

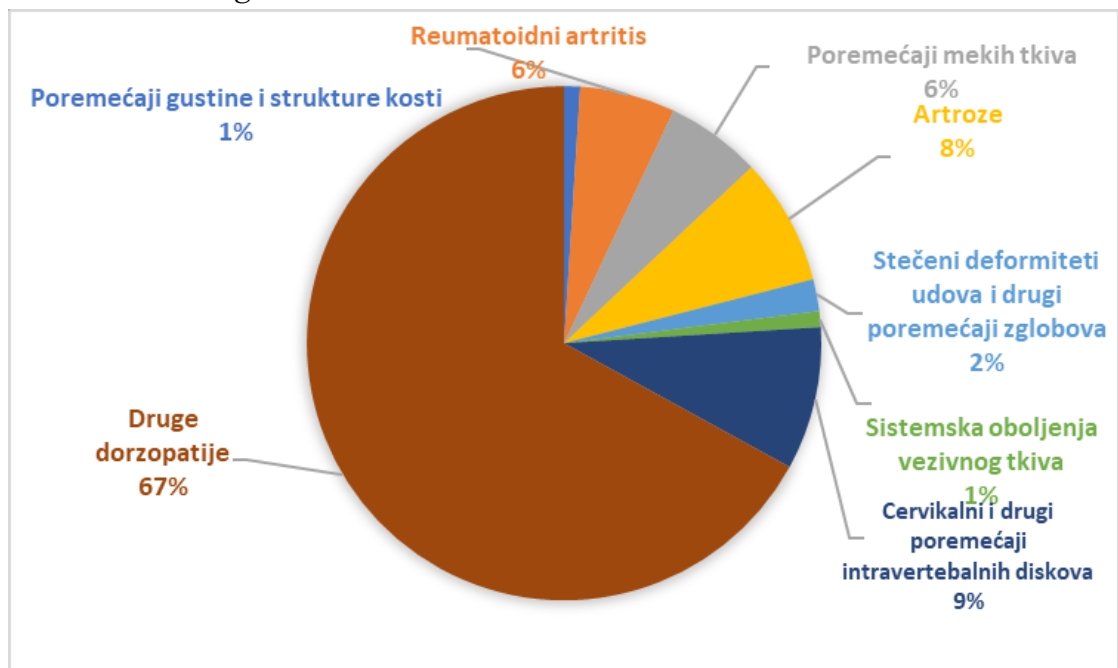
Grafikon 12. Struktura vodećih malignoma na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

2.6. Oboljenja koštano-mišićnog sistema

Koštano-mišićna oboljenja, zbog svoje prirode i brojnosti, predstavljaju značajan javnozdravstveni problem. Ona su najčešći uzroci rane invalidnosti, odsustvovanja s posla radnoaktivne populacije, uzrokuju znatne teškoće oboljelom, a za zdravstvenu službu također predstavljaju značajno finansijsko opterećenje. Najzastupljenija oboljenja ove vrste na Kantonu u 2020. godini su bolesti kičmenog stuba, zatim bolesti zglobova pa slijedi reumatoidni artritis.

Grafikon 13. Struktura oboljenja koštano-mišićnog sistema na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

2.7. ZDRAVLJE ŽENA

Žene zdravstvenu zaštitu na nivou primarne zdravstvene zaštite ostvaruju u ambulantama opće/porodične medicine i u ambulantama za zdravstvenu zaštitu žena (ginekološko-akušerske ambulante). U 2020. godini zdravstvenu je zaštitu žena na nivou primarne zdravstvene zaštite pružalo 19 timova na 14 lokacija na području Zeničko-dobojskog kantona.

Na tabeli br. 6. Je prikaz zdravstvenog kadra i mreže službi za zaštitu reproduktivnog zdravlja žena:

Tabela 6. Služba za zaštitu reproduktivnog zdravlja žena – mreža, zdravstveni radnici u Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

Zdravstvena ustanova	MREŽA			ZDRAVSTVENI RADNICI			
	Geografske lokacije	Ordinacija	Radni timovi	Doktori medicine		Medicinske sestre/ tehničari	Ginekološko akušerska sestra
				Specijalisti ginekologije i akušerstva	Na specijalizaciji iz ginekologije		
D.Z. Breza	1	1	1	1	0	0	1
D.Z. Doboju Jug	1	1	2	2	0	0	1
D.Z. Kakanj	1	2	2	2	0	2	5
D.Z. Maglaj	1	1	1	1	0	0	2
D.Z. Olovo	1	1	1	1	0	0	5
D.Z. Tešanj	2	3	2	2	1	4	0
D.Z. Vareš	1	1	1	1	0	2	1
D.Z. Visoko	1	1	1	1	1	0	2
D.Z. Usora	1	1	1	1	0	0	1
D.Z. Zavidovići	1	2	2	2	0	0	5
D.Z. Zenica	2	5	4	4	3	2	7
D.Z. Žepče	1	1	1	1	0	0	5
UKUPNO	14	20	19	19	5	10	35

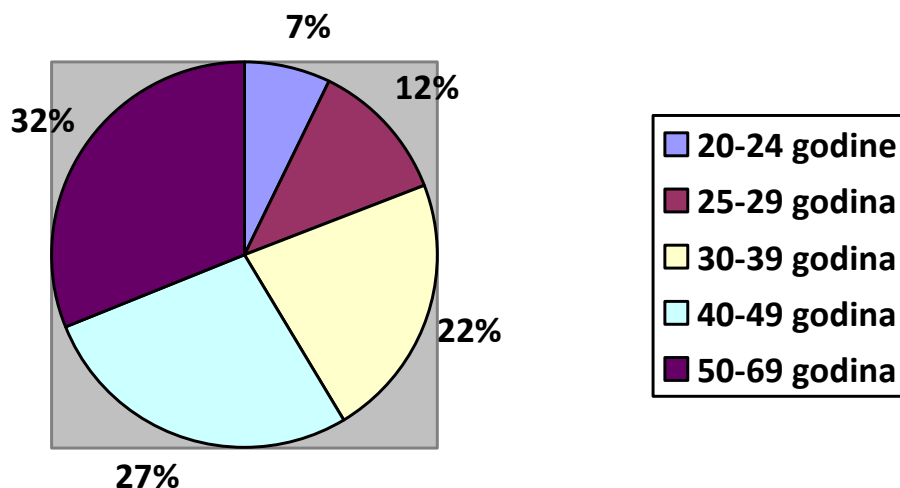
U toku 2020. godine ostvareno je ukupno 164.611 posjeta, pri čemu je realizirano 18.849 prvih pregleda radi liječenja u ordinaciji kod doktora te 31.279 ponovnih pregleda žena radi liječenja. Također je ostvareno 16.307 preventivnih pregleda. Ukupno je izvršeno 12.843 Papa-testova sa ciljem ranog otkrivanja raka grlića maternice od čega je bilo 137 utvrđenih patoloških stanja. Ukupno su obavljena 3.464 pregleda dojki sa 31 utvrđenim patološkim stanjem.

Tabela 7. Posjete i pregledi u Službi za zaštitu reproduktivnog zdravlja žena

Zdravstvena ustanova	Posjete u ordinaciji	Pregledi u ordinaciji kod doktora	Preventivni pregledi			
			Ciljani pregled radi ranog otkrivanja raka grlića maternice	Broj patoloških nalaza	Ciljani pregled radi otkrivanja raka dojke	Broj patoloških nalaza
D.Z. Breza	10.839	2.543	504	0	95	6
D.Z. Doboj Jug	838	1082	194	0	78	3
D.Z. Kakanj	41.868	12.368	1.158	0	18	0
D.Z. Maglaj	6.911	4.222	1.078	2	140	0
D.Z. Olovo	4.329	388	537	0	79	1
D.Z. Tešanj	15.572	0	2.191	0	0	0
D.Z. Vareš	1.744	872	218	0	0	0
D.Z. Visoko	8.896	8.080	902	2	1.279	0
D.Z. Usora	472	271	144	0	0	0
D.Z. Zavidovići	44.933	5.337	1.947	10	1.433	0
D.Z. Zenica	22.248	11.981	3.312	123	291	21
D.Z. Žepče	5.961	2.984	658	0	51	0
UKUPNO	164.611	50.128	12.843	137	3.464	31

Grafikon 14. Skrining na rak grlića maternice prema dobnim skupinama na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Skrining na rak grlića maternice prema dobnim skupinama

Iz navedenog dijagrama možemo vidjeti da se odziv na skrining povećava nakon tridesete godine života žene.

U toku 2020. godine ostvareno je 24.846 posjeta doktoru u savjetovašću za trudnice. Savjetovašće za planiranje porodice posjećeno je 699 puta, i to najviše u Domu zdravlja Breza, Visoko i Zenica. Od 366 posjeta savjetovašću radi steriliteta najveći broj posjeta ostvaren je u Domu zdravlja Visoko i Zenica. Na sljedećoj tabeli se mogu vidjeti posjete savjetovaštima za trudnice, planiranje porodice, juvenilnom ginekologu te posjete radi steriliteta

Tabela 8. Posjete i pregledi u Službi za zaštitu reproduktivnog zdravlja žena

Zdravstvena ustanova	Posjete savjetovalištu za planiranje porodice	Posjete savjetovalištu radi steriliteta	Posjete kod juvenilnog	Posjete savjetovalištu za trudnice		
				Do 3. mj.	4. – 6. mj.	7. i više mj.
D.Z. Breza	245	14	22	268	327	285
D.Z. Doboj Jug	3	15	0	48	72	87
D.Z. Kakanj	0	18	50	307	42	8
D.Z. Maglaj	0	0	0	475	940	408
D.Z. Olovo	15	12	19	249	347	442
D.Z. Tešanj	0	0	0	341	112	88
D.Z. Vareš	0	0	0	24	7	5
D.Z. Visoko	185	134	201	1.080	1.276	1.440
D.Z. Usora	0	0	0	5	0	0
D.Z. Zavidovići	0	30	15	170	23	12
D.Z. Zenica	249	141	113	2.195	2.323	2.787
D.Z. Žepče	2	2	0	324	301	356
UKUPNO	699	366	420	5.486	5.770	5.915

Broj pobačaja u ovoj godini je iznosio 490. Učešće spontanih pobačaja, kao jedan od znakova poremećaja ženskog zdravlja, u strukturi svih abortusa iznosi 56%. Omjer izvršenih namjernih abortusa prema broju poroda u 2020. godini je bio 1 : 29. Prekid trudnoće se najčešće radio hirurškim putem (95%) dok je jako mali procenat medikamentnog načina prekidanja trudnoće. U 94% slučajeva trudnoća se prekidala do dvanaeste sedmice trudnoće, dok je u samo 6% slučajeva ista se prekidala u periodu 13-20 sedmice. Komplikacije u toku ili nakon prekida trudnoće javile su se u 4% slučajeva.

U 2020. godini broj propisanih kontracepcijskih sredstava iznosio je 914. Strukturalno su na prvom mjestu oralni kontraceptivi (611 ili 67%), Manje su zastupljena intrauterina sredstva (169 ili 18,5%) te ostala kontraceptivna sredstva (134 ili 15%).

Tabela 9. Vrste i broj abortusa na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Dobne grupe	Vrsta i broj abortusa			
	Namjerni prekid	Medicinski indiciran	Spontani prekid	Ukupno
ispod 15 g	1	0	0	1
15 - 19 g	1	2	7	10
20 - 24 g	11	27	50	88
25 - 29 g	26	40	77	143
30 - 34 g	16	18	63	97
35 - 39 g	38	17	47	102
40 - 44 g	11	6	29	46
45 - 49 g	2	0	1	3
preko 49 g		0	0	0
Svega	106	110	274	490

Na sljedećoj tabeli se može vidjeti broj abortusa prema ustanovama u kojim su se isti radili.

Tabela 10. Broj abortusa prema ustanovama u kojim su se radili na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Zdravstvena ustanova	Ukupan broj prekida trudnoće	Trajanje trudnoće / u sedmicama / kada se vrši prekid			Vrste prekida trudnoće		Spontani prekid trudnoće	Kategorija prekida trudnoće		Broj komplikacija u toku i nakon prekida trudnoće
		do 12 sedmica	13-20 sedmica	nakon 21 sedmice	Namjerni prekid	Medicinski indiciran prekid		Hirurški	Medikamentni	
D.Z. Kakanj	10	10	0	0	0	6	4	0	0	0
D.Z. Olovo	4	4	0	0	3	0	1	4	0	0
D.Z. Zenica	57	57	0	0	48	9	0	57	0	0
KB Zenica	299	270	2	0	39	21	239	297	2	19
OB Tešanj	120	119	1	0	16	74	30	120	0	0

U toku 2020. godine bilo je 3.135 poroda. Prijevremenih poroda je bilo 159 (5,1%) i 13 poroda sa prolongiranom trudnoćom (0,4%) dok su ostalo bili porodi završeni na vrijeme. Poroda koji su završeni sekcijom je bilo 1.072 (34,2%). Ukupno rođenih beba u toku 2020. godine je bilo 3.185 od čega je bilo 19 mrtvorodeno (0,6%).

Tabela 11. Broj abortusa prema ustanovama u kojim su se radili na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Dobne grupe	Broj porođaja			
	Na vrijeme	Prije vremena	Prolongirana trudnoća	SEKCIJA
ispod 15 g	0	0	0	0
15 - 19 g	102	7	0	21
20 - 24 g	683	42	3	207
25 - 29 g	994	43	7	332
30 - 34 g	762	38	0	312
35 - 39 g	357	23	3	163
40 - 44 g	63	6	0	36
45 - 49 g	2	0	0	1
preko 49 g	0	0	0	0
Svega	2963	159	13	1072

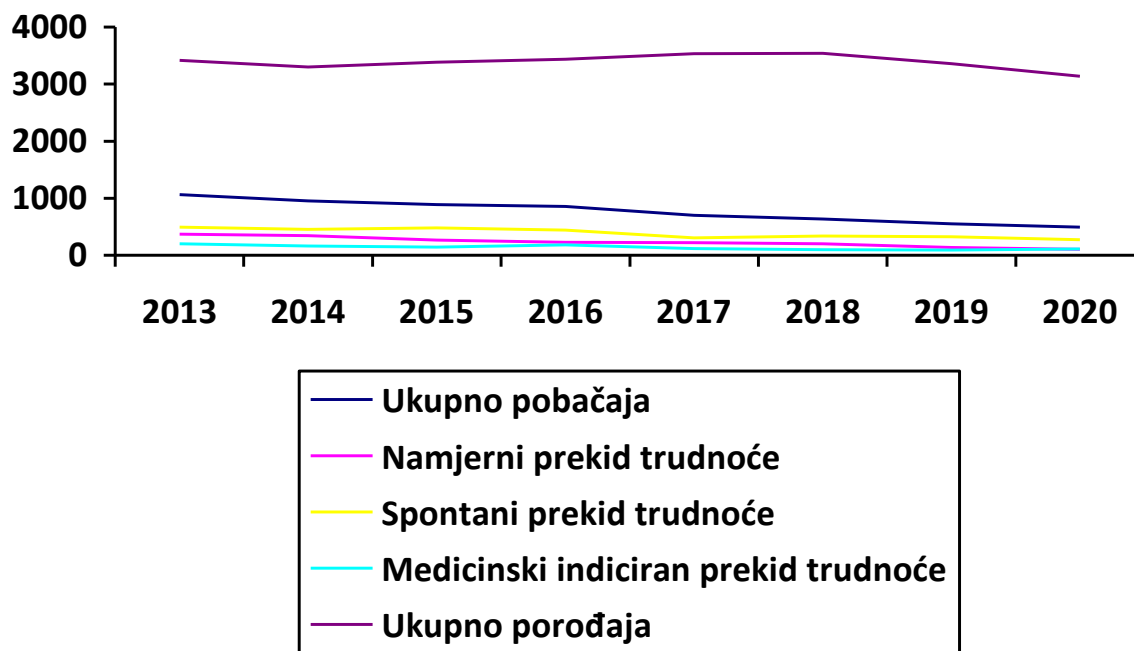
Na tabeli 12. se može vidjeti broj porođaja po ustanovama u kojima se porođaj završio.

Tabela 12. Broj abortusa prema ustanovama u kojim su se radili na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Zdravstvena ustanova	Ukupno	BROJ POROĐAJA					BROJ ROĐENIH			
		Uz stručnu pomoć	Na vrijeme	Prije vremena	Prolongirana trudnoća	SEKCIJA	UKUPNO	Mrtvorodeno	Sa tjelesnom težinom ispod 2.500 g	Sa tjelesnom težinom ispod 2.000 g
D.Z. Kakanj	75	75	74	1	0	0	75	0	1	0
D.Z. Olovo	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0
D.Z. Vareš	2	2	2	0	0	0	2	0	0	0
D.Z. Zavidovići	10	10	9	1	0	0	10	1	1	0
KB Zenica	2.478	2.478	2.312	153	13	872	2.526	17	32	65
OB Tešanj	569	569	565	4	0	200	571	1	1	0

Trendovi kretanja pobačaja i rođenih u zadnjih šest godina su prikazani na grafikonu 15.

Grafikon 15. Trend kretanja rođenih i pobačaja na Zeničko-dobojskom kantonu 2013-2020. godini.

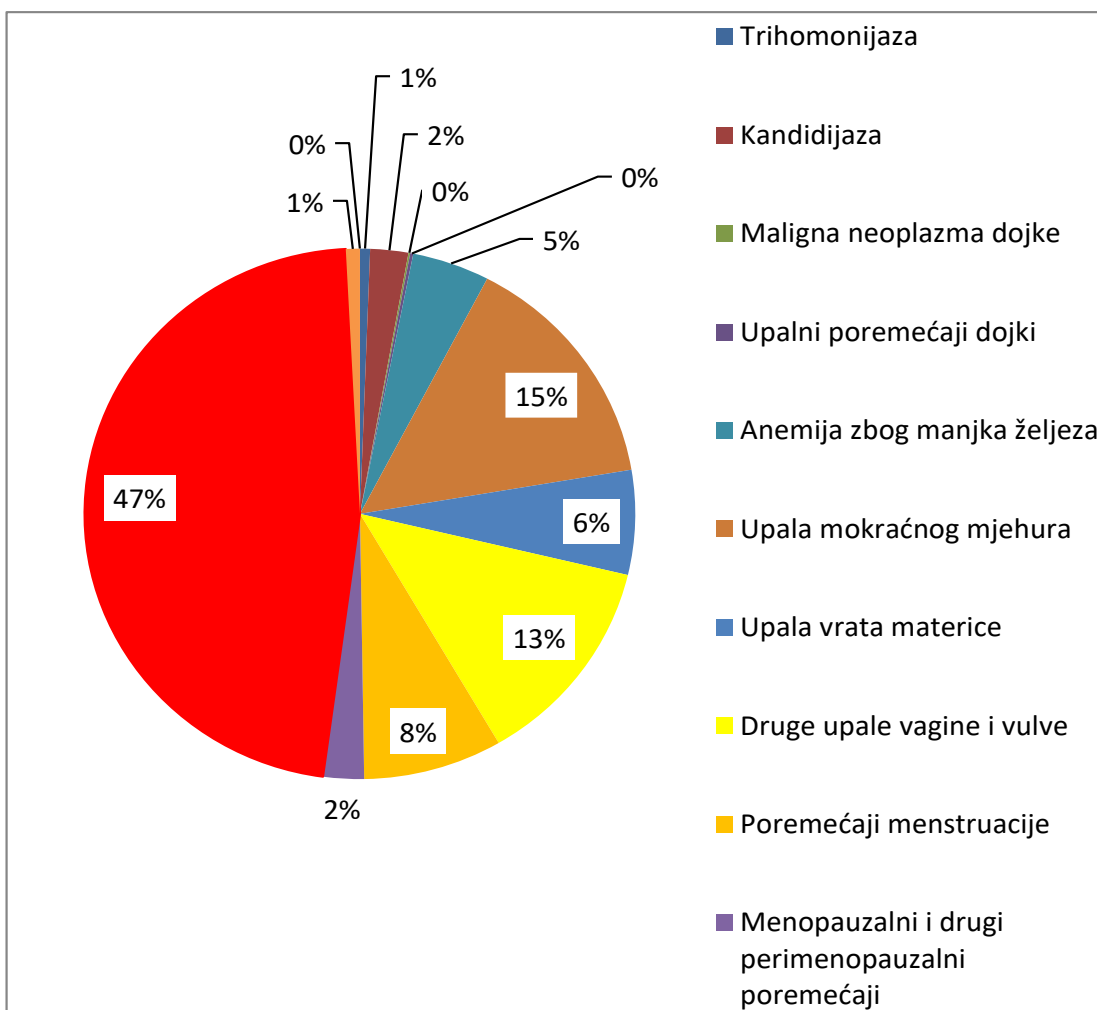

U službi za zdravstvenu zaštitu žena u 2020. godini utvrđeno je ukupno 4.866 bolesti i stanja. Po učestalosti su na prvom mjestu bolesti genitourinarnog sistema sa 2.502 utvrđene bolesti i stanja (51,4%), a na drugom su mjestu faktori koji utiču na stanje zdravlja žena (1.914 ili 39,3%), a dalje su to poremećaji menstruacije, menopauzalni problemi, upale mokraćnog mjehura, kandidijaza, anemija ...

Grafikonom 16 je prikazana struktura utvrđenih bolesti i stanja zdravlja žena na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020. godini.

Grafikon 16. Struktura bolesti žena i stanja zdravlja žena na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Vodeće nemaligne bolesti koje se javljaju kod osoba ženskog spola su bolesti cirkulatornog sistema, bolesti respiratornog sistema te endokrina i metabolička oboljenja.

Na tabeli br. 13 se mogu vidjeti utvrđene bolesti i stanja kod osoba ženskog spola koje su evidentirane u 2020. godini na nivou primarne zdravstvene zaštite.

Tabela 13. Utvrđene bolesti i stanja kod žena u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

MKB	Bolesti i stanja	Šifre	Broj	Procenat
I	Infektivne i parazitarne bolesti	A00 – B99	4.585	4,4%
II	Maligne neoplazme	C00 – D48	1.362	1,3%
III	Bolesti krvi i krvotvornih organa te određeni poremećaji imunog sistema	D50 – D89	1.132	1,1%
IV	Endokrina i metabolička oboljenja	E00 – E90	16.248	15,7%
V	Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja	F00 – F99	3.945	3,8%
VI	Oboljenja nervnog sistema	G00 – G99	996	1%
VII	Oboljenja oka i adneksa	H00 – H59	1.335	1,3%
VIII	Oboljenja uha i mastoidnog nastavka	H60 – H95	1.159	1,1%
IX	Oboljenja cirkulatornog sistema	I00 – I99	20.938	20,2%
X	Oboljenja respiratornog sistema	J00 – J98	18.010	17,4%
XI	Oboljenja digestivnog sistema	K00 – K93	3.164	3,0%
XII	Bolesti kože i potkožnog tkiva	L00 – L99	2.008	1,9%
XIII	Oboljenja koštanomišićnog sistema	M00 – M99	5.772	5,6%
XIV	Bolesti genitourinarnog sustava	N00 – N99	5.578	5,4%
XV	Trudnoća, porođaj i babinje	O00 – O99	439	0,4%
XVI	Određena stanja porijeklom perinatalnog perioda	P00 – P96	104	0,1%
XVII	Kongenitalne malformacije, deformacije i hromosomske abnormalnosti	Q00 – Q64	99	0,1%
XIX	Ozljede, trovanja i druge posljedice vanjskih uzroka	S00 – T98	1.301	1,3%
XXI	Čimbenici koji utječu na zdravlje	Z00 – Z99	11.912	11,5%
	Ukupno		103.365	
XX	Vanjski uzroci morbiditeta i mortaliteta	VO1 – V98	88	0,09%

Ima više parametara kojima možemo ocijeniti stanje zdravlja žena, a jedan od najvažnijih jeste pokazatelj smrtnosti žena. Od ukupnog broja umrlih žene čine 46,8%, najčešće su umirale od bolesti srca zatim slijede moždani udar od malignih bolesti je najčešći rak pluća i rak dojke... Žene češće umiru od bolesti srca i krvnih sudova nego muškarci.

2.8. PATRONAŽNA DJELATNOST

Patronažnu djelatnost na području Zeničko dobojskog kantona u 2020. godini pružalo je 97 medicinskih sestri/tehničara. Na posjet hroničnom bolesniku odnosilo se 35.619 patronažnih posjeta, na novorođenče (0-28 dana dana) i porodilji 1.038 posjeta te 35.461 posjeta domaćinstvima.

Strukturni prikaz uz distribuciju po domovima zdravlja prikazan je u tabeli 14.

Tabela 14. Patronažna djelatnost po odgovarajućim skupinama na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Broj posjeta	D.Z. Breza	D.Z. Doboj Jug	D.Z. Kakanj	D.Z. Maglaj	D.Z. Tešanj	D.Z. Vareš	D.Z. Usora	D.Z. Zavidovići	D.Z. Zenica	D.Z. Žepče
Porodici	1.135	58	5.992	1.711	1.531	0	0	0	22.626	2.408
Trudnici	247	57	0	174	14	0	5	0	30	420
Novorođenčetu (0-28 dana) I porodilji	444	108	0	196	2	0	9	2	277	0
Dojenčetu (1 mj – 1godina) I porodilji	110	216	0	172	0	0	2	0	471	0
Djetetu (1-14 godina)	0	14	0	195	2	0	0	0	112	0
Oboljelim od malignih bolesti	0	46	0	71	432	0	8	465	5.625	1.078
Oboljelim od dijabetesa	0	62	0	416	291	0	48	498	7.125	632
Oboljelim od kardiovaskularnih bolesti	0	46	0	486	444	0	66	0	8.205	448
Oboljelim od mentalnih bolesti	0	22	0	0	70	0	0	0	607	20
Oboljelim od mišićne distrofije	0	15	0	0	262	0	1	0	425	6
Zbog alkoholizma	0	3	0	0	0	0	5	0	0	0
Zbog narkomanije	0	3	0	0	0	0	0	0	46	0
Oboljelim od tuberkuloze	0	0	0	0	0	0	1	0	7	0
Oboljelim od ostalih hroničnih bolesti	0	12	0	0	362	432	36	915	5.301	576

2.9. ZDRAVLJE DJECE

2.9.1. ZDRAVLJE DJECE DO 4. GODINE STAROSTI

Zdravlje djece možemo posmatrati kroz pokazatelje dojenačke smrtnosti, novorođenačke smrtnosti, juvenilne smrtnosti kao i distribucije vodećih bolesti.

U toku 2020. godine 19 djece je bilo mrtvorodeno, Stopa mrtvorodenosti iznosi 5,96%, udio prijevremeno rođenih je 5,1%, broj rođene djece sa tjelesnom težinom ispod 2.500 grama je iznosio 35. Ovi pokazatelji također mogu biti indikator uspješnosti zdravstvene službe, kao i prediktor kasnijeg zdravlja naročito u dječjem periodu.

Vodeća oboljenja djece od 0 do 4 godina starosti su akutne infekcije respiratornih puteva, akutni bronhitis, cistitis, zatim anemije uzrokovane nedostatkom željeza te gastroenterokolitisi.

2.9.2. ZDRAVSTVENO STANJE MLADIH U ŠKOLAMA I FAKULTETIMA

Omladina u školama i fakultetima predstavlja najosjetljiviju kategoriju stanovništva, ali ujedno i najveći biološki potencijal društva.

Broj djece u osnovnim i srednjim školama na području ZDK: oko 43.000

Broj školskih objekata na području ZDK: 257

Broj centralnih osnovnih škola: 65

Broj područnih osnovnih škola: 147

Broj srednjih škola: 37

Broj fakulteta: 8

Zdravstvena ispravnost hrane i vode u školama

U toku 2020. godine obavljena je kontrola zdravstvene ispravnosti hrane i vode u školskim objektima, školskim kuhinjama, fakultetskim kantinama, obdaništima i drugim mjestima u kojima se hrane učenici na području ZDK. Za sanitarno-higijensku kontrolu hrane uzeta su 42 uzorka hrane i 5 briseva, te 430 uzorka vode. Ukupno 4 (9,5%) uzorka hrane nije bilo mikrobiološki ispravno, a ukupno 152 (35,3%) uzoraka vode nije bilo mikrobiološki i 27 (6,3%) uzoraka vode nije bilo hemijski ispravno.

Sanitacija u školskim objektima

U svim javnim i privatnim predškolskim ustanovama, te u osnovnim i srednjim školama, kao i na fakultetima na području ZDK obavljeno je ispitivanje čistoće površina i predmeta. Pod ovim se prvenstveno misli na kontaktne površine i predmete koji su često u upotrebi, poput površine klupe, šteka na vratima, rukohvata na stepenicama i holovima, ručki na česnama u toaletima, učionicama i svlačionicama, kao i na igračke, te kuhinjske površine gdje kuhinje trenutno rade. Cilj ovih analiza jeste da se direktno na licu mjesta ukaže na svakodnevne propuste tokom mehaničkog čišćenja, te daju savjeti osoblju na održavanju objekata, kao i menadžmentu ustanova u vezi sa neprocjenjivim značajem mehaničkog čišćenja u kontekstu COVID-19 i generalno, metodama mehaničkog čišćenja, vrstama sredstava za mehaničko čišćenje, a sve kao neophodna i suštinski važna priprema za dezinfekciju, jer dezinfekcija bez mehaničkog čišćenja nije efikasna. Za ovu svrhu pripremljene su upute i smjernice o načinima mehaničkog čišćenja, dezinfekcije, te vrstama, koncentracijama i količinama dezinfekcionih sredstava koja se mogu koristiti u objektima. Način ispitivanja sanitacije jeste uzimanje brisa sa površina i predmeta, te upotreba aparata AccuPoint Advanced Sanitation Verification System za brzu analizu uzetog brisa. Rezultati su gotovi za 20 sekundi, te nije potrebno bris upućivati u laboratoriju. Ovaj aparat očitava količinu organskog zagađenja površine ili predmeta, a ne vrste mikroorganizama. Ukoliko se smanji količina organskog zagađenja na površinama i predmetima mehaničkim čišćenjem, smanjuje se i vjerovatnoća da će se na površinama i predmetima naći mikroorganizmi, pa i SARS-CoV-2 virus koji izaziva oboljenje COVID-19. Aparat je certificiran, te se do sada koristio samo u industriji hrane i u zdravstvenim ustanovama, a ovo je prva upotreba ovog aparata u objektima odgojno-obrazovnih ustanova. U periodu od oktobra do decembra 2020. godine

Služba za školsku higijenu uzela je 727 briseva ove vrste u 110 odgojno-obrazovnih ustanova, i to: 5 na fakultetima, 40 u osnovnim školama, 19 u srednjim školama i 46 u predškolskim ustanovama. Uočeno je da rezultati brisa nisu bili zadovoljavajući, tj. da su vrijednosti bile iznad graničnih na 310 (42,6%) mjesta uzimanja brisa.

2.9.3. POJEDINI ASPEKTI ZDRAVLJA DJECE

Stanje vida kod školske djece na području ZDK

Tokom 2020. godine proveden je skrining za rano otkrivanje poremećaja vida za djecu u svim osnovnim školama u kojima ima djece uzrasta koji je obuhvaćen skriningom. Na području ZDK vid je pregledan kod ukupno 2.224 učenika drugih i osmih razreda osnovne škole. Od tog broja, kod 166 (7,5%) učenika utvrđen je problem sa vidom.

Stanje sluha kod školske djece na području ZDK

Tokom 2020. godine proveden je skrining za rano otkrivanje poremećaja sluha za djecu u svim osnovnim školama u kojima ima djece uzrasta koji je obuhvaćen skriningom. Na području ZDK sluh je pregledan kod ukupno 2.351 učenika drugih i osmih razreda osnovne škole. Od tog broja, kod 55 (2,3%) učenika utvrđen je problem sa sluhom.

Stanje lokomotornog sistema kod školske djece na području ZDK

Tokom 2020. godine proveden je skrining za rano otkrivanje poremećaja lokomotornog sistema za djecu u svim osnovnim školama u kojima ima djece uzrasta koji je obuhvaćen skriningom. Na području ZDK lokomotorni sistem je pregledan kod ukupno 5.519 učenika drugih i šestih razreda osnovne škole i prvih razreda srednje škole. Od tog broja, kod 1.241 (22,5%) učenika utvrđen je problem sa lokomotornim sistemom.

Tabela 15. Pregled podataka o provedenim skrining programima na području Zeničko-dobojskog kantona 2014-2020.

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno
VID								
Ukupan broj skrining pregleda vida	3.618	14.361	17.061	3.347	-	6.415	2.224	47.026
Ukupan broj (%) pozitivnih na skriningu vida	237 (6,6)	1.191 (8,3)	1.330 (7,8)	227 (6,8)	-	387 (6)	166 (7,5)	3.538 (7,5)
SLUH								
Ukupan broj skrining pregleda sluha	2.944	4.939	3.477	3.435	-	6.989	2.351	24.135
Ukupan broj (%) pozitivnih na skriningu sluha	83 (2,8)	158 (3,1)	53 (1,5)	88 (2,6)	-	155 (2,2)	55 (2,3)	592 (2,5)
LOKOMOTORNI SISTEM (LMS)								
Ukupan broj skrining pregleda LMS	-	-	-	6.934	6.433	6.714	5.519	25.600
Ukupan broj (%) pozitivnih na skriningu LMS	-	-	-	516 (7,4)	470 (7,3)	1.104 (16,4)	1.241 (22,5)	3.331 (13)

2.10. ORALNO ZDRAVLJE

Prema podacima o radu koji su Institutu za zdravlje i sigurnost hrane Zenica dostavljeni do 1.marta 2021. godine, u 2020. godini u službi za zdravstvenu zaštitu usta i zubi na području Zeničko-dobojskog kantona radila su 42 tima na 21 geografskoj lokaciji /ambulanti.

Zdravstvenu zaštitu pružala su 43 doktora dentalne medicine (8 doktora stomatologije na specijalizaciji i 19 specijalista ostalih užih stomatoloških specijalnosti), uz 62 stomatološke sestre/tehničare.

U službi za zdravstvenu zaštitu usta i zubi u 2020. godini zabilježeno je ukupno 62.062 posjete od čega 34.091 su bile prve posjete kod doktora stomatologa. Tokom 2018. godine obavljeno je ukupno 864.194 stomatoloških radova.

Od ukupnog broja radova najviše je bilo vađenja zubi (14.105 ili 20,3%), zatim plombiranja zubi (13.332 ili 19,2%), liječenja pulpe i periapikalnog tkiva (11.075 ili 16%).

Ne možemo se pohvaliti dobrim oralnim zdravljem. Od ukupno pregledane djece do 6 godina svako je imalo 2-3 kariozna zuba. Oko 98% odrasle populacije ima karijes. Pored karijesa učestalost upale desni je veoma velika. Od ukupno pregledane djece starije od 12 godina samo 8,6% je evidentirano bez karijesa.

Navedeni podaci su prikupljeni samo u javnim zdravstvenim ustanovama, te je konačan broj sigurno dosta različit, jer se navedena patologija u velikom broju rješava i u privatnim zdravstvenim ustanovama. U tabeli br. 16 se može vidjeti dentalni status pri prvom pregledu po dobnim skupinama.

Tabela 16. Dentalni status pri prvom pregledu na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

	Pregledana djeca stara 6 godina	Pregledana djeca stara 12 godina	Pregledana populacija od 18 godina	Pregledana populacija starosti 35-44 godine	Pregledana populacija starosti preko 65+
Ukupno pregledano	830	2.807	12.081	5.597	4.869
Broj karioznih zuba	2.738	5.126	9.848	4.462	3.834
Broj ekstrahiranih zuba	571	3.008	5.399	7.012	9.546
Broj plombiranih zuba	398	3.580	9.310	4.593	1.930
Broj osoba bez karijesa	121	241	2.120	1.055	103
Broj osoba sa potpunom bezubosti	/	/	14	101	1.092

U djelatnosti dentalne medicine 2020. godine dominira bolest zubnog karijesa s ukupno 19.732 zabilježene dijagnoze i učešćem od ukupno 37,4 %. Na drugom su mjestu bolesti pulpe i periapikalnih tkiva s ukupno 11.339 zabilježenih dijagnoza i učešćem od 21,5%.

Tabela 17. Oboljenja, stanja i povrede u stomatologiji prema dobnim skupinama na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

OBOLJENJA I POVREDE U STOMATOLOGIJI	Svega	4 godine i manje	od 5 do 19 godina	20 i više godina
Maligne neoplazme usne i usne šupljine (C00-C08)	1	0	0	1
Poremećaji razvoja i rasta zuba (K00)	2.990	402	1.883	705
Urasli i uklješteni zubi (K01)	1.684	0	609	1.075
Zubni karijes (K02)	19.732	41	8.901	10.790
Druga oboljenja čvrstog tkiva zuba (K03)	3.328	21	1.713	1.594
Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva (K04)	11.339	91	4.886	6.362
Gingivitis i periodontalna oboljenja (K05)	3.407	24	671	2.712
Drugi poremećaji gingive i alveolarnog luka (K06)	693	2	103	588
Dento-facijalne anomalije (K07)	2.321	0	1.296	1.025
Drugi poremećaj zuba i potpornih struktura (K08)	1.978	0	330	1.648
Ciste usne šupljine koje nisu klasificirane drugdje (K09)	1.104	0	2	1.102
Druga oboljenja vilice (K10)	1.750	1	25	1.724
Oboljenja žlijezda slinovnica (K11)	12	0	2	10
Stomatitis i srodne lezije (K12)	1.103	14	169	920
Druga oboljenja usana i sluznice usne šupljine (K13)	1.226	15	187	1.024
Oboljenja jezika (K14)	14	0	2	12
Povrede lica i usne šupljine (S00-S09, T00-T04, T20, T90)	14	0	2	12
Ukupno oboljenja u 2020.	52.696	611	20.781	31.304

Ukupno je u djelatnosti dentalne medicine u 2020. godini zabilježeno 52.696 dijagnoza. Skoro svaku drugu dijagnozu zabilježenu u službi za zaštitu i liječenje usta i zubi čini zubni karijes, što je slučaj i u prethodnim godinama.

Na tabeli br. 17 se mogu vidjeti oboljenja, stanja i povrede evidentirane u službi za zaštitu usta i zuba prema dobnoj skupini.

3. EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA NA ZDK U 2020. GODINI

3.1. Nadzor nad zaraznim oboljenjima

Nadzor se koristi za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva, definisanje javnozdravstvenih prioriteta, evaluaciju preventivnih programa, provođenje istraživanja i sl. Na osnovu nadzora, pravi se strategija javnog zdravstva odnosno strategija za prevenciju i suzbijanje bolesti I identifikacija pojedinaca kojima je potrebna zdravstvena zaštita.

Međunarodne zdravstvene regulative zahtijevaju brzo otkrivanje javnozdravstvenih rizika i njihovu procjenu, obavještanje i djelovanje na rizike.

Svrha epidemiološkog nadzora se ogleda u procjeni veličine zdravstvenog problema (poređenjem trendova morbiditeta i mortaliteta uočava se značaj pojedinih bolesti), otkrivanje epidemija (identifikovanje i potvrđivanje opaženih trendova bolesti), sagledavanje geografske distribucije bolesti, s ciljem utvrđivanja uzroka ili faktora rizika, formulisanje hipoteza i njihovo testiranje (identifikuje se grupa s najvećim rizikom, a onda se proučavaju karakteristike i faktori koji dovode do bolesti), evaluacija primijenjenih preventivnih i protuepidemijskih mjera, praćenje promjena infektivnog agensa, predviđanje trendova u budućnosti i postavljanje prioriteta te osiguranje podataka za naučna istraživanja.

Cilj epidemiološkog nadzora je otkrivanje porasta učestalosti zarazne bolesti što znači grupiranje u vremenu i prostoru kao i blagovremeno i adekvatno reagiranje.

U ovom sistemu nadzora postoje ograničavajući faktori koji su se u globalna pandemiji COVID-19 pokazali kao fatalni poput ne postojanja informatizacije između Domova zdravlja, Kantonalne i Opće bolnice sa Institutom za zdravlje i sigurnost hrane, što ima za posljedicu spori protok laboratorijskih i drugih bolničkih i ambulantnih informacija, zatim manjkavog prijavljivanja iz svih službi svih nivoa zdravstvene zaštite. Rješenje bi bilo informatizacija I protok

podataka iz svih nivoa zdravstvene zaštite prema Institutu za zdravlje i sigurnost hrane.

Prijavljivanje zaraznih bolesti je zakonska obaveza i to za 82 oboljenja i stanja čije praćenje je neophodno da bi se održala kontrola nad pojavom i kretanjem zaraznih oboljenja.

Svakodnevno praćenje i analiza pojave i kretanja zaraznih bolesti i utvrđivanje rizičnih faktora, te redovno izvještavanje Federalnog zavoda za javno zdravstvo je svakodnevna aktivnost epidemiološke službe.

3.1.1. Zarazne bolesti na području Kantona u 2020. godini

Procjena ukupnog broja prisutnih stanovnika na Zeničko-dobojskom Kantonu u 2020.godini je **357.275** stanovnika. U toku 2020. godine na Kantonu je prijavljeno **7.323** slučajeva zaraznih bolesti na pojedinačnim prijavama i **25.282** slučajeva na grupnim prijavama - iz aktivnog nadzora (ARI;ILI;SARI). Ukupna stopa morbiditeta od zaraznih bolesti u 2020. godini iznosila je **70,76 /1000**.

U 2020.g. od zaraznih bolesti je umrlo ukupno **440** osoba:**od COVID-19 428, od TBC-a 8, od influenza 3 i od salmoneloze 1.**

S obzirom da je epidemiološku situaciju u 2020. godini obilježila pandemija COVID-19 i poredak vodećih zaraznih bolesti je izmijenjen u tom smislu, u odnosu na prethodnu godinu. Dakle, prema broju prijavljenih COVID-19/SARS-CoV-2 je u 2020.g. na prvom mjestu. Poredak ostalih vodećih zaraznih bolesti u odnosu na 2019.g. nije značajnije izmijenjen, s tim da su stope Mb/1000 nešto niže.

Najveći udio imaju kapljične infekcije (računajući COVID-19) – 94,8%, zatim crijevne zarazne bolesti sa 3,09%, zoonoze sa 0,43% i ostale zarazne bolesti sa 1,57%.

Zarazne bolesti zbog svoje učestalosti imaju veliki javnozdravstveni značaj. Na tabeli br. 18 su prikazane vodeće zarazne bolesti (na 1000 stanovnika) prikazane usporedno u 2019 i 2020 godini.

Tabela 18 Vodeće zarazne bolesti (Mb/1000) uporedni podaci na području Zeničko-dobojskog kantona u 2019 i 2020.

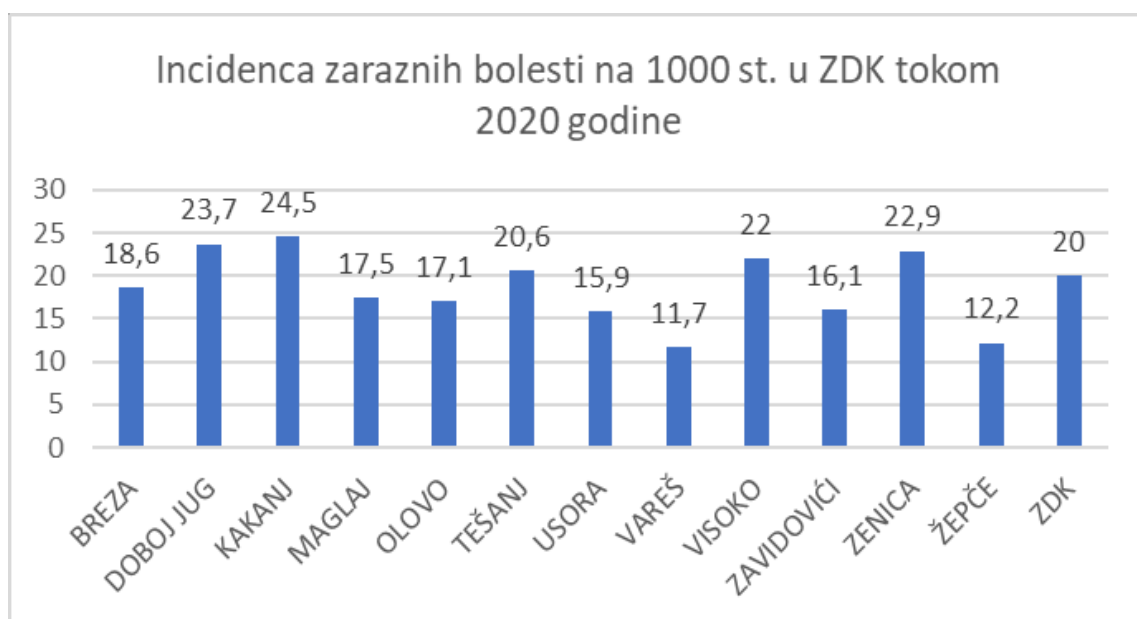
2019				2020			
Rang	Bolest	Broj slučajeva	Mb/1000	Rang	Bolest	Broj slučajeva	Mb/1000
1.	<i>ILI/gripa</i>	4360	12,16	1.	<i>COVID-19 (SARS-CoV-2)</i>	6084	17
2.	<i>Varicellae</i>	961	2,6	2.	<i>Oboljenje slična gripu/ILI</i>	2771	7,75
3.	<i>Enterocolitis ac.</i>	502	1,4	3.	<i>Varicellae</i>	554	1,55
4.	<i>Angina streptococcica</i>	336	0,9	4.	<i>Angina streptococcica</i>	175	0,48
5.	<i>Toxinfectio alimentaris</i>	254	0,7	5.	<i>Enterocolitis ac.</i>	126	0,35
6.	<i>Scarlatina</i>	116	0,3	6.	<i>Toxiinfectio alimentaris</i>	74	0,2
7.	<i>TBC, plućna i izvan plućna</i>	109	0,3	7.	<i>TBC, plućna i izvan plućna</i>	64	0,17
8.	<i>Scabies</i>	72	0,2	8.	<i>Herpes zoster</i>	40	0,11
9.	<i>Herpes zoster</i>	46	0,12	9.	<i>Scabies</i>	39	0,1
10.	<i>Mononucleosis infectiosa</i>	42	0,11	10.	<i>Salmonellosis</i>	26	0,07

Najveći broj prijavljenih zaraznih bolesti je u Zenici (2536) a najmanji u Doboju (98).

Tabela 19 Zarazne bolesti na na području Zeničko-dobojskog kantona prikazane prema geografskoj distribuciji u 2020.

OPĆINA	BROJ OBOLJELIH
BREZA	264
DOBOJ JUG	98
KAKANJ	919
MAGLAJ	405
OLOVO	174
TEŠANJ	886
USORA	105
VAREŠ	104
VISOKO	881
ZAVIDOVIĆI	581
ZENICA	2536
ŽEPČE	370
ZDK	7323

Grafikon 16. Geografska distribucija (Mb/1000) zaraznih bolesti na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Najveća stopa obolijevanja od zaraznih bolesti u 2020.g. je bila u općini Kakanj 24,5/1000 st., a stopu veću od 20/1000 st. imali su još Doboju Jug, Zenica, Visoko i Tešanj.

Tabela 20 Zarazne bolesti na području Zeničko-dobojskog kantona prikazane po dobnim skupinama u 2020.

Dobne grupe	0-6	7-14	15-24	25-49	50-64	65>	Nepoznato	Ukupno
Broj oboljelih	577	305	467	2625	1843	1490	16	7323

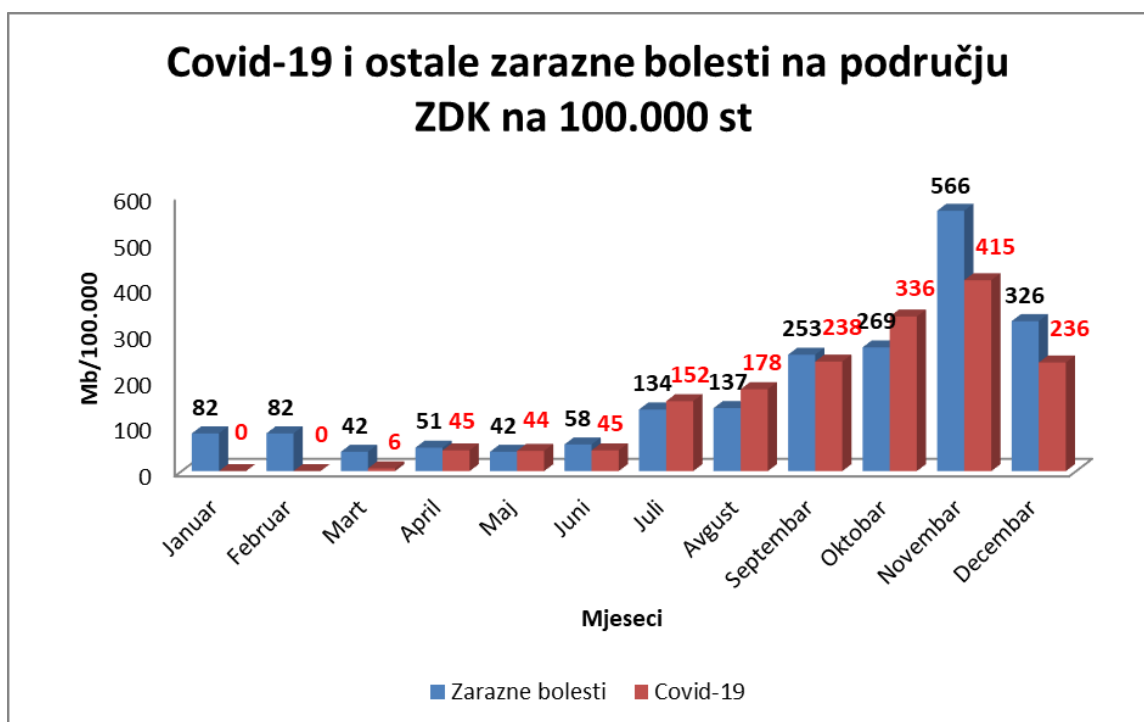
Prema prijavama, generalno, od zarazne bolesti najviše je oboljevalo radno sposobno stanovništvo su u dobnim skupinama od 25-49 i 50-64 godine.

Tabela 21 Zarazne bolesti na području Zeničko-dobojskog kantona prikazane po spolu u 2020.

Spol	M	Ž	Ukupno
Broj oboljelih	3801(52%)	3522(48%)	7323

Nema značajne razlike u obolijevanju od zaraznih bolesti po spolnoj strukturi.

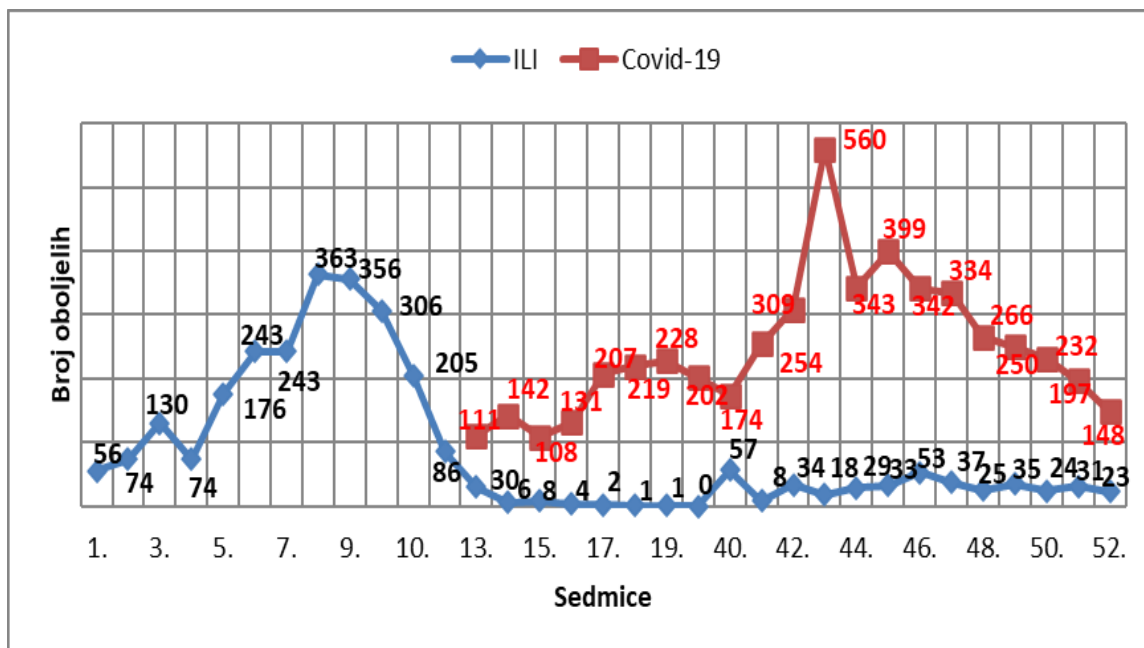
Grafikon 17. COVID-19 i ostale zarazne bolesti na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.godini.

Prema broju prijavljenih zaraznih oboljenja, najveći broj oboljelih bio je u mjesecu novembru kao i broj oboljelih od Covid-19. Na području Ze-do kantona u 13. sedmici pojavili su se prvi slučajevi oboljelih od Covid-19 i taj broj je se povećavao do svog pika u 42. sedmici dok su gripa i oboljenja slična gripi (ILI) od 13.sedmice imala manji broj prijavljenih slučajeva.

Grafikon 18. Gripa/oboljenja slična gripi i COVID-19 na na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

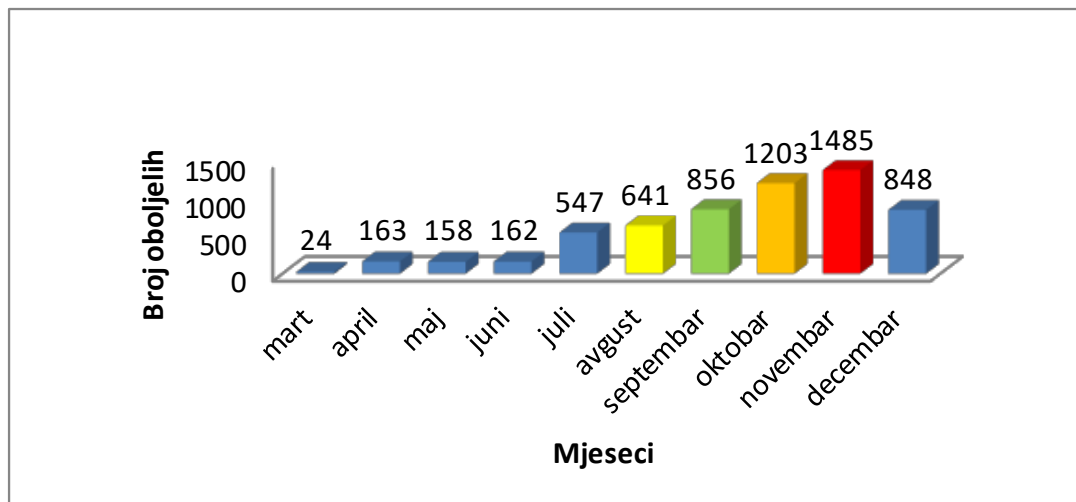

3.2. COVID 19

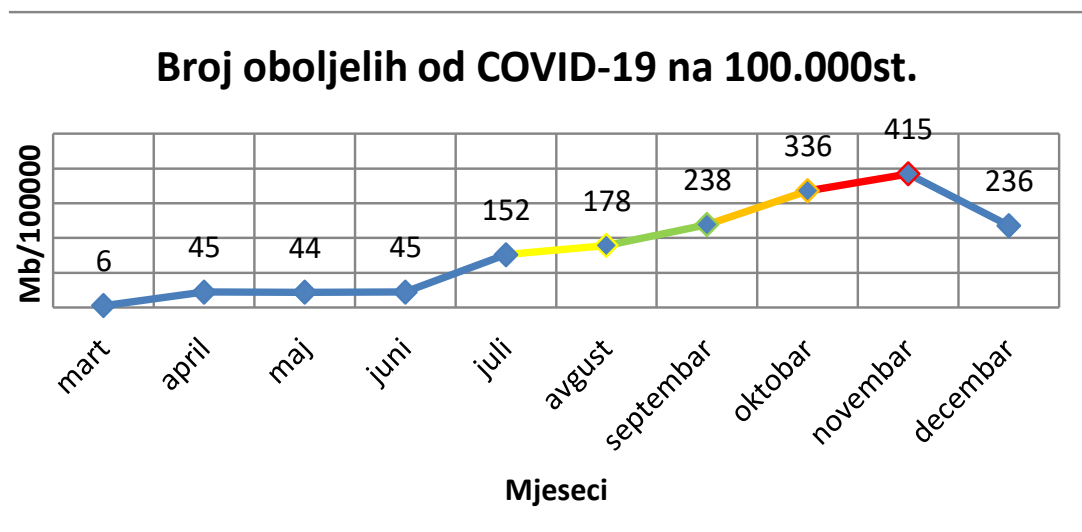
U 2020.godini na području Zeničko-dobojskog kantona od Covid-19 oboljelo je 6087, a od posljedica infekcije su umrle 428 osobe.

Prvi slučajevi novog koronavirusa su registrovani u martu 2020.g. i od tada broj oboljelih/zaraženih i smrtnih ishoda polako raste do novembra kad ovaj epidemijski val dostiže svoj vrhunac sa 1485 prijavljenih oboljenja/infekcija i stopom od 415/100.000. U decembru 2020.g. broj oboljelih/zaraženih se počinje smanjivati, to je početak smirivanja ovog vala epidemije.

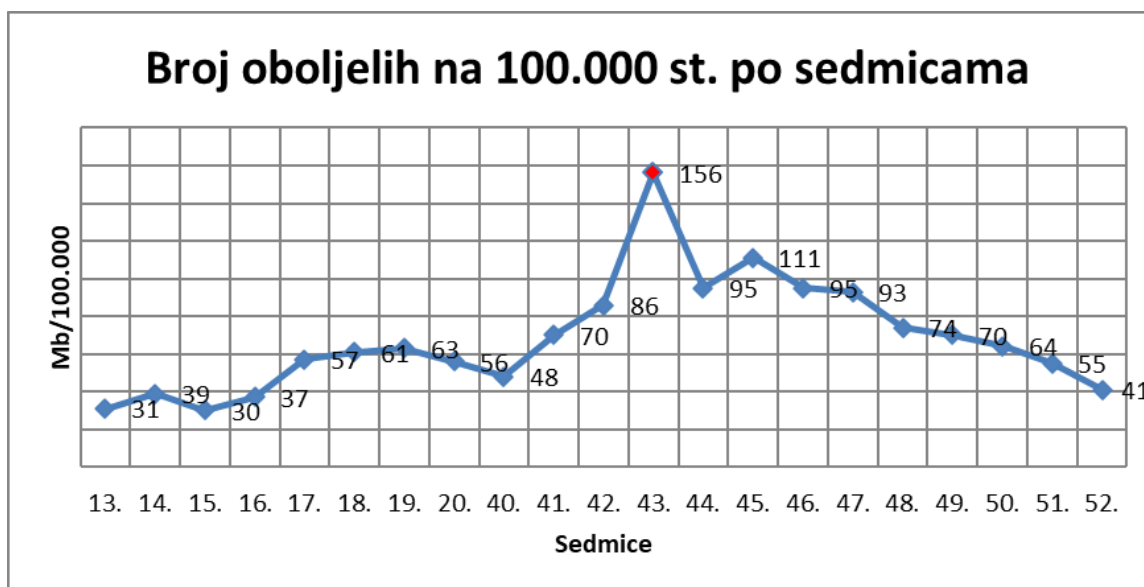
Grafikon 19. Broj oboljelih/zaraženih na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Grafikon 20. COVID-19 mjesečne stope (Mb/100 000 st.) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Grafikon 21. COVID-19 sedmične stope (Mb/100 000 st.) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Glavna karakteristika novog korona virusa SARS Cov-2 je povećanje broja oboljelih/zaraženih logaritamskom progresijom.

3.3.1. Geografska distribucija

COVID-19/SARS-Cov-2 je u 2020.g.potvrđen PCR metodom u svim općinama Kantona.

Tabela 5 pokazuje broj potvrđenih slučajeva po općinama: najviše u Zenici (2025), a najmanje u Doboju Jug (81).

Grafikon 22 prikazuje geografsku distribuciju PCR potvrđenih slučajeva COVID-19/SARS-CoV-2 prema stopama na 1000 stanovnika.

Najvišu stopu je imala općina Kakanj (21/1000st.), a veću od kantonalne stope imale su općine Doboju Jug, Visoko, Tešanj i Zenica.

Najniža stopa je u opštini Vareš (10,1/1000st).

Tabela 22 Geografska distribucija COVID-19/SARS-CoV-2 (broj potvrđenih slučajeva) na području Zeničko-dobojskog kantona prikazane po spolu u 2020.

Laboratorijski potvrđeni slučajevi SARS-CoV-2 na ZDK	
Općine ZDK	Ukupno pozitivnih za općinu
Breza	194
Doboj-Jug	81
Kakanj	788
Maglaj	347

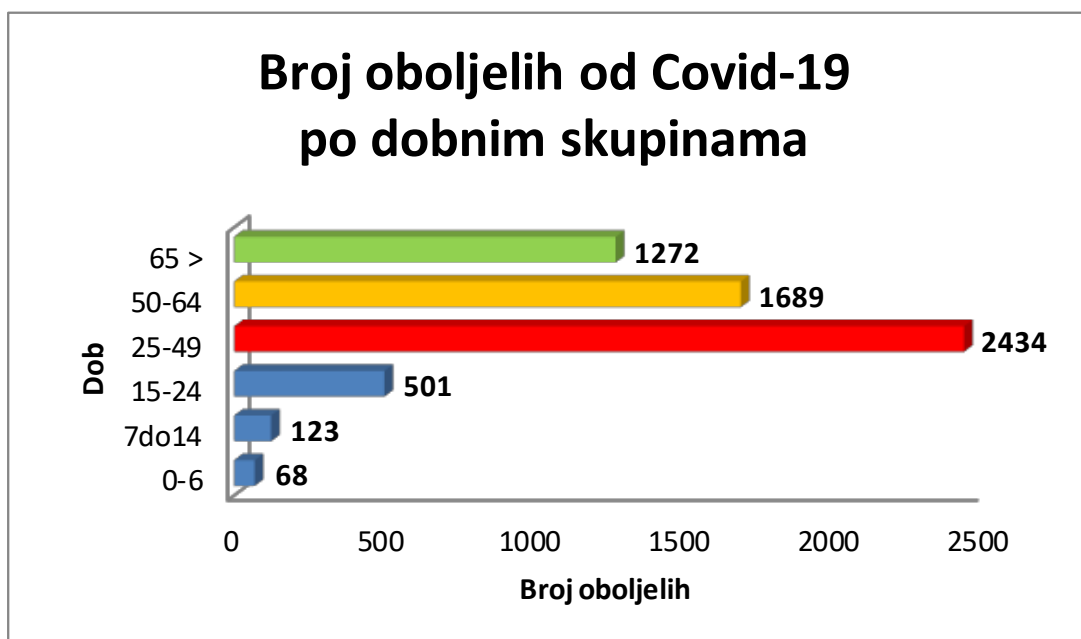
Grafikon 22. Geografska distribucija COVID-19/SARS-CoV-2 (Mb/1000st.) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

3.3.2. Dobna struktura oboljelih/zaraženih

Najveći broj potvrđenih slučajeva COVID-19/SARS-CoV-2 je u dobnoj skupini od 25-49 godina tj. (2434 ili 40%) a najmanji u dobnim skupinama od 0-6 i 7-14 godina, jer je i broj testiranih lica iz mlađih dobnih skupina značajno manji, zbog blažih do asimptomatskih formi bolesti i izbjegavanja testiranja (zbog neugodnosti kod uzimanja uzorka).

Grafikon 23. COVID-19/SARS-CoV-2 po dobnim skupinama na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

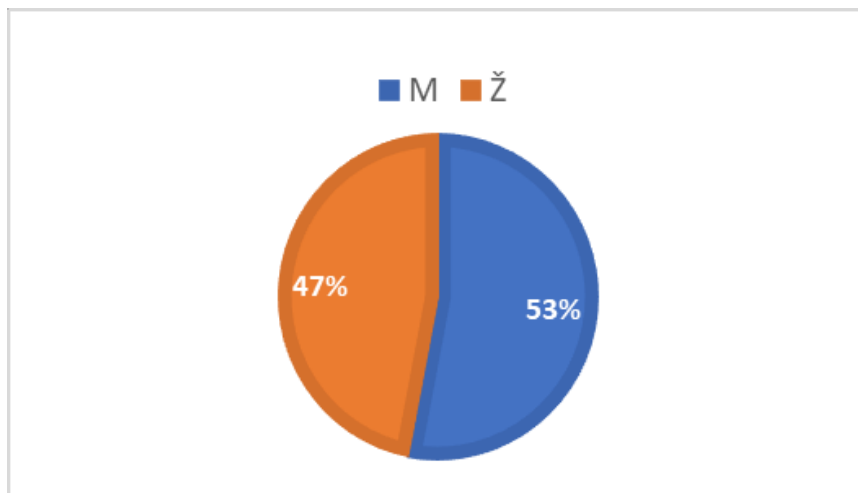
Najviše je oboljevalo radno sposobno stanovništvo od 25-49 i od 50-64 godine (grafikon 23).

3.3.3. Distribucija po spolu

Tabela 23 Spolna struktura oboljelih/zaraženih od Covid-19 na području Zeničko-dobojskog kantona prikazane po spolu u 2020.

spol	oboljeli	%
muški	3226	53
ženski	2861	47
ukupno	6087	100

Grafikon 23. Spolna struktura oboljelih/zaraženih od Covid-19 na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

U 2020.g. od COVID-19/SARS-CoV-2 infekcije nešto više su oboljevale osobe muškog spola.

3.3.4. Smrtni ishodi

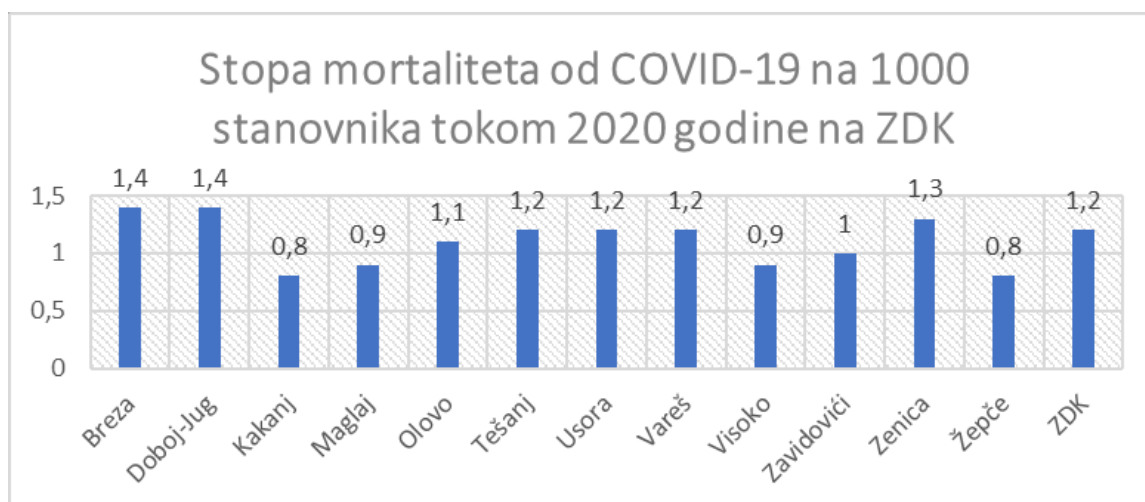
Od posljedica SARS-CoV-2 infekcije na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.g. je umrlo 428 osoba.

Tabela 24 Geografska raspodjela smrtnosti od Covid-19 na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020 (stopa na 1000st.)

Općina/grad	Broj umrlih	Mortalitet na 1000 stanovnika
Breza	20	1,4
Doboj-Jug	6	1,4
Kakanj	32	0,8
Maglaj	21	0,9
Olovo	11	1,1
Tešanj	54	1,2
Usora	8	1,2
Vareš	11	1,2
Visoko	55	0,9
Zavidovići	37	1
Zenica	147	1,3
Žepče	26	0,8
Ukupno:	428	1,2

Najveći broj smrtnih ishoda je u Zenici (147) a najveća stopa je u Brezi i Doboj Jugu (1,4/1000 st.).

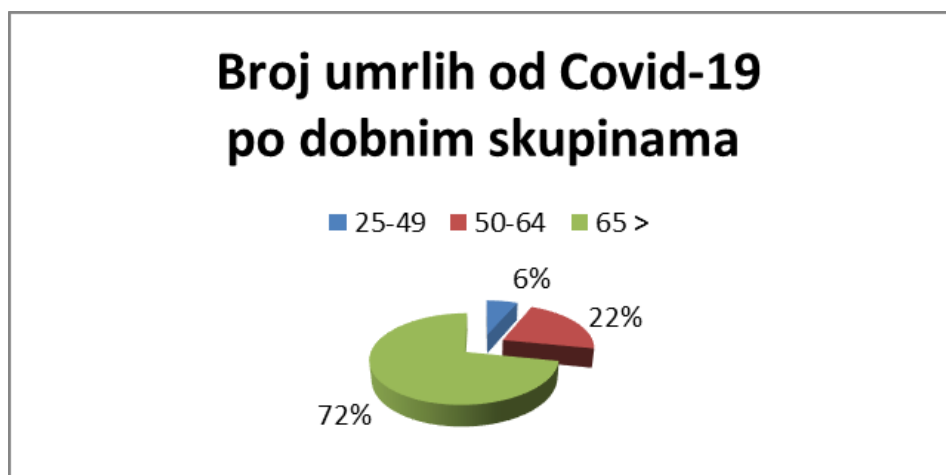
Grafikon 24. Geografska raspodjela smrtnosti od posljedica COVID-19 (stope na 1000 stanovnika) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

Ukupna stopa smrtnosti od posljedica COVID-19 na ZDK u 2020.g. je bila 1,2/1000 stan.

3.3.5. Dobna struktura

Grafikon 25. Smrtnost od posljedica COVID-19 po dobnim skupinama (%) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

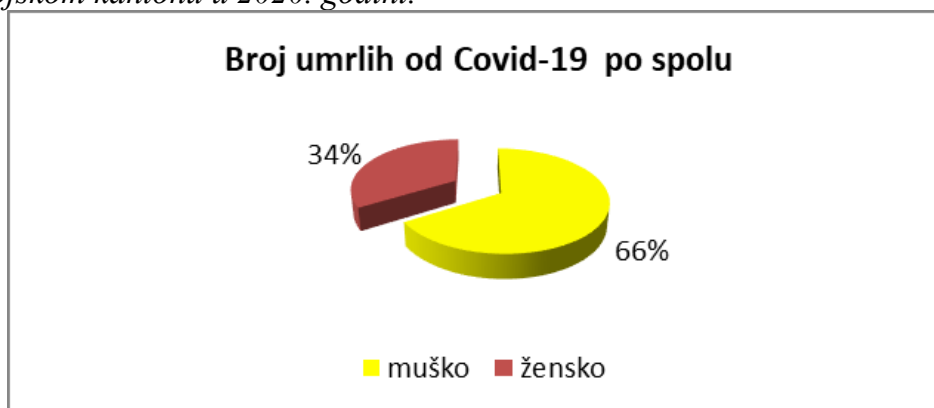
Najveća smrtnost od posljedica COVID-19 u 2020.g. je kod osoba starijih od 65 godina (72%).

3.3.6. Spolna struktura umrlih od Covid-19

U 2020.g. u Zeničko-dobojskom kantonu, od posljedica COVID-19, više su umirale osobe muškog spola (282 ili 66%).

Grafikon 26. Spolna struktura umrlih od posljedica COVID-19 na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020. godini.

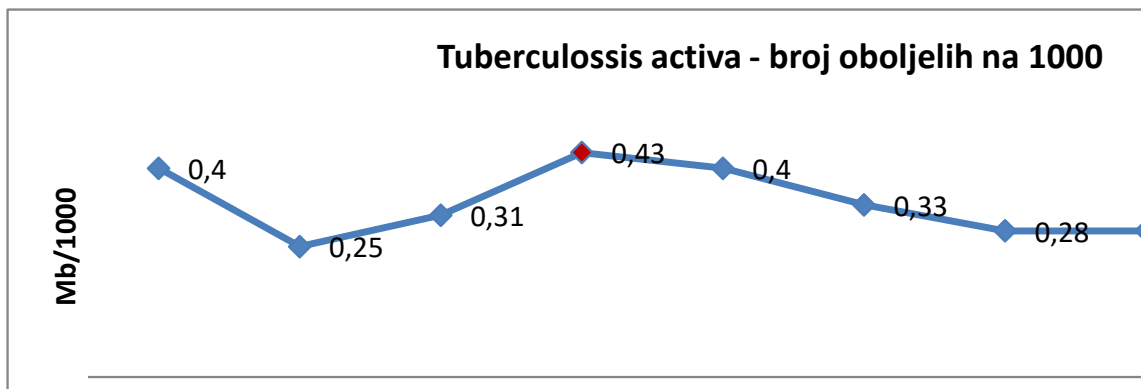

3.3. Desetogodišnji trendovi kretanja zaraznih oboljenja na području Kantona

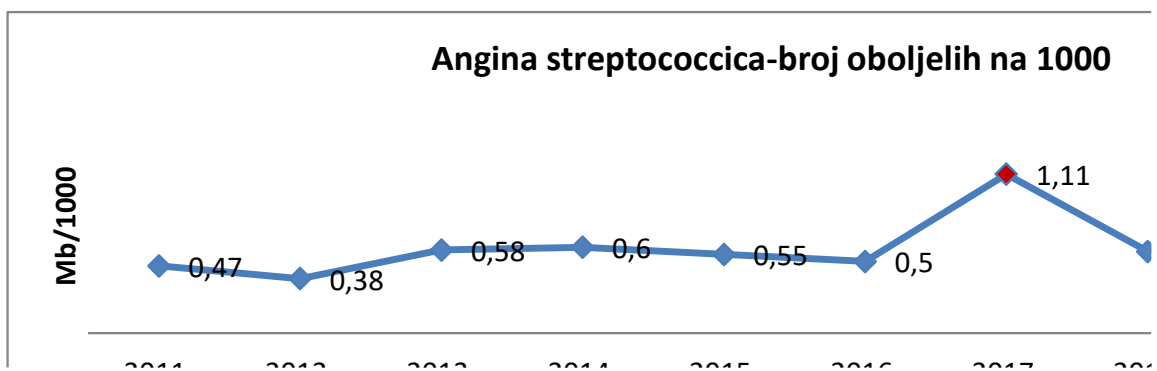
Slijedi grafički prikaz kretanja zaraznih oboljenja na Ze-do kantonu od 2011. do 2020.godine (prema prijavama).

Evidentno je da su rigorozne protivepidemijske mjera za suzbijanje pandemije COVID-19 uticale i na kretanje drugih zaraznih bolesti, pa je broj prijavljenih ostalih zaraznih bolesti značajno manji u ovoj godini.

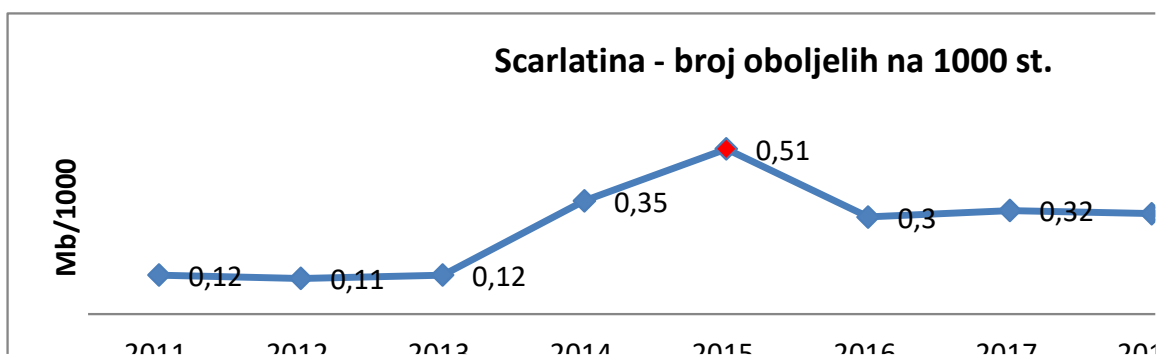
Grafikon 27. TBC active (Mb/1000) na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

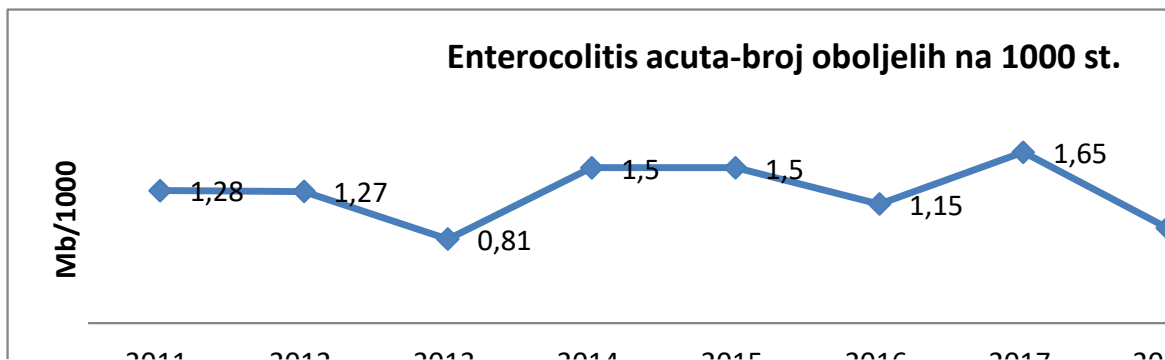
Grafikon 28. Angina streptococcica na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

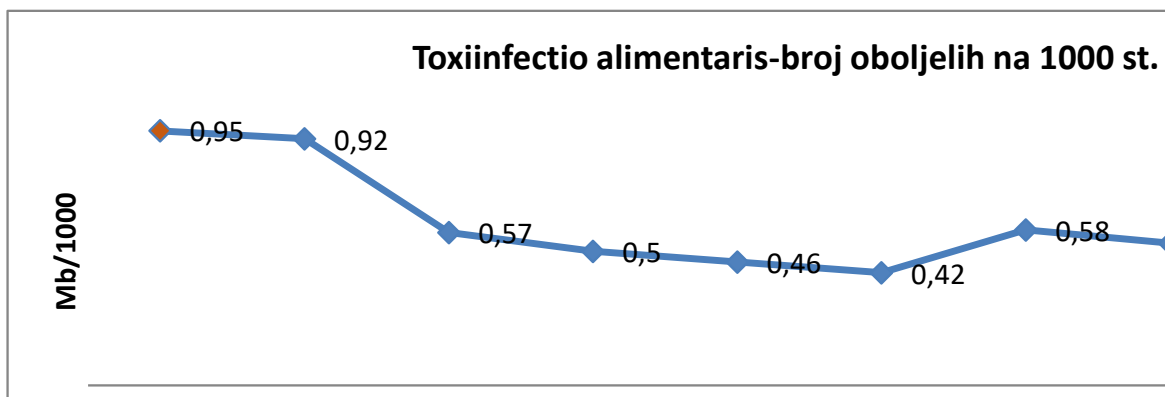
Grafikon 29. Scarlatina (šarlah) na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

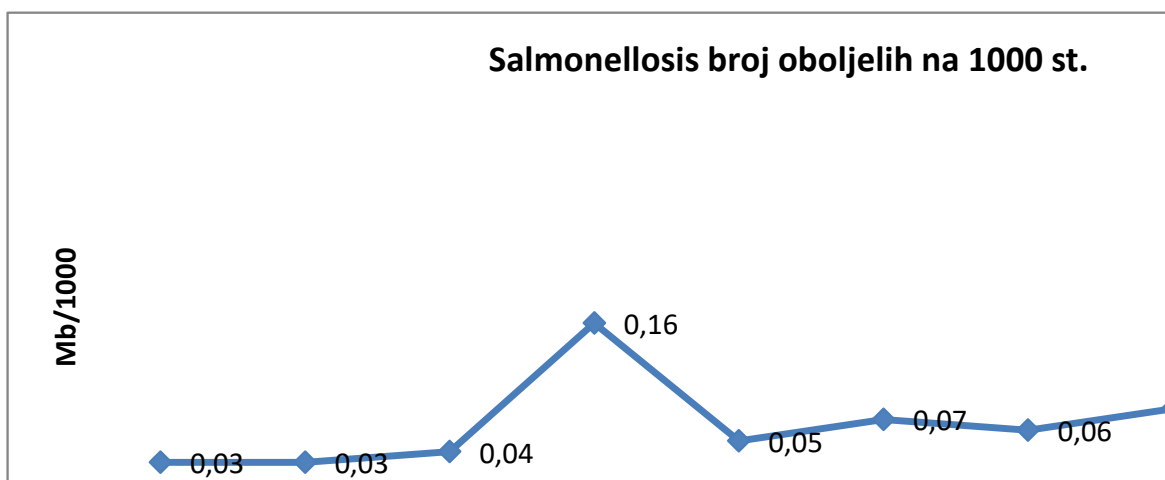
Grafikon 30. Enterocolitis ac. na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

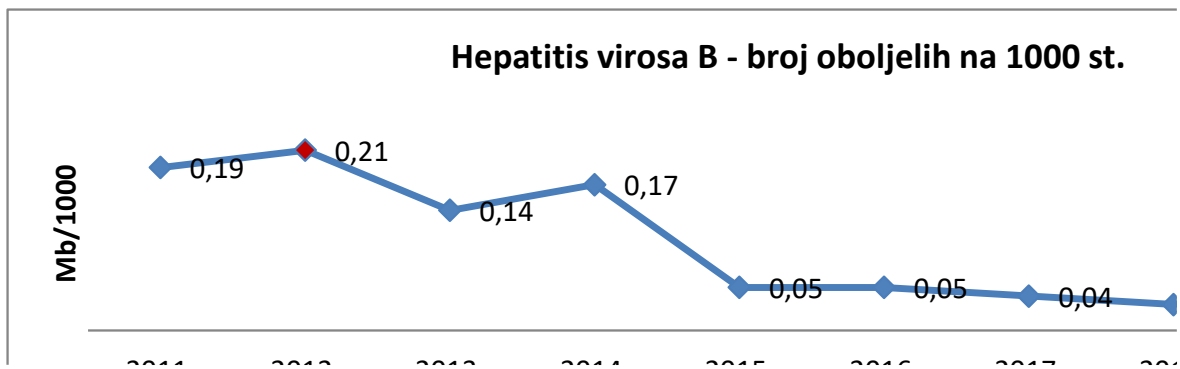
Grafikon 31. Toxiinfectio alimentaris (infektivno trovanje hranom) (Mb/1000) na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

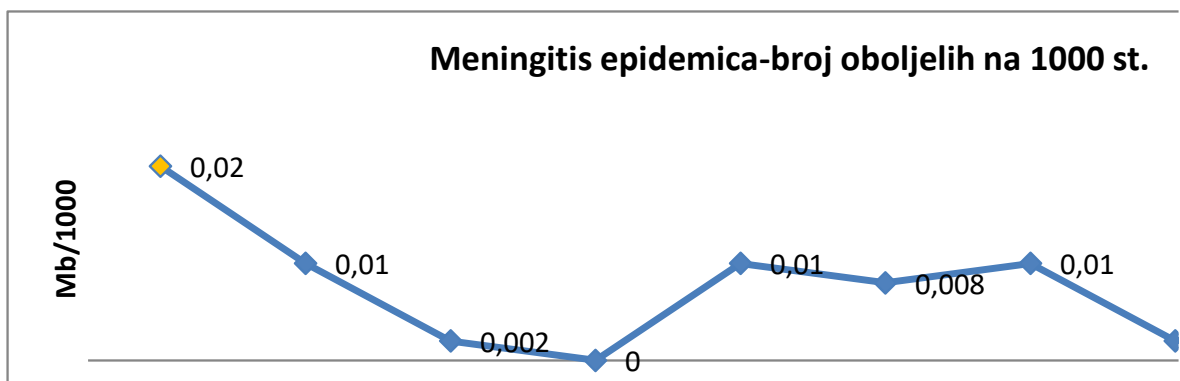
Grafikon 32. Salmoneloze (Mb/1000) na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

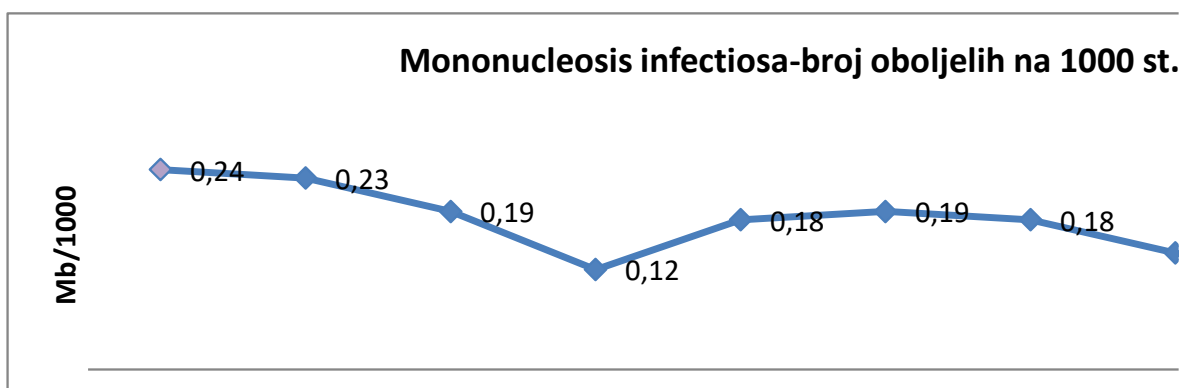
Grafikon 33. Hepatitis virosa B na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

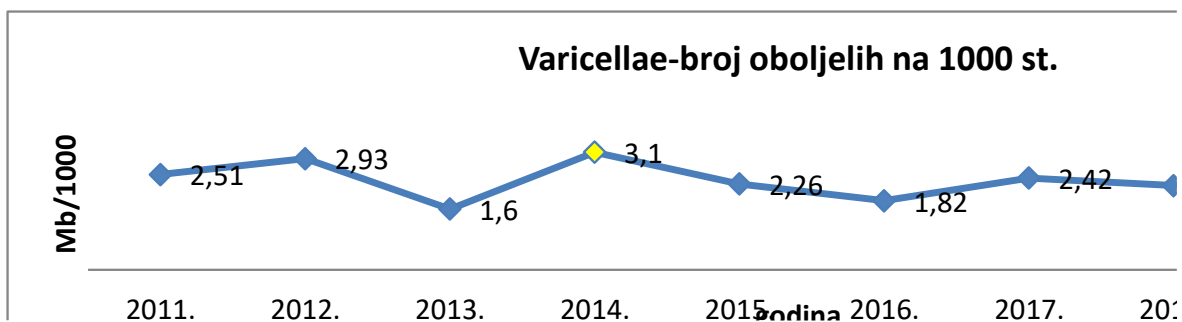
Grafikon 34. Meningitis epidemica na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

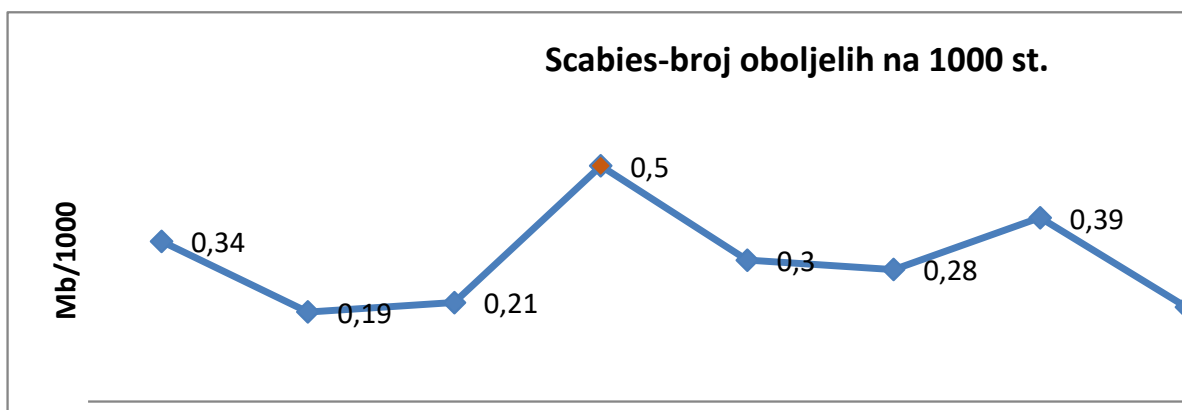
Grafikon 35. Mononucleosis infectiosa na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

Grafikon 36. *Varicellae* na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

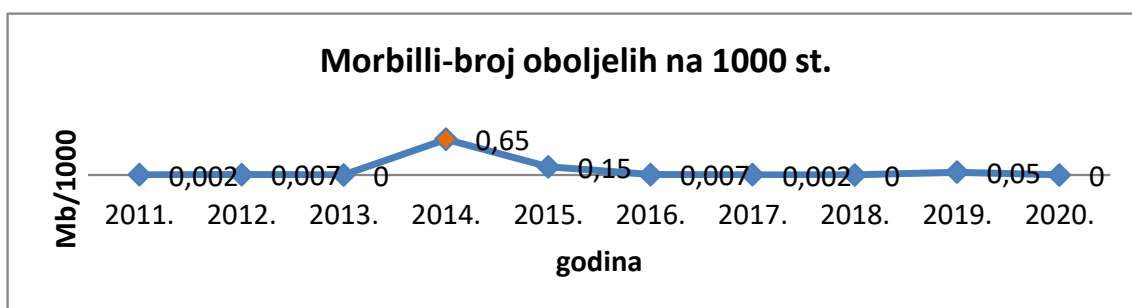

Grafikon 37. *Scabies* (šuga) na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g.

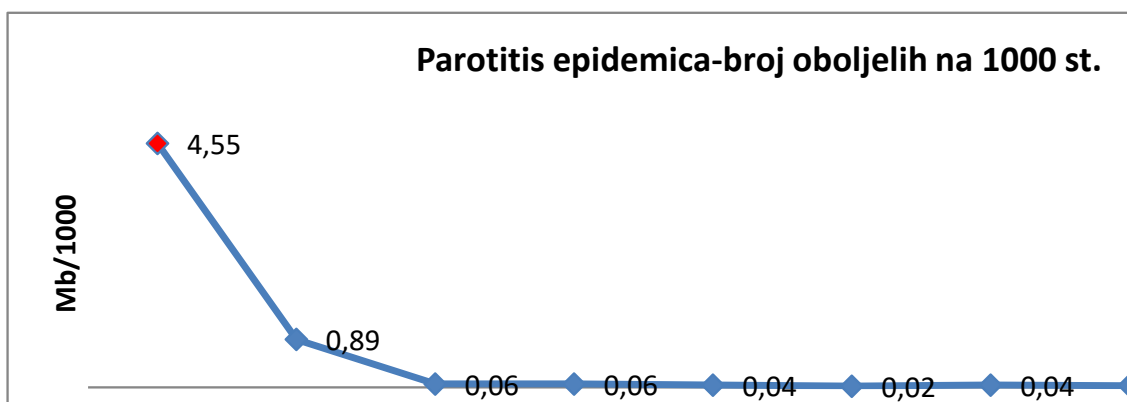

Oboljenja koja se mogu spriječiti vakcinacijom

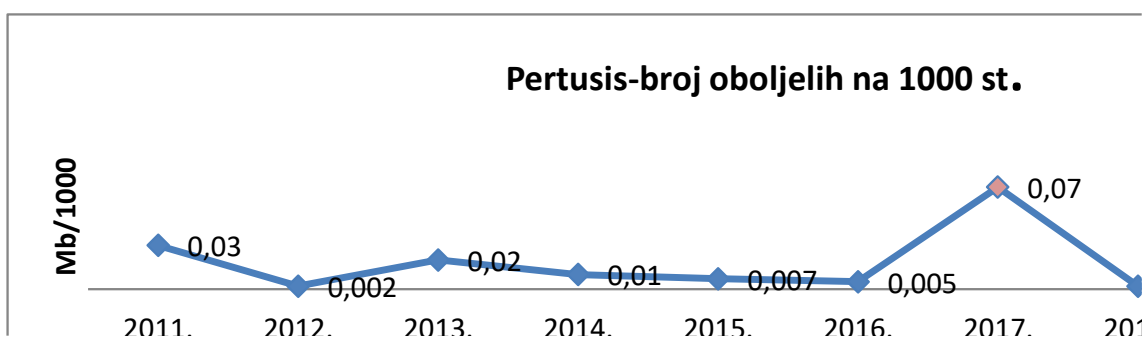
Grafikon 38. *Morbilli* na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g. Mb/1000)

Grafikon 38. Parotitis epidemica na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g. (Mb/1000)

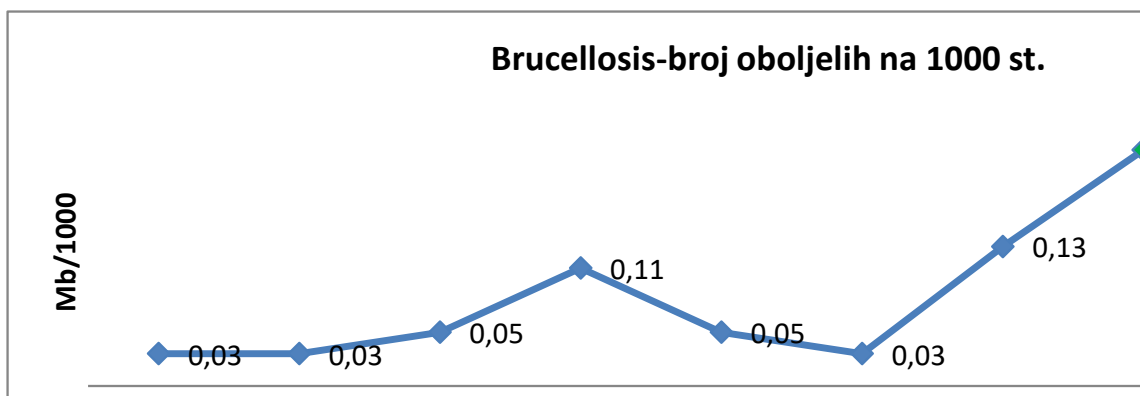

Grafikon 39. Pertusis na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g. (Mb/1000)

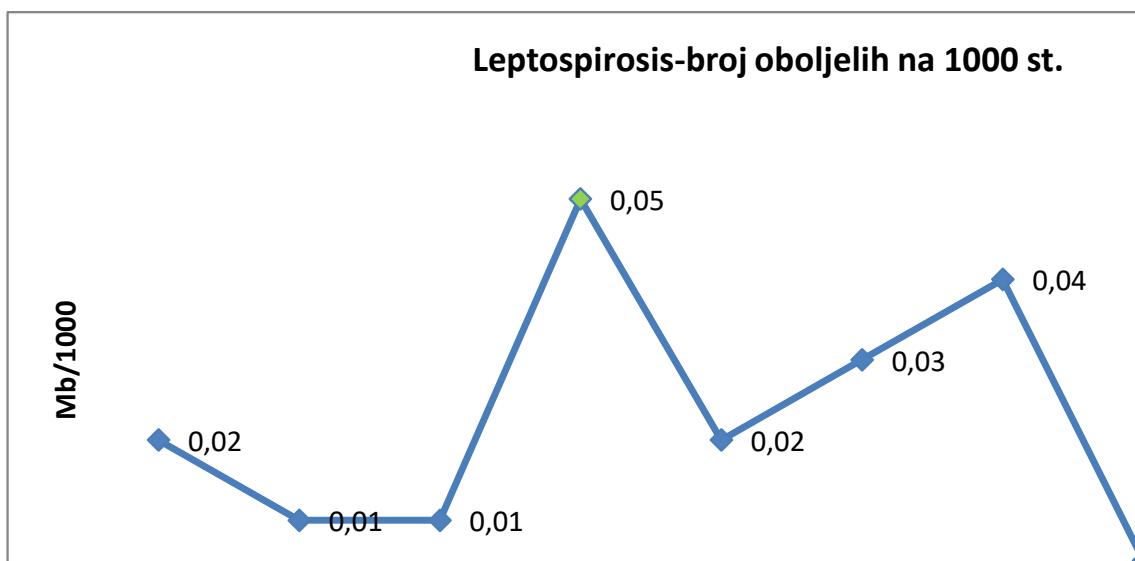

Zoonoze

Grafikon 40. Brucellosis na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g. (Mb/1000)

Grafikon 41. Leptospirosis na Zeničko-dobojskom kantonu od 2011-2020.g. Mb/1000)

3.4. Epidemije u 2020. godini

U 2020. godini prijavljen je 1 epidemiološki događaj i 1 epidemijsko zbivanje: epidemiološko zbivanje – grupiranje oboljele djece u službi hitne medicinske pomoći doma zdravlja Maglaj i pojava globalne pandemije COVID-19

Pojava globalne pandemije COVID-19 - Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji je 31. decembra 2019.godine prijavljeno grupiranje ljudi oboljelih od upale pluća nepoznatog uzroka u gradu Wuhan, provincija Hubei u Kini. Pacijenti su pokazivali simptome povišene tjelesne temperature, otežano disanje, a bolest je dijagnosticirana kao virusna upala pluća. Identificiran je novi korona virus SARS Cov-2. Podaci o broju potvrđenih slučajeva oboljenja izazvanih ovim novim virusom stalno i na dnevnoj osnovi su se mijenjali. Zaključno sa 29.01.2020.godine Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je objavila da su globalno u svijetu potvrđena 6065 slučajeva oboljenja od čega 5997 u Kini. Registrovana su 132 smrtna slučaja, svi u Kini. Izvan Kine u 15 zemalja potvrđena su 68 slučajeva, od toga 8 u Evropi (4 u Francuskoj i 4 u Njemačkoj). Prema podacima SZO kod 20% oboljelih javlja se teži oblik bolesti, uključujući upalu pluća, respiratorno zatajenje i u nekim slučajevima smrt. Klinička briga

pacijenata kod kojih je postavljena sumnja na novi korona virus fokusira se na rano prepoznavanje, neposredna izolacija (razdvajanje), provedba odgovarajućih mjera prevencije i kontrole infekcije, pružanje optimalne zdravstvene njege. U datom trenutku nije postojao specifičan tretman liječenja novog korona virusa, nego se liječenje provodilo u zavisnosti od kliničkih manifestacija.

Ministarstvo zdravstva ZE-do kantona formira Koordinaciono tijelo za praćenje novog korona virusa, a ubrzo se formira Krizni štab Ministarstva zdravstva Ze-do kantona pri kojem se imenuju i predstavnici Instituta za zdravlje i sigurnost hrane. Uspostavljaju se procedure nadzora putnika u međunarodnom saobraćaju koji dolaze sa područja NR Kine, Italije, Južne Koreje i Irana na područje Federacije BiH u cilju ranog otkrivanja eventualne pojave novog korona virusa. Napravi se Kantonalni plan pripravnosti za oboljenja izazvana novim korona virusom, formiraju se operativni timovi svih zdravstvenih ustanova na području Ze-do kantona i urade vlastite planove pripravnosti.

Sve zdravstvene ustanove obezbjede potrebnu prostoriju za pregled sumnjivih pacijenata.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je 11. Marta 2020.g. zbog pojave značajnog širenja bolesti, proglasila globalnu pandemiju COVID-19.

Na području Ze-do kantona 09.marta 2020.g. otkrivena su prva tri slučaja COVID-19 kod porodice koja je došla iz žarišnog područja pandemije u Italiji (prvi slučajevi u Federaciji BiH).

Uvede se set protuepidemijskih mjera kao što su : testiranje, izolacija slučajeva, socijalno distanciranje, nošenje zaštitnih maski, dezinfekcija i pranje ruku, nošenje rukavica, uvodi se politika "ostani kod kuće". Krizni štab Ministarstva zdravstva ZDK, a vezano za Naredbu Kriznog štaba federalnog ministarstva zdravstva nalaže obustavljanje rada dječijih vrtića, obustavljanje održavanja svih kulturnih i sportskih događaja, kao i treninga na području Ze-do kantona, preporučiti se stanovništvu, učenicima osnovnih i srednjih škola, kao i studentima na visokoškolskim obrazovnim ustanovama da izbjegava nepotrebno kretanje i zadržavaju na mjestima javnog okupljanja te da se pridržava svih preporuka Kriznog štaba ZDK. Naloži se svim zdravstvenim radnicima da ne napuštaju Federaciju BiH ni po kom osnovu te osobama koje su u poslednjih 14 dana

boravile u zemljama koje su ugrožene zarazom korona virusom (Kina, Italija, Južna Koreja, Iran, Francuska, Njemačka i Španija) da na graničnim prijelazima prođu sanitarnu kontrolu i dobiju rješenja o zdravstvenom nadzoru/samoizolaciji. Uvedu se mjere karantina sa graničnih prijelaza uz pratnju policije na području Ze-do kantona u 10 objekata (hoteli i moteli) smjesti se 280 lica. U ovim objektima se provide stroge karantinske mjere. U 2020.g od posljedica Covid-19 umrle su 323 osobe.

3.4.1. TBC na području ZDK u 2020. godini

Nadzor nad tuberkulozom se provodi kao aktivni epidemiološki nadzor po posebnom programu.

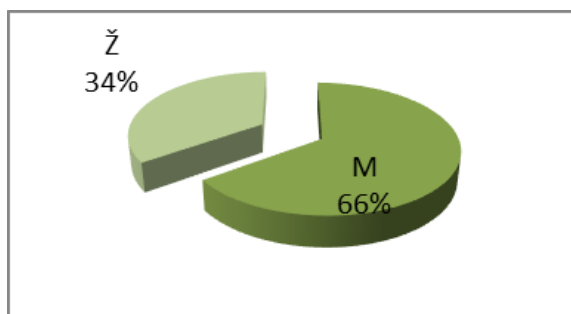
Na Zeničko-dobojskom kantonu u toku 2020 godine su prijavljena 64 nova slučaja tuberkuloze (109 u prethodnoj godini). U 2020. godini je zaprimljeno 79 odjava TBC-a i 8 smrtnih ishoda.

3.4.1.1. Distribucija po spolu

Tabela 25 Spolna struktura oboljelih od TBC-a na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

SPOL	BROJ PRIJAVLJENIH	PROCENAT
M	42	66%
Ž	22	34%
Ukupno	64	100%

Grafikon 42. Spolna struktura oboljelih od TBCa- na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

U 2020.g. od TBC-a su više oboljevale osobe muškog spola (66%)

Tabela 26 Spolna struktura oboljelih od TBC-a na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

SPOL	2018		2019		2020	
	N	%	N	%	N	%
M	71	70%	71	65%	42	66%
Ž	30	30%	38	35%	22	34%
UKUPNO	101	100%	109	100%	64	100%

U 2020.g. od TBC-a su više oboljevale osobe muškog spola (66%) kao i prethodnih godina.

3.4.1.2. Geografska distribucija TBC-a

Tabela 27 Geografska distribucija oboljelih od TBC na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

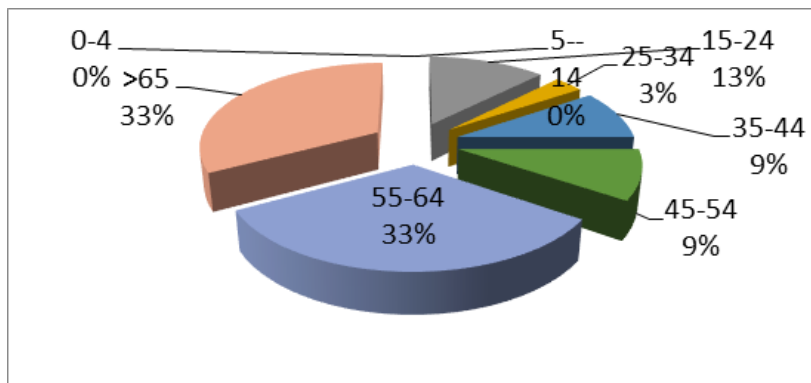
OPĆINA	BROJ NOVOOBOLJELIH	Mb/1.000
BREZA	1	0,07
KAKANJ	5	0,13
MAGLAJ	8	0,3
OLOVO	0	0
TEŠANJ	6	0,13
USORA	2	0,3
VAREŠ	2	0,2
VISOKO	6	0,15
ZAVIDOVIĆI	6	0,16
ZENICA	19	0,17
ŽEPČE	9	0,30
Ukupno	64	0,16

Prema podacima iz Prijava novooboljelih od tuberkuloze na području ZDK najviše oboljelih je u gradu Zenica (19) zatim Žepču (9), maglaju 8, Zavidovićima, Visokom i Tešnju po 6. Slijede Kakanj (5), Vareš i Usora po 2 i Breza (1). Iz općine Olovo nije bilo prijavljenih slučajeva TBC-a.

Najveću stopu morbiditeta su imale općine Maglaj, Usora i Žepče (0,3/1000st.), te Vareš (0,2/1000st.), a najmanju Breza (0.07/1000st.)

Iz općine Olovo nije bilo prijavljenih slučajeva TBC-a.

Grafikon 43. Dobna struktura oboljelih od TBC-a na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

Najviše oboljelih u 2020. godini pripada dobnim skupinama iznad 55 godina (42 ili 65,6%), a u dobnoj skupini do 14 godina nije prijavljen ni jedan slučaj.

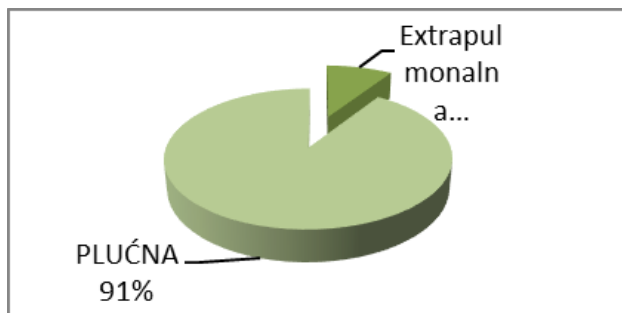
3.4.1.3. Lokalizacija oboljelih od tuberkuloze u toku 2020 godine

Prema lokalizaciji 91% prijavljenih slučajeva TBC-a predstavlja plućna tuberkuloza.

Tabela 28. TBC po lokalizaciji na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Lokalizacija	broj oboljelih
EXTRAPULMONALNA	9
PLUĆNA	55
Ukupno	64

Grafikon 44. TBC po lokalizaciji (%) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

Kod vanplućnih oblika, 4 je koštana, 3 pleuralna i po 1 urogenitalna i limfatična tuberkuloza.

3.5. OBAVEZNA KONTINUIRANA IMUNIZACIJA

Aktivna imunizacija je najefikasnija specifična mjera prevencije protiv zaraznih bolesti jer podstiče prirodan imuni odgovor organizma na unsene antigene. Kod nas, Nacionalni program predviđa vakcinaciju protiv 10 zaraznih bolesti, koje imaju visok epidemijski potencijal, one koje u slučaju obolijevanja imaju visoku smrtnost ili ostavljaju različite sekvele. Cilj ovog Programa je postići visoku provakcinisanost u populaciji, koja će zaštititi zajednicu od epidemija, smrtnih ishoda i trajnih oštećenja zdravlja.

Prema Zakonu o zaštiti stanovništva od zaraznih oboljenja (Sl. Novine FBiH br. 29/05), Pravilnika o provođenju obavezne vakcinacije, imunoprofilakse I hemoprofilakse, te osobama koje se podvrgavaju toj obavezi (Sl. Novine FBiH br. 22/7), ali i Zakonom o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata (Sl. novine FBiH br.40/10), obveznici su djeca od rođenja do navršениh 18 godina života.

Cilj je postići procenat provakcinisanosti iznad 90% obveznika a za MMR iznad 95%.

Tabela 29. Važeći kalendar imunizacije

Dob	Vrsta vakcine	Napomena
Po rođenju	Hep B prva doza + BCG	Odmah po rođenju, najbolje u roku od 12 – 24 sata
1 mjesec	Hep B druga doza	
2 mjeseca	DTaP-IPV-Hib prva doza	
4 mjeseca	DTaP-IPV-Hib druga doza	
6 mjeseci	DTaP-IPV-Hib treća doza + Hep B treća doza	
12 mjeseci	MRP prva doza	
2 godina	DTaP-IPV-Hib	Prva revakcinacija
5 godina	DTaP-IPV	Prva revakcinacija za djecu koja su vakcinisana prema ranijem programu
6 godina	MRP druga doza	
Do završnog razreda osnovne škole	Hep B (po shemi 0, 1, 6)	Samo za djecu koja su propustila vakcinaciju protiv hepatitisa B
Završni razred osnovne škole (osmogodišnje i devetogodišnje OŠ)	dt	Svi učenici u završnom razredu OŠ bez obzira na dob
Završni razred srednje škole (trogodišnje i četverogodišnje)	dt	Vakciniše se samo mladež koja je propustila docjepljivanje dT vakcinom u završnom razredu OŠ

BCG- Bacille Calmette Guerin- vakcina protiv tuberkuloze

Hep B- vakcina protiv hepatitisa B

DTaP-IPV- kombinirana vakcina protiv difterije, tetanus, pertusisa (acelularna)
I poliomijelitisa (inaktivna)

DTaP-IPV-Hib - kombinirana vakcina protiv difterije, tetanus, pertusisa (acelularna), poliomijelitisa (inaktivna) i hemofilusa influenze tip B

IPV – inaktivirana vakcina protiv poliomijelitisa

MRP- vakcina protiv morbila, rubeole I parotitisa

dT (pro adultis)- vakcina protiv difterije I tetanusa za djecu stariju od 7 godina

3.5.1. POKRIVENOST NOVOROĐENČADI BCG I HBV U PORODILIŠTIMA KANTONA U 2020.g.

Tabela 30. Vakcinisana novorođenčad s BCG i HBV u porodilištima Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

OPĆINE	Broj	HEPATITIS B		BCG	
	živorođenih	Broj		Broj	
	u porodilištu	vakcinisanih	%	vakcinisanih	%
ZENICA	2477	1931	78	1877	76
KAKANJ	81	65	80	81	0
TEŠANJ	571	545	95	529	93
ZAVIDOVIĆI	15	14	93	14	93
OLOVO	2	1	50	1	50
UKUPNO	3146	2556	81%	2502	79%

Zeničko-dobojski kanton ima ukupno 5 porodilišta, najveće je na Odjelu za ginekologiju i akušerstvo KB Zenica, a manja porodilišta se nalaze još u Tešnju, Kaknju, Zavidovićima i Olovu.

Tabela br.30 prikazuje broj živorođene djece u ovim porodilištima i procenat provakcinisanosti BCG vakcinom i vakcinom protiv hepatitis B, koje se daju odmah nakon rođenja, ako ne postoje kontraindikacije. Kod postojanja kontraindikacija ove vakcine se daju pri prvoj posjeti pedijatru u domovima zdravlja. Procenat vakcinisane novorođenčadi je viši u odnosu na 2019.godinu (HBV 72% i BCG 50%).

Kako bi kontinuirana imunizacija ispunila svoj cilj, važno je da dijete primi sve vakcine prema važećem kalendaru, ali i da ih primi tačno u preporučenoj dobi. Tako se kroz izvještavanje prati broj onih koji se vakcinišu u preporučenoj dobi (ciljna skupina) i onih koji kasne (druge dobne skupine).

ZENIČKO- DOBOJSKI KANTON		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	3094	735	24%	87	49	56%
	Hep B 1	3161	628	20%	46	40	87%
	Hep B 2	3161	2684	85%	342	117	34%
	Hep B 3	3161	1950	62%	889	423	48%
	DTPa- IPV+Hib1	3161	2403	76%	394	99	25%
	DTPa- IPV+Hib2	3161	2162	68%	577	142	25%
	DTPa- IPV+Hib3	3161	1877	59%	694	224	32%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	93	78	84%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	165	98	59%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	267	154	58%
	MRP	3163	1743	55%	1262	459	36%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	2312	1712	74%	655	141	22%
	DTPa IPV 2	2667	1828	69%	758	520	69%
	MRP	2767	2012	73%	639	309	48%
	dT adult	2132	2077	66%	769	101	13%

Tabela 31. Redovna imunizacija na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

BREZA		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	3094	735	24%	87	49	56%
	Hep B 1	3161	628	20%	46	40	87%
	Hep B 2	3161	2684	85%	342	117	34%
	Hep B 3	3161	1950	62%	889	423	48%
	DTPa-IPV+Hib1	3161	2403	76%	394	99	25%
	DTPa-IPV+Hib2	3161	2162	68%	577	142	25%
	DTPa-IPV+Hib3	3161	1877	59%	694	224	32%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	93	78	84%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	165	98	59%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	267	154	58%
	MRP	3163	1743	55%	1262	459	36%
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	2312	1712	74%	655	141	22%
	DTPa IPV 2	2667	1828	69%	758	520	69%
	MRP	2767	2012	73%	639	309	48%
	dT adult	2132	2077	66%	769	101	13%

Tabela 32. Redovna imunizacija na području Breze u 2020.

DOBOJ-JUG		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	0	0	0%	0	0	0%
	Hep B 1	51	0	0%	0	0	0%
	Hep B 2	51	48	94%	9	9	100%
	Hep B 3	51	51	100%	0	0	0%
	DTPa-IPV+Hib1	51	51	100%	0	0	0%
	DTPa-IPV+Hib2	51	51	100%	0	0	0%
	DTPa-IPV+Hib3	51	51	100%	0	0	0%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	0	0	0%
	MRP	51	50	98%	0	0	0%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	51	51	100%	4	4	100%
	DTPa IPV 2	51	50	98%	0	0	0%
	MRP	51	50	98%	0	0	0%
	dT adult	51	51	100%	0	0	0%

Tabela 33. Redovna imunizacija na području Doboja-Juga u 2020.

KAKANJ		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	401	94	23%	32	11	34%
	Hep B 1	401	60	15%	12	12	100%
	Hep B 2	401	274	68%	167	15	9%
	Hep B 3	401	101	25%	295	73	25%
	DTPa-IPV+Hib1	401	222	55%	156	0	0%
	DTPa-IPV+Hib2	401	150	37%	324	0	0%
	DTPa-IPV+Hib3	401	105	26%	266	0	0%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	15	15	100%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	18	18	100%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	35	35	100%
	MRP	405	56	14%	250	42	17%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	139	53	38%	55	0	0%
	DTPa IPV 2	310	85	27%	175	61	35%
	MRP	155	80	52%	122	2	2%
	dT adult	320	16	5%	279	0	0%

Tabela 34. Redovna imunizacija na području Kaknja u 2020.

MAGLAJ		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	195	36	18%	4	0	0%
	Hep B 1	195	25	13%	0	0	0%
	Hep B 2	195	183	94%	20	1	5%
	Hep B 3	195	190	97%	7	6	86%
	DTPa-IPV+Hib1	195	189	97%	63	12	19%
	DTPa-IPV+Hib2	195	193	99%	28	18	64%
	DTPa-IPV+Hib3	195	190	97%	25	18	72%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	0	0	0%
	MRP	195	173	89%	37	24	65%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	142	142	100%	34	32	94%
	DTPa IPV 2	179	175	98%	27	6	22%
	MRP	169	168	99%	24	10	42%
	dT adult	203	192	95%	0	0	0%

Tabela 35. Redovna imunizacija na području Maglaja u 2020.

OLOVO		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	65	5	8%	0	0	0%
	Hep B 1	65	5	8%	0	0	0%
	Hep B 2	65	53	82%	0	0	0%
	Hep B 3	65	27	42%	15	15	100%
	DTPa-IPV+Hib1	65	36	55%	0	0	0%
	DTPa-IPV+Hib2	65	42	65%	4	4	100%
	DTPa-IPV+Hib3	65	25	38%	16	16	100%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	0	0	0%
	MRP	63	25	40%	25	21	84%
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	65	20	31%	24	10	42%
	DTPa IPV 2	51	17	33%	9	9	100%
	MRP	50	38	76%	11	11	100%
	dT adult	61	4	7%	11	11	100%

Tabela 36. Redovna imunizacija na području Olova u 2020.

USORA		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	0	0	0%	0	0	0%
	Hep B 1	16	0	0%	0	0	0%
	Hep B 2	16	16	100%	5	5	100%
	Hep B 3	16	11	69%	5	5	100%
	DTPa-IPV+Hib1	16	16	100%	5	5	100%
	DTPa-IPV+Hib2	16	16	100%	5	5	100%
	DTPa-IPV+Hib3	16	11	69%	5	5	100%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	0	0	0%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	0	0	0%
	MRP	12	10	83%	4	4	100%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	13	13	100%	1	1	100%
	DTPa IPV 2	17	17	100%	8	8	100%
	MRP	17	17	100%	2	2	100%
	dT adult	31	31	100%	0	0	0%

Tabela 37. Redovna imunizacija na području Usore u 2020.

TEŠANJ		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	520	69	13%	15	7	47%
	Hep B 1	520	48	9%	10	9	90%
	Hep B 2	520	452	87%	33	14	42%
	Hep B 3	520	446	86%	57	47	82%
	DTPa-IPV+Hib1	520	455	88%	65	29	45%
	DTPa-IPV+Hib2	520	454	87%	69	34	49%
	DTPa-IPV+Hib3	520	447	86%	31	31	100%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	3	3	100%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	4	4	100%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	10	7	70%
	MRP	520	482	93%	55	51	93%
REVAKCINISANI	DTaP-IPV-Hib	656	632	96%	0	0	0%
	DTPa IPV 2	465	437	94%	131	122	93%
	MRP	476	450	95%	42	38	90%
	dT adult	438	418	95%	25	22	88%

Tabela 38. Redovna imunizacija na području Tešnja u 2020.

VISOKO		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina ▼			Druge dobne skupine ▼		
VRSTA VAKCINE ▼		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	310	82	26%	0	0	0%
	Hep B 1	310	76	25%	1	1	100%
	Hep B 2	310	287	93%	12	4	33%
	Hep B 3	310	160	52%	71	45	63%
	DTPa-IPV+Hib1	310	253	82%	41	4	10%
	DTPa-IPV+Hib2	310	203	65%	37	1	3%
	DTPa-IPV+Hib3	310	151	49%	33	17	52%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	10	6	60%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	20	3	3%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	20	17	17%
	MRP	310	99	32%	140	36	36%
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	276	103	37%	140	0	0%
	DTPa IPV 2	300	152	51%	100	31	31%
	MRP	300	144	48%	120	21	21%
	dT adult	300	45	15%	300	15	15%

Tabela 39. Redovna imunizacija na području Visokog u 2020.

ZAVIDOVIĆI		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina			Druge dobne skupine		
		▼			▼		
VRSTA VAKCINE	▼	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINISANI	BCG	280	87	31%	2	2	100%
	Hep B 1	280	81	29%	1	1	100%
	Hep B 2	280	246	88%	25	25	100%
	Hep B 3	280	238	85%	15	15	100%
	DTPa-IPV+Hib1	280	244	87%	15	15	100%
	DTPa-IPV+Hib2	280	240	86%	20	20	100%
	DTPa-IPV+Hib3	280	238	85%	20	20	100%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	1	1	100%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	1	1	100%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	0	0	0%
	MRP	280	237	85%	32	29	91%
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	260	223	86%	24	24	100%
	DTPa IPV 2	250	218	87%	8	8	100%
	MRP	250	213	85%	18	18	100%
	dT adult	320	298	93%	23	23	100%

Tabela 40. Redovna imunizacija na području Zavidovića u 2020.

ZENICA		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina			Druge dobne skupine		
		▼			▼		
VRSTA		Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
VAKCINE							
▼							
VAKCINISANI	BCG	980	276	28%	18	13	72%
	Hep B 1	980	235	24%	14	11	79%
	Hep B 2	980	807	82%	63	38	60%
	Hep B 3	980	441	45%	398	191	48%
	DTPa-IPV+Hib1	980	630	64%	35	24	69%
	DTPa-IPV+Hib2	980	538	55%	165	48	29%
	DTPa-IPV+Hib3	980	411	42%	273	92	34%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	61	50	82%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	116	66	57%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	200	93	47%
	MRP	MRP		960	378	39%	678
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	DTaP-IPV-Hib	316	202	64%	272	9
	DTPa IPV 2	DTPa IPV 2	685	359	52%	280	262
	MRP	MRP	884	528	60%	298	205
	dT adult	dT adult	946	619	65%	191	26

Tabela 41. Redovna imunizacija na području Zenice u 2020.

ŽEPČE		UKUPNO					
		Ciljna dobna skupina			Druge dobne skupine		
		▼			▼		
VRSTA	VAKCINE	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak	Broj planiranih	Broj vakcinisanih	Postotak
▼							
VAKCINISANI	BCG	210	42	20%	0	0	0%
	Hep B 1	210	48	23%	5	3	60%
	Hep B 2	210	187	89%	5	3	60%
	Hep B 3	210	158	75%	22	22	100%
	DTPa-IPV+Hib1	210	178	85%	10	6	60%
	DTPa-IPV+Hib2	210	147	70%	10	7	70%
	DTPa-IPV+Hib3	210	121	58%	23	23	100%
	DTPa-IPV1	0	0	0%	3	3	100%
	DTPa-IPV2	0	0	0%	6	6	100%
	DTPa-IPV3	0	0	0%	2	2	100%
	MRP	247	114	46%	40	21	53%
REVAKINISANI	DTaP-IPV-Hib	244	125	51%	40	0	0%
	DTPa IPV 2	209	177	85%	20	13	65%
	MRP	245	155	63%	0	0	0%
	dT adult	260	203	78%	9	3	33%

Tabela 42. Redovna imunizacija na području Žepča u 2020.

Nakon proglašenja (31.01.2020.) COVID - 19 bolesti kao zarazne bolesti čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Federaciju Bosne I Hercegovine i proglašenja COVID – 19 bolesti pandemijom (12.3.2020.) postupno je došlo do poteškoća sa provedbom rutinske imunizacije djece.

U 4. mjesecu 2020.godine prekinut je Program imunizacije osim u rodilištima, gdje su novorođenčad vakcinisana BCG i Hepatitis B vakcinom . Po preporuci Federalnog ministarstva zdravstva i Federalnog zavoda za javno zdravstvo početkom 5. mjeseca 2020. godine nastavilo se sa provođenjem imunizacije u FBiH u skladu sa Programom obaveznih imunizacija stanovništva protiv zaraznih bolesti u uslovima pandemije, tj. uz poštovanje svih protuepidemijskih mjera. To je dodatno usporilo ovaj process.

U 2020. godini evidentan je pad obuhvata vakcinacijom za sve vakcine i sve dobne skupine.

Naročito je evidentan pad procenta vakcinisanih MRP vakcinom, koji u primoimunizaciji iznosi 55% (potrebno najmanje 95%) te pad obuhvata trećom dozom Prentaxim vakcinom (vakcina protiv difterije, tetanusa, pertussisa, poliomijelitisa te oboljenja koje uzrokuje Hemofilus influenzae) koji iznosi 59 %.

Zadovoljavajuću pokrivenost, prema izvještajima nadležnih domova zdravlja (kako se vidi u tabelarnom prikazu), je u općinama Vareš, Breza i Doboju Jug.

Najniža pokrivenost je u općinama: Kakanj (26% za DTP-IPV-Hib i 14 % za MRP), Olovo (38% za DTP-IPV-Hib i 40% za MRP) grad Zenica (42 % za DTP-IPV-Hib i 39 % za MRP), i Visoko (DTP-IPV- 49 % I 32% za MRP).

3.6. Antirabična zaštita

U 2020. godini u ambulanti za antirabičnu zaštitu Instituta su obrađena ukupno 64 lica povrijeđena od životinje, a upućena radi procjene potrebe za antirabičnom zaštitom. Broj povrijeđenih osoba je značajno manji u odnosu na 2019 godinu kada je broj povrijeđenih lica koji su zatražili pomoć nakon ugriza životinje iznosio 102 .

Najviše povreda su nanijeli psi lualice-35 ugriza (48,4%), psi u vlasništvu- 21 ugriz (39%), mačka 6 ugriza (9,3%), vjeverica 1 ugriz (1,5%) i pacov 1 ugriz (1,5%).

Za 30 osoba je indicirana antirabična zaštita.

Najviše ugriza registruje se u gradu Zenica 36 ugriza, zatim općini Kakanj 10 ugriza, Visoko 7 ugriza, Maglaj i Breza po 4 ugriza, te u općinama Žepče, Zavidovići, i Tešanj po 1 ugriz.

3.7. ZAKLJUČAK

Gotovo cijelu 2020.godinu, u svakom pogledu a posebno epidemiološku situaciju u svijetu i kod nas, je obilježio početak pandemije izazvane novim koronavirusom (SARS-CoV-2).

Prvi slučajevi oboljenja izazvanog ovim virusom (kasnije klasificirano kao COVID-19), na Zeničko-dobojskom kantonu I Federaciji BiH, su registrovani početkom marta 2020.g.

Do kraja godine potvrđeno je ukupno 6087 slučajeva oboljenja/infekcije I 428 smrtnih ishoda (stopa letaliteta 7%).

Cjelokupna zajednica, a posebno zdravstveni sistem je sve svoje resurse usmjerio na ublažavanje posljedica izazvanih pandemijom.

Sve nespecifične protivepidemijske mjere, koje su jedino bile na raspolaganju, dovele su i do smanjenja obolijevanja od drugih zarazni bolesti (smanjenje kontakata).

S druge strane, mjere koje su provođene radi zaštite zdravstvenog Sistema, poremetile su i usporile druge aktivnosti, u ovom slučaju rutinsku imunizaciju i izvještavanja (prijave). Naime, rutinska imunizacija djece, koja je već niz godina meta “antivakcinalista”, time je dodatno uzdrmana, što u budućnosti može imati značajne posljedice na zdravlje djece i utjecati na epidemiološku situaciju.

Dakle, epidemiološka situacija na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.g. se definira kao nepovoljna.

4. Maligne neoplazme na području ZDK za 2020 godinu.

Prikupljanje zdravstveno-statističkih podataka regulirano je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti («Službene novine FBiH» broj 29/05), Zakonom o statistici u Federaciji BiH («Službene novine FBiH», broj 63/03), Zakonom o evidencijama u oblasti zdravstva (Sl.novine FBiH, br.37/12) te Programima statističkih aktivnosti i Godišnjim provedbenim planom statističkih aktivnosti FBiH. Na osnovi članka 18. stavak 1., u vezi s člankom 16. točka 5. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, Federalno ministarstvo zdravstva je donijelo i Uputu o mjerama i aktivnostima za sprječavanje, rano otkrivanje i suzbijanje maligne neoplazme («Službene novine FBiH», broj 2/08).

Služba za epidemiologiju Instituta za zdravlje i sigurnost hrane Zenica vodi se Registar malignih bolesti kao dio jedinstvenog sistema registrovanja malignih oboljenja u FBiH. Registar je baziran na „Prijavi maligne neoplazme“ koju su dužni popuniti nadležni ljekari svih nivoa zdravstvene zaštite. U ovaj Registar uvode se i podaci o smrti sa „Potvrde o smrti“ Zavoda za statistiku.

Zbog uticaja koji je imala pandemija na kompletan zdravstveni sistem prijavljivanje malignih neoplazmi je bilo otežano. Analiza koja slijedi odnosi se samo na prijavljene maligne neoplazme.

U 2020. godini u Registar malignih neoplazmi je uvedeno 760 prijava oboljelih od malignih neoplazmi, i 520 prijave smrti od malignih neoplazmi.

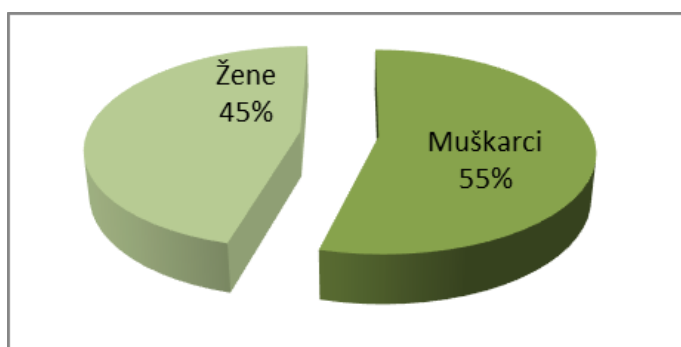
4.1 Spolna struktura malignih neoplazmi

Po spolnoj strukturi, 419 (55,3%) oboljelih su bile osobe muškog spola, 341 (44,7%) osobe ženskog spola.

Tabela 42. Spolna struktura malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Spol	Prijavljeni	
Muškarci	419	55,1%
Žene	341	44,9%
Ukupno	760	100,0%

Grafikon 45. Spolna struktura malignih neoplazmi na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

4.2. Geografska distribucija malignih neoplazmi

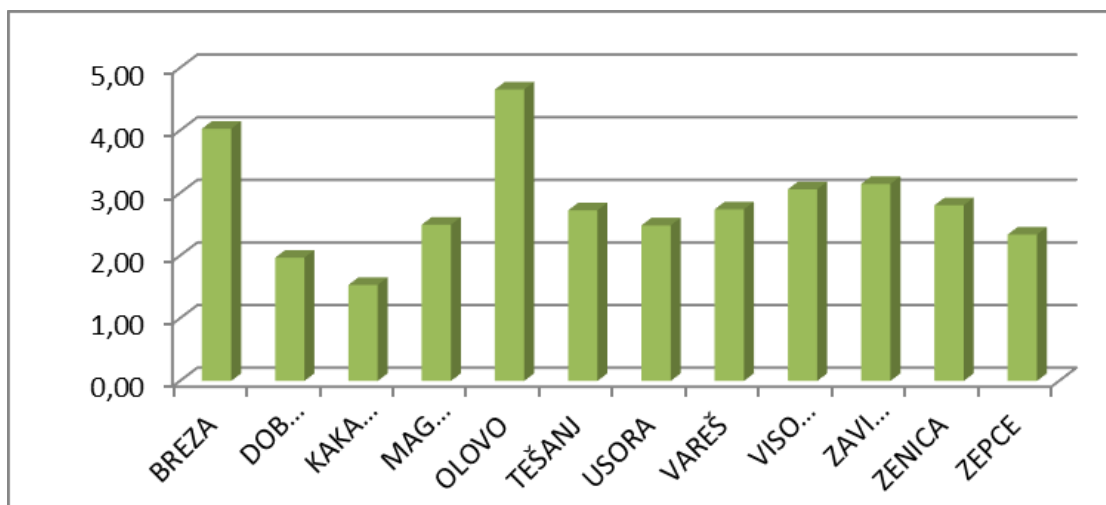
Na području Zeničko-dobojskog kantona najviše prijavljenih oboljelih od maligne neoplazme je bilo na području Grada Zenica (250) zatim općina Tešanj (119), Zavidovići (81) Visoko (92), dok najmanji broj prijavljenih je bio u općinama Vareš (22), Usora (16), Doboju Jug (8). Prema stopi morbiditeta (Mb/1.000) na prvom mjestu je općina Olovo (4,66/1000) zatim općina Breza (4,03/1000), te Zavidovići (3,15/1000) Visoko (3,06/1000), dok najmanju stopu incidence imaju općine: Žepče (2,34/1000) Doboju Jug (1,97/1000) Kakanj (1,53/1000).

Tabela 42. Geografska distribucija malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020 (Mb/1000).

Općina	Broj oboljelih	Mb/1.000
BREZA	45	4,03
DOBOJ JUG	5	1,97
KAKANJ	42	1,53
MAGLAJ	44	2,50
OLOVO	32	4,66
TEŠANJ	109	2,72
USORA	10	2,48
VAREŠ	18	2,74
VISOKO	92	3,06
ZAVIDOVIĆI	81	3,15
ZENICA	250	2,81
ŽEPČE	22	2,34
Ukupno	760	2,46

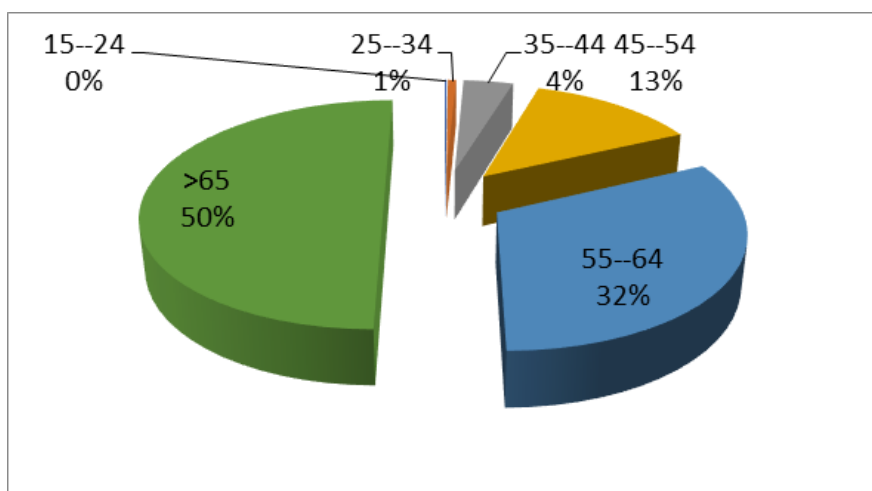
Grafikon 46. Geografska distribucija malignih neoplazmi na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

4.3. Dobna struktura oboljelih od malignih neoplazmi

Najviše oboljelih od malignih neoplazmi na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.g. je bilo u dobnoj skupini iznad 65 godina (380 ili 50%), zatim u dobi od 55-64 (243 ili 32%), te od 45-54 (101 ili 13,3%), a najmanje oboljelih je bilo u dobnoj skupini od 15-24 (1 ili 0,1%). U dobnim skupinama do 14 godina nije bilo prijavljenih malignih neoplazmi.

Grafikon 47. Maligne neoplazme po dobnoj strukturi (%) na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020.

Tabela 43. Maligne neoplazme na području Zeničko-dobojskog kantona po dobnoj strukturi u 2020.

dobna skupina	Broj prijavljenih
0-4	0
05-14	0
15-24	1
25-34	5
35-44	30
45-54	101
55-64	243
>65	380
Ukupno	760

4.4. Vodeće maligne neoplazme u ZDK za 2020 godinu.

U 2020.g., prema prijavama na prvom mjestu se nalaze maligne neoplazme bronha i pluća (191 ili 25%) , zatim maligne neoplazme kože (53 ili 8%), pa maligne neoplazme dojke (32 ili 4%), te rektuma i prostate sa po 3% svih prijavljenih neoplazmi.

Tabela 44. Vodeće maligne neoplazme na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Lokalizacija	Broj prijavljenih	Procentualni
Bronh i pluća	191	25%
Koža	53	8%
Dojka	32	4%
Rektum	21	3%
Želudac	12	2%
Prostata	20	3%
Mozak	15	2%
Pankreas	12	2%
Jetra	10	1%
Krv	14	2%
Ostale maligne neoplazme	380	48%

4.4.1. Smrti od malignih neoplazmi

U 2020.g. zaprimljeno je 520 Potvrda o smrti od malignih neoplazmi (Zavod za statistiku).

Od toga 285 (60%) su bile osobe muškog, a 235 (40%) osobe ženskog spola.

Tabela 45. Spolna struktura umrlih od malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

SPOL	Broj prijavljenih	Procentualni udio
Muškarci	285	60%
žene	235	40%

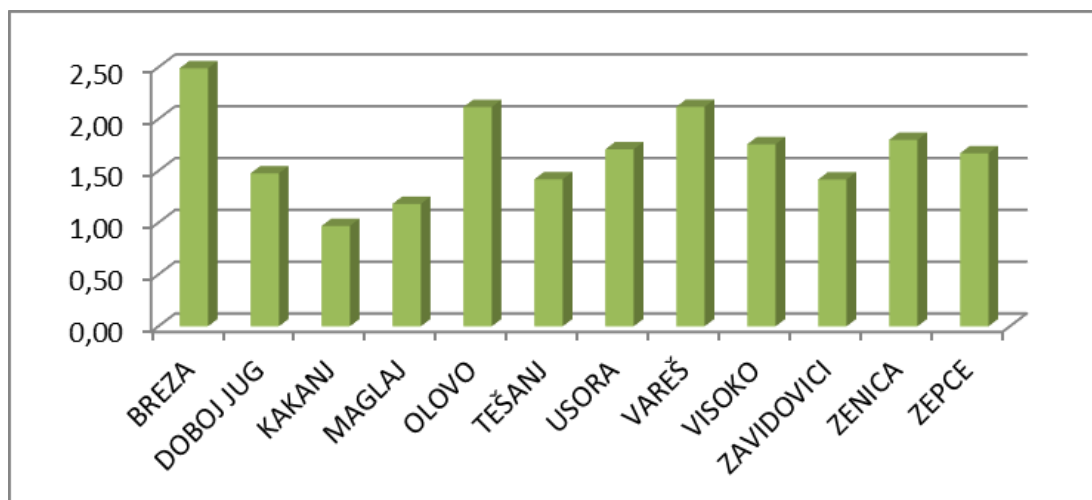
4.4.2. Geografska distribucija

U Zeničko-dobojskom kantonu 2020.godine, najviše prijavljenih smrti je bilo u gradu Zenici (188), a zatim općini Tešanj (53) i općini Visoko (52), a najmanje u općinama Vareš (13) Usora (10) i Doboju Jug (6). Najveću stopu mortaliteta je imala općina Breza 2,4/1000 stanovnika, zatim Vareš 2,0/1000, Olovo 2,1/1000, Zavidovići 1,3/1000, Maglaj 1,2/1000, te općina Kakanj sa stopom od 0,9/1000 stanovnika.

Tabela 46. Geografska distribucija smrti malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Općina	Broj umrlih	Mortalitet/1000
BREZA	33	2,4
DOBOJ JUG	6	1,4
KAKANJ	32	0,9
MAGLAJ	24	1,2
OLOVO	18	2,1
TEŠANJ	53	1,3
USORA	10	1,6
VAREŠ	13	2,0
VISOKO	52	1,5
ZAVIDOVIĆI	43	1,3
ZENICA	188	1,5
ŽEPČE	48	1,4
Ukupno	520	1,45

Grafikon 48. Geografska distribucija smrti od malignih neoplazmi na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020 (stopa/1000 st.)

4.4.3. Dobna struktura

U 2020.g.najveći broj umrlih od maligniteta je bio u dobnoj skupinu iznad 65 godina (326 ili 63%), a zatim u dobnoj skupini 55-64 (129 ili 25%), te u dobnoj skupini 45-54 (51 ili 10%).

U dobnim skupinama do 14 godina nisu prijavljene smrti od malignih neoplazmi.

Tabela 47. Dobna struktura umrlih od malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Dobna skupina	Broj umrlih	
0-4	0	0%
5--14	0	0%
15-24	0	0%
25-34	2	<1%
34-44	12	2%
45-55	51	10%
55-64	129	25%
>65	326	63%
Ukupno	520	100%

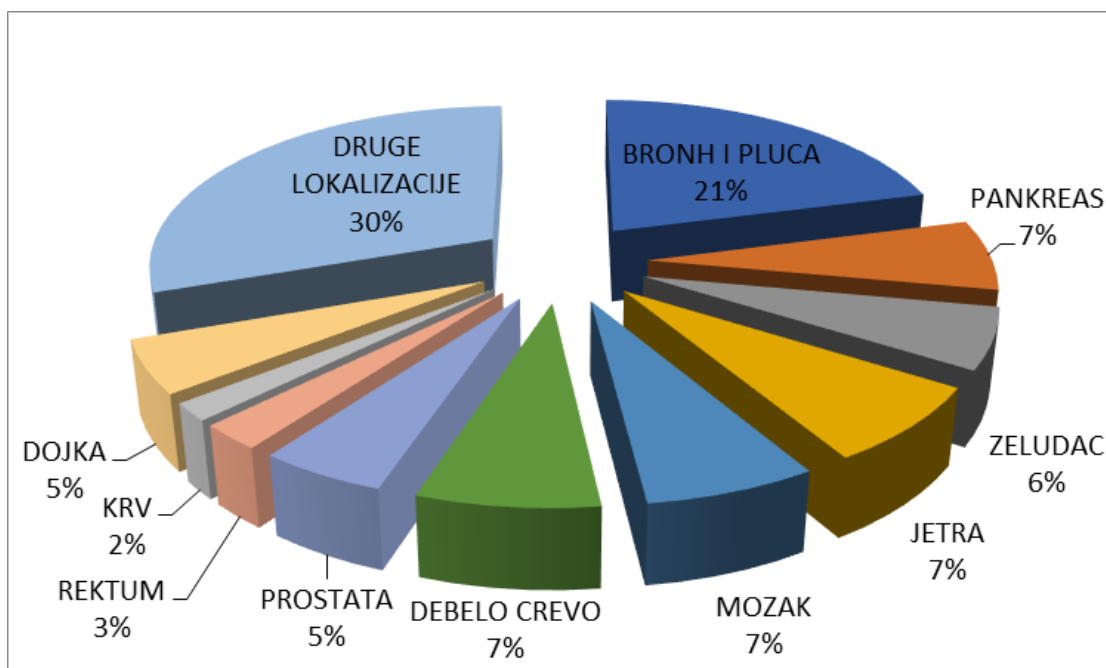
4.4.4. Vodeće maligne neoplazme po smrtnosti u 2020.g.

Po smrtnosti vodećih malignih neoplazmi na prvo mjestu su maligne neoplazme bronha i pluća (109 ili 21%) , zatim jetra (39 ili 7%), te maligne neoplazme debelog crijeva (37 ili 7%).

Tabela 48. Smrtnost od malignih neoplazmi na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020.

Lokalizacija	Broj umrlih	Procenti
Bronh i pluća	109	21%
Pankreas	36	7%
Želudac	31	6%
Jetra	39	7%
Mozak	35	7%
Debelo crijevo	37	7%
Prostata	26	5%
Rektum	13	3%
Krv	9	2%
Dojka	27	5%
Druge lokalizacija	158	30%
UKUPNO	520	100%

Grafikon 49. Smrtnost od malignih neoplazmi na Zeničko-dobojskom kantonu u 2020 (stopa/1000 st.)

5. GLAVNI SANITARNO-HIGIJENSKI PROBLEMI

KOJI GENERIRAJU ILI MOGU GENERIRATI NEPOVOLJNU EPIDEMIOLOŠKU SITUACIJU NA PODRUČJU ZENIČKO DOBOJSKOG KANTONA

Na osnovu istraživanja koje je Institut vršio u saradnji sa drugim zdravstvenim ustanovama, radnim organizacijama u oblasti komunalne higijene, laboratorijskih analiza, sanitarno-higijenske i epidemiološke situacije, možemo zaključiti da su glavni sanitarno-higijenski problemi, koji generiraju nepovoljnu epidemiološku situaciju na području Zeničko-dobojskog kantona sljedeći:

- Manjkava javno-zdravstvena kontrola vode za piće.
- Loše sanitarno-tehničko stanje lokalnih vodnih objekata.
- Nedovoljan nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode iz lokalnih vodnih objekata.
- Visok procenat mikrobiološki neispravnih uzoraka vode za piće iz lokalnih vodnih objekata.
- Visok procenat mikrobiološki neispravnih uzoraka vode za piće iz školskih vodnih objekata.
- Nekompletna i sanitarno-tehnički neispravna gradska kanalizaciona mreža.
- Nedostatan nadzor nad javnim kupalištima.
- Manjkavosti u rješavanju pitanja održavanja zajedničkih dijelova privatiziranih i neprivatiziranih stambenih i privrednih objekata iz čega proizilaze teškoće u rješavanju tekućih i incidentnih ekoloških problema
- Manjkavost i nedostatak sistema za prečišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda.
- Nepostojanje ili sanitarno-tehnička neispravnost lokalnih objekata za uklanjanje tečnih otpadnih materija.
- Nedovoljna tehnička opremljenost komunalnih preduzeća, sa nedovoljnim brojem radnika zaposlenih na neposrednom održavanju čistoće na selja.
- Nezadovoljavajuće opće higijensko stanje naselja.
- Neredovan odvoz smeća iz naselja te neriješeno pitanje odvoza i krajnj je dispozicije smeća iz većine seoskih naselja.

- Nedozvoljivo loše sanitarno-tehničko stanje i lokacija većine deponija krutih otpadaka na području Zeničko-dobojskog kantona
- Pojedine općine ne dovoze otpad na Regionalnu deponiju Mošćanica
- Nedovoljna pokrivenost odvozom smeća, nedostatna pokrivenost da svako domaćinstvo ima kantu za smeće i bude redovno uključena u odvoz istog
- Posebna problematika, naselja koja imaju ne riješenu putnu infrastrukturu, koja onemogućava adekvatnu uključenost u odvoz smeća
- Veliki broj divljih deponija i nelegalnih odlagališta, posebice na obalama rijeka i riječnih tokova
- Rezultati dosadašnjih mjerenja zagađenja zraka ukazuju da je veliki broj građana izložen zagađenju koje može ozbiljno ugroziti zdravlje
- Minimiziranje uloga HE službi na području kantona od strane nadležnih osoba.

5.1. Sanitarno-higijenski pokazatelji:

5.1.1. Namirnice, voda i sanitacija u objektima i higijena usluživanja:

U 2020. godini na području ZDK:

- Od uzetog broja uzoraka namirnica na mikrobiološku analizu neispravnih je bilo **5,6%** (2,1% u 2009.; 3,6% u 2010.; 7,7% u 2011.; 4,3% u 2012.; 4,0 % u 2013.; 5,8% u 2014.; 6,3 u 2015.; 4,3% u 2016.; 4% u 2017.; 2,2 % u 2019 godini). Od uzetog broja uzoraka namirnica na fiziko-hemijsku analizu zdravstveno neispravnih uzoraka je bilo **1,8%** (1,4% u 2009.; 1,30% u 2010.; 0,6% u 2011.; u 2012.; 0,4% u 2013.; 0% u 2014.; 0,2% u 2015. god.; 0% u 2016.; 0% u 2017.; u 0 % 2019.; godini).
- Od uzetog broja uzoraka vode za piće iz lokalnih vodnih objekata je bilo **56,1%** (u 2009. godini 18,0%; u 2010. godini 23,3%; 19% u 2011.; 31% u 2012.; 45% u 2013.; 50% u 2014.; 49,6% u 2015.god; 53,4% u 2016.;

65,4% u 2017; 85,5% u 2018; 84,5% u 2019. godini) mikrobiološki neispravnih, a iz gradskih vodovoda **3,1%** (u 2009. godini 1,28%; 3,44% u 2010.; 1,63% u 2011.; 1,39% u 2012.; 2,35 u 2013.; 2,99 % u 2014. 2,45% u 2015.; 2,07% u 2016.; 2,6% u 2017; 64% u 2018; 2,9% u 2019 godini) mikrobiološki neispravnih uzoraka.

- Od uzetog broja uzoraka vode za piće na fiziko-hemijsku analizu iz lokalnih vodnih objekata bilo je **3,3%** neispravnih (u 2009. godini 21,9%; u 2010. godini 24,8%; 19% u 2011.; 20% u 2012.; 15% u 2013.; 19% u 2014.; 18% u 2015. god.; 25% u 2016.; 25% u 2017; 24% u 2018; 2,4% u 2019. godini), a iz gradskih vodovoda **1 %** (u 2009. godini 5,06%; u 2010. godini 3,44%; 2,00% u 2011.; 4,5% u 2012.; 1,2% u 2013.; 3,7% u 2014.; 2,4% u 2015. god.; 2,6% u 2016.; 5% u 2017; 5,2% u 2018; 5,2% u 2019. godini) uzoraka je bilo fiziko-hemijski neispravnih.
- Od uzetih briseva **3,1%** (u 2009. godini 2,38%; u 2010. godini 2,32%; 2,40% u 2011. godini 1,9% u 2012. godini; 1,6% u 2013.; 3,3% u 2014.; 1,7% u 2015. god.; 2,1% u 2016.; 5% u 2017; 3,2 % u 2019. godini) su imali nezadovoljavajuću mikrobiološku čistoću.

5.1.2. Dodatne analize hrane i vode:

Kolektivna bolnička ishrana

U 2020. godini je urađeno **95** analiza uzorka hrane iz bolničke ishrane na energetska vrijednost, kvalitet i mikrobiološku ispravnost za zdravstvene ustanove Kantonalna bolnica Zenica i Opća bolnica Tešanj.

Zdravstvena ispravnost školskih voda

U toku 2019. godine Služba je uradila **433** uzorka vode za piće iz školskih objekata na mikrobiološku analizu i **433** uzorka na fiziko-hemijsku analizu.

Od analiziranog broja uzoraka na mikrobiološku analizu **36,7 %** je bilo neispravnih uzoraka vode za piće iz školskih objekata (30,26% u 2007.god.;

24,7% u 2008.god.; 10,2% u 2009.god.; 11,5% u 2010.god.; 9,8% u 2011. god.; 19,8% u 2012 godini.; 33,6% u 2013 godini.; 32,6 % u 2014.; 31,4% u 2015.god.; 35,4% u 2016.; 43,3% u 2017: 41,1% u 2018; 41,4% u 2019. godini), a **5,1%** je bilo fiziko-hemijski neispravnih uzoraka (22,27% u 2007.god.; 23,6% u 2008. god.; 19,0% u 2009.god., 24,9% u 2010.god.; 19,3% u 2011.; 22,3% u 2012.; 12,6 % u 2013.; 19,0 % u 2014.; 20,3% u 2015.god.; 22,4% u 2016.god; 21,5% u 2017; 21,5% u 2018, 9,1% u 2019. godini).

Zdravstvena ispravnost vode za piće iz lokalnih vodnih objekata

U toku 2019. godine Služba je uradila **314** uzoraka vode za piće iz lokalnih vodnih objekata na mikrobiološku analizu i **314** uzorka na fiziko-hemijsku analizu.

Od analiziranog broja uzoraka na mikrobiološku analizu **82,5%** je bilo neispravnih uzoraka vode za piće iz lokalnih vodnih objekata (47,1% u 2008.god; 17,8% u 2009.god.; 30,0% u 2010.god.; 24,9% u 2011. god.; 33,5% u 2012. god.; 59,1% u 2013 god.; 62,3 % u 2014.god; 73,6% u 2015.god.; 74,9% u 2016.; 84% u 2017; 85,5% u 2018; 84,5% u 2019. godini), a **2,5%** je bilo fiziko-hemijski neispravnih uzoraka (20,4% u 2008.god.; 18,3% u 2009.god.: 23,0% u 2010.god.; 15,6% u 2011. god.; 18,25% u 2012 godini.; 13,6 % u 2013. god; te 20,4% u 2014.; 17,0% u 2015. god.; 32,3% u 2016.god; 26,3% u 2017; 26,8% u 2018; 2,4 % u 2019. godini).

Analiza hrane i ishrane u radnim, vojnim i zatvorskim kolektivima (nepotpuni podaci)

U toku 2020. godine Služba je uradila 4 analize na mikrobiološku ispravnost i energetska vrijednost u radnom kolektivu, 9 analiza iz zatvorskog kolektiva, 35 iz javnih kuhinja.

A usporedbe u odnosu na 2019. Godinu, u kojoj je to izgledalo ovako:

U toku 2019. godine Služba je uradila 12 analize na mikrobiološku ispravnost i energetska vrijednost u radnom kolektivu, 11 analiza iz zatvorskog kolektiva, 37 iz javnih kuhinja.

5.2. Stanje zraka na području Zeničko dobojskog kantona :

Metalurški institut Kemal Kapetanović upravlja mrežom stanica na sedam fiksnih stanica na području opštine kantona (Zenica, Visoko, Maglaj, Tešanj) ,a Općina Kakanj vrši monitoring kvaliteta zraka na jednoj lokaciji u naselju Doboj između termoelektrane i gradskog središta. Rezultati dosadašnjih mjerenja ukazuju da je veliki broj građana izložen zagađenju koje može ozbiljno ugroziti zdravlje. Neophodno obezbjediti analize sadržaja lebdećih čestica na više lokacija – gradskih središta, obezbjediti monitoring koncentracija benzena u Zenici zbog specifičnih industrijskih procesa koji mogu emitovati značajne količine ovog polutanta, vršiti uzorkovanje i mjerenje koncentracija benzo(a)pirena. Potrebno disperziono modeliranje kvaliteta zraka za potrebe izrade analize izvora zagađenja, smanjenja pritiska na kvalitet zraka od strane budućih izgrađenih objekata i potrebe prostornog planiranja kao i za potrebe kratkoročnog prognoziranja kvaliteta zraka.

Na području Zeničko-dobojskog kanton mjerenja vrše: Metalurški Institut Kemal Kapetanović koji upravlja mrežom stanica na četiri fiksne stanice na području grada Zenica, a od jeseni 2019. godine počela je sa radom i stanica u Visokom FHMZ vrši monitoring na jednoj lokaciji u gradu Zenica. Općina Kakanj vrši monitoring kvaliteta zraka na jednoj lokaciji u naselju Doboj između termoelektrane i gradskog središta. A u 2020. godini počele su sa radom automatske stanice u Tešnju i Maglaju. Stanica u Maglaju se nalazi u školskom dvorištu u centru grada, a stanica u Tešnju na ulazu u grad – u neposrednoj blizini Vatrogasnog doma.

Potencijalni, glavni i nama poznati zagađivači zraka na području ZDK:

1. Termoelektrana Kakanj,
2. Cementara Kakanj,
3. Natron Maglaj,
4. ArcelorMittal Zenica,
5. Prevent Leather
6. Kućna ložišta
7. Automobili

Potencijalni, glavni i nama poznati zagađivači vodotokova na području ZDK:

1. KTK Visoko, Prevent visoko
2. Mljekara Zenica,
3. ArcelorMittal Zenica,
4. Rudnici uglja,
5. Natron Maglaj,
6. Niz mesara na području Kantona
7. Niz divljih deponija na području Kantona
8. Niz kanalizacioni sistema iz seoskog i gradskog naselja
9. Naftni terminali
10. Termoelektrana

5.3. Druge i dodatne aktivnosti

5.3.1. Projekti kantonalnog nivoa

U toku 2020. godini realizovali smo sljedeće Projekte na nivou Kantona:

- Praćenje kvaliteta i zdravstvene bezbjednosti kolektivne ishrane hospitaliziranih pacijenata u stacionarnim zdravstvenim ustanovama na području Zeničko-dobojskog kantona.
- Praćenje zdravstvene bezbjednosti opskrbe vodom za piće u školskim objektima na području Zeničko-dobojsko kantona.
- Pružanje stručno-metodološke pomoći zdravstvenim radnicima i inspekcijским organima - Edukacija zaposlenih zdravstvenih radnika

u higijensko-epidemiološkim službama domova zdravlja, sanitarnih, komunalnih, ekoloških i vodoprivrednih inspektora.

- Praćenje zdravstvene bezbjednosti opskrbe vodom za piće iz lokalnih vodnih objekata na području Zeničko-dobojsko kantona.
- Praćenje sanitarno-higijenskog stanja na području Zeničko-dobojskog kantona.
- Ekološka kultura građana na području ZDK
- Uvid u Sanitarno higijensko stanje javnih površina i pratećih vanjskih objekata na području grada Zenice

5.3.2. Projekti međudržavnog nivoa

U toku 2020. godini nije bilo realizacije projekata međudržavnog nivoa

5.4. PREPORUKE

Mjere za poboljšanje stanja u oblasti zaštite okoline (sanacije) moraju biti usklađene sa zakonskih normativima, i kao cjelovite ne mogu se donijeti samo na nivou kantona nego i na višim i nižim nivoima vlasti.

Da bi se popravila postojeća sanitarno-higijenska situacija i nesigurna epidemiološka situacija, te eliminisali faktori koji neprestano prijete da ugroze zdravlje stanovništva, potrebno je da se preduzmu sljedeće mjere:

- Poboljšati nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode za piće iz lokalnih vodnih objekata,
- Poduzeti sanaciju lokalnih vodnih objekata i lokalnih objekata za uklanjanje i dispoziciju tečnih otpadnih materija, preferirajući izgradnju septičkih jama.

- Regulisati područja sanitarnih zona oko vodozahvata gradskih vodovoda i sanaciju ovih područja prema sanitarno-higijenskim principima i zakonskim propisima. Poduzeti maksimalne mjere u zaštiti od devastacije šuma i degradacije zemljišta, naročito na slivnim područjima glavnih izvorišta, rukovodeći se devizom da bez zdravih i bogatih šuma nema ni higijenski ispravne i količinski dovoljne vode za piće, poljoprivredu i industriju, naročito prehrambenu industriju.
- Instalirati adekvatnu aparaturu za kontinuiranu dezinfekciju vode u lokalnim vodnim objektima, naročito seoskim i mjesnim vodovodima, te obučiti osobe za sigurno i stručno rukovanje sa hlornim preparatima, u što skorijem roku (uz nadzor preduzeća zaduženih za upravljanje i održavanje lokalnih vodnih objekata)
- Redovno provoditi javno-zdravstveni nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode iz ovih objekata.
- Sanirati glavne gradske deponije krutih otpadaka smeća-smetljišta, kao i ostala nelegalna smetljišta i nakupine raznih otpadaka na ovom području, koje kao takvo zagađuje okolno zemljište, zrak, površinske i podzemne vode. Podsticati i tražiti mogućnosti redovnog čišćenja vodnih tokova od nanosa koji u predstavljaju pogodna staništa za obitavanje štetnih glodara i mogu biti izvor uzročnika opasnih bolesti za ljude i životinje.
- Sanirati gradske kanalizacione mreže i dispoziciju tečnih otpadnih materija vršiti na način koji će što manje ugrožavati zdravlje stanovnika. Podsticati stanare zgrada, koji imaju stanove u privatnom vlasništvu, da stupaju u ugovorne odnose sa subjektima koji se bave održavanjem zajedničkih dijelova zgrada, da bi se izbjegli gotovo nerješivi problemi koji nastaju kada dođe do niza problema na zajedničkim dijelovima zgrade, unutrašnjim vodovodnim i kanalizacionim instalacijama, a stanari nemaju sredstava da snesu troškove sanacije. Ovakve situacije stvaraju rizične epidemiološke situacije i direktno i indirektno ugrožavaju zdravlje stanara zgrade i susjednih zgrada, a nekada i stanare i građane udaljenih stambenih četvrti.
- Potrebno je dati podsticaj i podršku istraživanjima u oblasti zdravstvene ekologije te tako doprinijeti zaštiti prirodnih resursa,

zdravlja ljudi i smanjenju financijskih izdataka za sanaciju stanja izazvanog neadekvatnim zahvatima u životnoj okolini, jer je zdrava životna okolina strateški važna za budućnost jedne zajednice i čovječanstva u cjelini.

- Neophodna je bolja edukacija stanovništva koje upravlja sa lokalnim vodnim objektima, od praktične pomoći (hlorisanja) do znatnijeg upoznavanja istih o mogućim zdravstvenim posljedicama koje donosi zdravstveno neispravna voda za piće
- Neophodna je kontinuirana edukacija kako terenskih radnika, tako i lokalnog stanovništva.
- Pripreme stanovništva za krizne situacije – npr. Uslijed velikih klimatskih promjena kako se ophoditi prema vodi, hrani , zraku i tlu..
- Educirati subjekte koji upravljaju lokalnim vodnim objektima , registrovati lokalne vodne objekte u skladu sa zakonom, te uključiti intenzivnije javna komunalna preduzeća u rješavanje problematike neispravnosti vode u lokalnim vodnim objektima.
- Primjeniti i dosljedno se pridržavati postojećih zakonskih rješenja i provedbenih propisa.
- Uspostaviti kvalitetne registre (baze) lokalnih vodnih objekata, divljih deponija i drugih zagađivača.
- Neophodno obezbjediti analize sadržaja lebdećih čestica na više lokacija – gradskih središta, obezbjediti monitoring koncentracija benzena u Zenici zbog specifičnih industrijskih procesa koji mogu emitovati značajne količine ovog polutanta, vršiti uzorkovanje i mjerenje koncentracija benzo(a)pirena.
- Potrebno disperziono modeliranje kvaliteta zraka za potrebe izrade analize izvora zagađenja, smanjenja pritiska na kvalitet zraka od strane budućih izgrađenih objekata i potrebe prostornog planiranja kao i za potrebe kratkoročnog prognoziranja kvaliteta zraka.
- Potrebno je u svim gradskim središtima u kojima nije uspostavljen kontinuirani monitoring kvaliteta zraka neophodno obezbjediti povremena mjerenja lebdećih čestica i sumpordioksida, a u Visokom i Maglaju preporučljivo osigurati i povremena mjerenja koncentracija sumporvodika.

5.5. Uloge pojedinih društvenih subjekata u rješavanju sanitarno-higijenske problematike

Mjere za poboljšanje stanja u oblasti sanitarno higijenske problematike moraju biti usklađene sa zakonskih normativima, i kao cjelovite ne mogu se donijeti samo na nivou kantona nego i na višim i nižim nivoima vlasti. Uloge pojedinih društvenih subjekata u rješavanju sanitarno-higijenske problematike su sljedeće:

1) Higijensko-epidemiološke službe domova zdravlja da pomno nadziru, podstiču i izučavaju održavanje čistoće u naseljima.

2) Inspeksijske službe da vrše upravni nadzor nad ovom aktivnošću, kontrolišu i sankcionišu nadležne organizacije, ustanove i pojedince koji krše propise o zaštiti životne okoline.

3) Komunalna preduzeća da sa svom ozbiljnošću shvate svoju ulogu u održavanju čistoće u naseljima i zaštiti zdravlja građana, da se tehnički i finansijski osposobe za ove zadatke. Da naročitu pažnju posvete prikupljanju, transportu i deponovanju krutih otpadaka, maksimalno mogućem saniranju deponija smeća, tehničkoj opremljenosti deponija, obezbjeđenju deponija, sanitarno tehničkim mjerama na deponijama u smislu redovnog zatrpavanja smeća, dezinfekciji, dezinsekciji i deratizaciji deponija, vozila i posuda za prikupljanje, odvoženje i deponovanje smeća. Neophodno je obratiti posebnu pažnju i preduzeti hitne mjere na sanaciji otklanjanja tečnih otpadnih materija, čišćenju i uređenju obala i korita vodotokova, njihova zaštita od zagađenja krutim i tečnim otpadcima, kao i racionalno korištenje vode iz vodotoka da bi se omogućio prirodni proces samoprečišćavanja vodotoka. Poduzimati mjere na humanom uklanjanju sa ulica pasa i mačaka lualica, koji predstavljaju stalnu zdravstvenu opasnost za građana, obzirom na prisustvo bjesnila kod divljih životinja u nama susjednim državama.

4) Općinska administracija treba da vodi posebnu brigu o zaštiti životne okoline donoseći potrebne zakonske i podzakonske akte koji bi regulisali ovu oblast, da u svojim budžetskim proračunima odredi odgovarajuće stavke za održavanje čistoće naselja, te da u svojim planovima razvoja značajnu pažnju okrene na sanaciju deponija smeća i higijenskom uklanjanju tečnih otpadnih materija, kao gorućih problema općine, države i savremenog čovječanstva.

Preko svojih inspekcijskih organa općina treba da bdije nad zaštitom okoline i zdravlja stanovništva sankcionišući efikasnim mjerama prekršaje u toj oblasti.

5) Ministarstvo zdravstva te Ministarstvo za prostorno uređenje i zaštitu okoliša će svojom aktivnošću na kreiranju zakonskih i podzakonskih akata, finansijskim podrškama i inspekcijskim nadzorom i kontrolom dati podršku i podstrek svim relevantnim faktorima te tako zaštititi prirodne resurse, zdravlje ljudi i smanjiti finansijske izdatke za sanaciju stanja izazvanog neadekvatnim održavanjem čistoće u naselju.

5) Neophodna bolja koordinacija zdravstveno-ekoloških aktera u pojedinim općinama na kantonu- u smislu razmjene podataka, ne dupliranja poslova i bolje međusobne suradnje pogotovo na relaciji: higijensko epidemiološke službe- javna komunalna preduzeća – općinski inspekcijski organi- te lokalno stanovništvo koje vodi brigu o lokalnim vodnim objektima.

6) Uključivanje državnih organa i preusmjeravanje resursa iz civilne zaštite na javno zdravstvo- kao odgovor na higijensko – epidemiološka indikativna stanja

7) Da nadležna ministarstva i eko fond adekvatno nastave sanirati vodovodne mreže koje su oštećene u majskim poplavama 2014. godine

8) Da ministarstvo vodoprivrede što prije napravi mapu vodnih objekata na čitavom kantonu, kao mjera opreza u incidentnim stanjima.

9) Da se preusmjere sredstva sa eko fonda u znatnijoj mjeri na područje grada Zenice , kao epicentru zagađenja zraka, te sredstva za podizanje ekološke svijesti odobravati ozbiljnim institucijama koje su u mogućnosti sa svojim kapacitetima dati adekvatnu edukaciju – preporučujemo da se sredstva za podizanje ekološke svijesti prebacuju na ustanove iz Zeničko dobojskog kantona, a razlog je jednostavan – smatramo da ustanove u ZDK imaju dovoljno stručnih kapaciteta da realizuju iste, a radi se i o uštedi sredstava.

10) Insistirati kod Federalnog ministarstva okoliša i turizma i Fonda za zaštitu okoliša na održavanju redovnih sastanaka sa kantonalnim ministarstvima i predstavnicima drugih kantonalnih ustanova koje brinu o okolišu

11) Uspostaviti registar zagađivača zraka, zagađivača voda i divljih deponija.

12) Bolja koordinacija različitih nivoa organizacije

5.6. TABELARNI DODATAK

Tabela 49. Bakteriološka i fiziko-hemijska ispravnost namirnica, vode za piće iz lokalnih vodnih objekata i briseva u 2020. godini na području ZDK

BAKTERIOLOŠKE ANALIZE				FIZIKO-HEMIJSKE ANALIZE		
NEISPRAVNO U %				NEISPRAVNO U %		
NAMIRNICE	VODA		BRISEVI	NAMIRNICE	VODA	
5,6	VOD	LVO	3,1	1,8	VOD	LVO
	3,1	56,1			1	3,3

Tabela 50. Broj uzetih uzoraka namirnica i predmeta opće upotrebe u 2020. Godini u odnosu na potreban broj uzorkovanja (Broj stanovnika, izvor: Zavod za statistiku FbiH, 30.06.2019.godine)

BROJ STANOVNIKA	BROJ UZETIH UZORAKA				
		uzeto uzoraka na 1000 st.		Potrebno uzeti uzoraka godišnje	potrebno uzeti uzoraka mjesečno
		br.	%	br.	br.
364 433	5153	14	94	5466	455

Tabela 51. Trend kretanja kvaliteta zraka u gradu Zenici (I)

GODINA	ZENICA					
	Prosječna godišnja koncentracija SO ₂ i ukupnih lebdećih čestica (ULČ) u µg/m ³ zraka (Mjerno mjesto „Institut“)					
	Koncentracija SO ₂	GV za SO ₂	CV za SO ₂	Koncentracija ukupnih lebdećih čestica	GV za ULČ	CV za ULČ
2006.	73	90	60	75	150	75
2007.	98	90	60	74	150	75
2008.	98	90	60	89	150	75
2009.	126	90	60	98	150	75
2010.	114	90	60	98	150	75
2011.	139	90	60	123	150	75
2012	162	90	60	104	150	75
2013	138	90	60	115	150	75
2014	166	90	60	102	150	75
2015	147	90	60	118	150	75
2016	145	90	60	122	150	75
2017*	82*	50		55*	40	
2018*	73*	50		59*	40	
2019*	60*	50		114*	40	
2020*	86*	50		53* (PM 10)	40	

* mjerna stanica ZENICA CENTAR podaci preuzeti iz "GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O KVALITETU ZRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2020. GODINU (FEDERALNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD SARAJEVO) odnose se samo na ovu mjernu stanicu zbog zadovoljavajućeg procenta validnih mjerenja.

Tabela 52. Trend kretanja kvaliteta zraka u gradu Zenici - Institut

GODINA	ZENICA				
	Visoke vrijednosti koncentracija SO ₂ i ukupnih lebdećih čestica (ULČ) u µg/m ³ zraka				
	Visoka vrijednost SO ₂ : 250 (125) µg/m ³ zraka Napomena: dozvoljeno prekoračenje 7 puta (3 puta) u godini			Visoka vrijednost ukupnih lebdećih čestica: 350 (250) µg/m ³ zraka Napomena: dozvoljeno prekoračenje 7 (ni jednom) puta u godini	
	br. Dana prekoračenja za SO ₂ Institut	br. Dana prekoračenja za SO ₂ Tetovo	br. Dana prekoračenja za SO ₂ Crkvice	br. Dana prekoračenja za ULČ Institut	br. Dana prekoračenja za ULČ Tetovo
2007.	44	34	10	3	10
2008.	35	35	14	5	4
2009.	36	22	6	5	2
2010.	28	18	10	3	8
2011.	67	52	24	11	14
2012	186	196	146	16	40
2013	146	173	143	21	34
2014	216	252	214	20	22
2015	166	176	144	30	39
2016	154	164	122	28	61
2017**	114*	96*	52*	12*	28*

** podaci za prvih 10 mjeseci 2017.godine dobiveni od Instituta Kemal Kapetanović

Tabela 53. Trend kretanja kvaliteta zraka u gradu Zenici - Automatske mjerne stanice

Godina	ZDK Visoke vrijednosti koncentracija SO ₂ u µg/m ³ zraka							
	Visoka vrijednost SO ₂ : 125 µg/m ³ zraka Napomena: dozvoljeno prekoračenje 3 puta u godini							
	Broj dana prekoračenja za SO ₂							
	Centar	Radakovo	Tetovo	Brist	Kakanj	Vranduk	Maglaj	Visoko
2014.	66	85	99					
2015.	75	102						
2016.	54			55				
2017.	65				48			
2018.	57	77	88		52			
2019.	42	44	117	66	44			
2020.	75	78	66	97	76	46	9	55

* - Prazna polja – ne postoji adekvatan broj validnih mjerenja

*** podaci preuzeti iz "GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O KVALITETU ZRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2020. GODINU (FEDERALNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD SARAJEVO)

Tabela 54. Trend kretanja kvaliteta zraka u gradu Zenici - Automatske mjerne stanice

Godina	ZDK Visoke vrijednosti koncentracija ULČ PM10 u $\mu\text{g}/\text{m}^3$ zraka							
	Visoka vrijednost ULČ : 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ zraka Napomena: dozvoljeno prekoračenje 35 puta u godini							
	Broj dana prekoračenja za ULČ							
	Zenica- Centar	Zenica- Radakovo	Zenica- Tetovo	Zenica- Brist	Kakanj - Doboj	Zenica- Vranduk	Kakanj- Doboj	Visoko
2014.	154	139	225	147				
2015.	162							
2016.	145	146						
2017.	121			168	68			
2018.	150			161	68			
2019.	114	112	185	92				
2020.	132	125	133	92	51	100	51	133

* - Prazna polja – ne postoji adekvatan broj validnih mjerenja

*** podaci preuzeti iz "GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O KVALITETU ZRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2020. GODINU (FEDERALNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD SARAJEVO: Broj dana sa 24h **konc.>50ug/m3**)

Tabela 55. Prikaz statističkih pokazatelja koncentracija sumpordioksida u 2020. Godini. ***

Stanica	Obuhvat validnih mjerjenja (%)	Srednja godišnja konc. SO ₂ (u ug/m ³)	Najviša satna koncentracija (u ug/m ³)	Broj prekoračenja satne g. V. (> 350ug/m ³)	Broj prekoračenja dnevne g.v. (>125ug/m ³)
Zenica Centar	98,6	85,9	857,4	48	75
Zenica Radakovo	96,5	91,6	928,2	46	78
Zenica Tetovo	99,2	78,0	944,7	85	66
Zenica Brist	97,6	97,1	1091,5	71	97
Zenica Vranduk	31,8	-	830,2	26	46
Maglaj	22,4	-	614,6	12	9
Visoko	91,3	76,5	955,2	73	55
Kakanj	92,6	87,4	1378,6	126	75

*** podaci preuzeti iz "GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O KVALITETU ZRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2020. GODINU (FEDERALNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD SARAJEVO)

Bold – podaci sa stanica sa zadovoljavajućim procentom validnih mjerjenja

Tabela 56. Prikaz statističkih pokazatelja koncentracija lebdećih čestica PM10 u 2019. godini. ***

Stanica	Obuhvat validnih mjerenja (%)	Srednja godišnja konc (u ug/m3)	Najviša satna koncentracija (u ug/m3)	Broj dana sa 24h konc.>50 ug/m3
Zenica Centar	98,1	52,7	697,6	132
Zenica Radakovo	85,8	56,2	447,4	125
Zenica Tetovo	61,8	-	445,7	133
Zenica Brist	75,3	49,4	454,3	92
Zenica Vranduk	94,4	46,2	376,0	100
Maglaj	28,6	-	429,0	44
Visoko	88,5	68,8	782,8	133
Kakanj	86,5	28,6	247,8	51

*** podaci preuzeti iz "GODIŠNJEG IZVJEŠTAJA O KVALITETU ZRAKA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2019. GODINU (FEDERALNI HIDROMETEOROLOŠKI ZAVOD SARAJEVO)

Bold – podaci sa stanica sa zadovoljavajućim procentom validnih mjerenja

6. ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I KADROVI

Potrebe stanovništva za zdravstvenom zaštitom ovise o demografskim karakteristikama, opštoj i zdravstvenoj kulturi stanovništva, stepenu obrazovanja i pismenosti, uslovima života i rada, navikama i stavovima.

Zahtjevi i potrebe za zdravstvenom zaštitom su podložni stalnim promjenama zbog demografskih kretanja, promjena u vanjskoj sredini, razvoja medicinske nauke i tehnologije...

6.1. ZDRAVSTVENI KADAR

Godina	Ukupno zaposlenih	Doktora medicine	Doktora stomatologije	Magistara farmacije	Zdravstvenih tehničara	Nezdravstvenih radnika
1991.	3.584	632	130	83	1.561	1.036
1998.	3.424	469	74	33	1.711	1.137
2000.	3.400	477	74	36	1.710	1.103
2002.	3.351	457	66	30	1.696	1.074
2004.	3.322	458	60	29	1.690	1.085
2006.	3.292	493	59	20	1.680	1.037
2007.	3.356	526	55	18	1.708	1.049
2008.	3.420	549	56	26	1.734	1.015
2010.	3.542	597	48	26	1.789	1.064
2013.	3.697	653	49	29	1.877	1.022
2014.	3.719	671	47	32	1.861	1.018
2015.	3.757	697	48	33	1.878	1.007
2016.	3.830	713	50	33	1.905	1.017
2017.	3.812	715	53	35	1.964	990
2018.	3.837	741	52	35	1.965	981
2019.	3.922	731	51	35	2.054	975
2020.	3.984	745	52	41	2.037	1.028

Tabela 57. Pregled zaposlenih u zdravstvu na području ZDK u period 1991-2020.

Broj zdravstvenih radnika je jedan od ključnih faktora za procjenu funkcioniranja zdravstvene službe, ali ne i jedini jer kvalitet i efikasnost pružene zdravstvene zaštite ovisi i o vještinama zdravstvenih radnika, njihove geografske i funkcionalne distribucije i produktivnosti. Procjenu funkcioniranja zdravstvene službe vršimo i na osnovu opremljenosti zdravstvenih ustanova tehnologijama potrebnim za rad, uslovima radne sredine, te na osnovu zadovoljstva korisnika pruženom zdravstvenom zaštitom.

Usluge u javnom zdravstvenom sektoru u 2020. godini pružala 3.984 radnika zaposlena u zdravstvu. Od toga je bilo 745 doktora medicine, 52 doktora stomatologije, 41 magistar farmacije, 111 diplomiranih medicinskih tehničara sa završenim fakultetom, 242 viša zdravstvena tehničara, a ukupno 2.035 zdravstvenih tehničara, dok je tehničkog i administrativnog osoblja bilo 1.028 što je 25,8% zaposlenog nezdravstvenog kadra u zdravstvu.. Prateći trendove kretanja zaposlenih u zdravstvu možemo generalno reći da imamo povoljnije trendove nego prošlih godina. Imamo porast zaposlenosti zdravstvenih radnika i pad broja zaposlenog nezdravstvenog kadra.

6.2. BOLNIČKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Bolnice su stacionarne ustanove koje obezbjeđuju kratkotrajnu ili dugotrajnu medicinsku zaštitu sastavljenu od posmatranja, dijagnostičkih, terapijskih i rehabilitacijskih usluga pruženih osobama koje pate, ili se sumnja da pate, od nekog oboljenja ili povrede, kao i usluga pruženih porodiljama i njihovoj novorođenčadi. Njega pacijenata je osnovna karakteristika rada u bolnicama i ona se može razmatrati u nekoliko širokih dimenzija: urgentna njega, njega po izboru, njega hospitaliziranih ili onih koji nisu hospitalizirani.

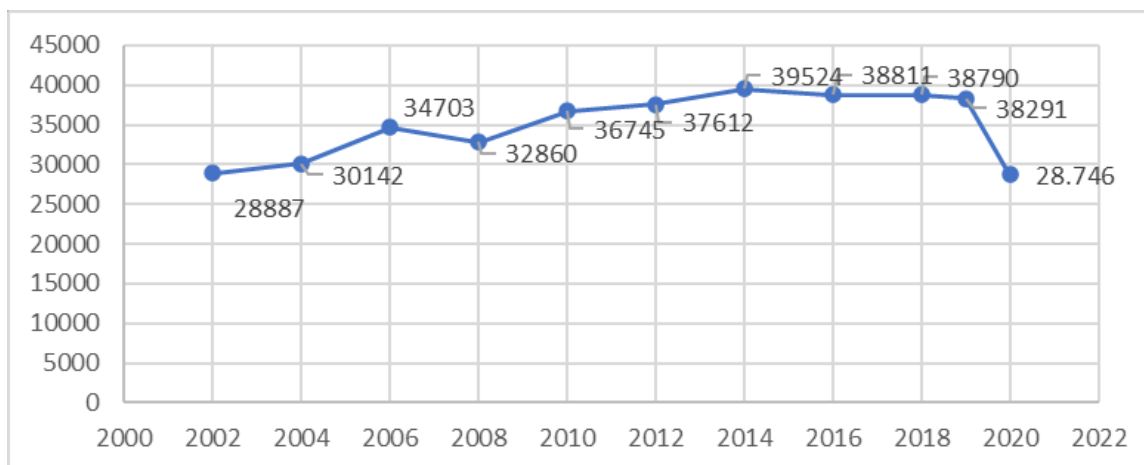
Briga o hospitaliziranim pacijentima čini većinu bolničkih aktivnosti. Zadaci savremenih bolnica su mnogobrojni i kompleksni: one pružaju stacionarnu dijagnostičku, terapijsku i rehabilitacijsku pomoć 24 sata dnevno, vrše konzilijarnu zdravstvenu zaštitu, razvijaju naučni i stručno medicinski rad..., za što moraju biti opremljene visokosofisticiranom medicinskom tehnologijom i imati specijaliziran kadar. Zato je bolnička zaštita jedan od najstroženijih i najskupljih segmenata zdravstvenog sistema. Pošto povlači značajan dio sredstava, opreme i kadrova, te pošto ovaj segment zdravstvene

zaštite ima poseban značaj u rješavanju složenih zadataka planiranje u njemu treba biti posebno pažljivo i odgovorno.

Na rad bolničkog zdravstvenog sektora utiču mnogobrojni faktori, a prije svega: rad primarne zdravstvene zaštite, starosna i obrazovna struktura stanovništva, kapaciteti prostora, kadra i opreme bolnica, vodeća oboljenja u mortalitetu i morbiditetu...

Jedan od najvećih problema bolničke zdravstvene zaštite jeste postizanje racionalnog i efikasnog rada, to jest postizanje optimalne iskorištenosti resursa. Pokazatelji za rad bolnica se dijele na pokazatelje stanja ili strukture i oni govore o mreži, opremljenosti i osoblju dok su druga grupa pokazatelji funkcioniranja odnose se na korištenje kapaciteta, kvalitet i troškovi rada.

Grafikon 50 Hospitalizirani na Zeničko-dobojskom kantonu u periodu 2002-2020.

Prateći trend hospitaliziranih u periodu 2002. – 2020. godine može se zaključiti da broj hospitaliziranih stanovnika na Kantonu zadnjih godina raste i da se procenat hospitaliziranih od ukupnog stanovništva Kantona kreće oko 7,3% 2002. godine do 8% stanovništva u 2020. godini. Otprilike svaki deseti stanovnik se hospitalizira zbog bolesti. Razlozi za to mogu biti višestruki, ali je evidentna razlika u pružanju usluga konsultativno specijalističke zdravstvene službe, koju, uglavnom, prema novoj organizaciji pružaju ljekari iz Kantonalne bolnice te je moguće da češće na terenu indiciraju potrebu hospitalizacije pacijenata.

Koristeći proračun za izračunavanje potrebnog broja postelja na osnovu broja stanovnika i hospitalizacije dobije se podatak da postojeći broj i struktura postelnog fonda u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti odgovara potrebama stanovništva, a dobiveni podaci odgovaraju i predloženim Federalnim standardima.

Tabela 58. Pregled zauzetosti kapaciteta na području ZDK u periodu 1991-2020.

	1991.	1998.	2005.	2010.	2015.	2017.	2019.	2020.
Broj bolničkih postelja	1.122	1.257	1.086	1.105	1.153	1.153	985	1.166
Broj doktora medicine	162	192	207	287	336	331	350	357
Broj zdr. tehničara	483	663	746	851	951	931	952	1.026
Broj postelja na 1000. st	2,4	2,9	2,7	2,7	2,9	3,2	2,7	3,3
Broj BO dana	295.015	291.915	315.307	318.002	290.809	307.121	303.087	214.280
Prosječna dužina ležanja		10,5	9,4	8,7	7,7	8,0	7,9	7,5
Zauzetost postelja %	72,0	63,6	79,5	78,8	69,1	73,0	84,3	50,3
Stopa liječenih na 1000 st.		64	84	92	95	107	107	80
Obrt bolesnika na jednu postelju		22	30,9	41,9	32,8	33,5	38,8	24,6
Zauzete postelje na 1 dr.med.		4,2	4,4	3,9	2,4	2,6	2,4	3,3
Zuzete postelje na 1 zdr. tehn.		1,2	1,2	1,29	0,8	0,9	0,9	1,1

Prema broju postelja na broj stanovnika, broju zdravstvenih radnika, iskorištenosti kreveta, prosječnoj dužini liječenja i drugim parametrima bolnička zdravstvena zaštita se kreće u zadovoljavajućim okvirima. Prosječna dužina liječenja je u nivou državnog prosjeka, u Evropi je 7 dana a u ZDK je 7,5 dana.... U 2020. godini je izvršeno ukupno 7.431 operativan zahvat.

6.3. VANBOLNIČKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Vanbolnička zdravstvena zaštita obuhvata primarnu i vanbolničku konsultativno-specijalističku zdravstvenu zaštitu i organizirana je uglavnom

kroz domove zdravlja. U sljedećoj tabeli prikazani su parametri u mreži primarne zdravstvene zaštite.

6.3.1. PRIMARNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Tabela 58. Pregled broja zdravstvenog osoblja na području ZDK u periodu 1991-2020.

	1991.	1998.	2005.	2010.	2015.	2017.	2019.	2020.
Broj punktova PZZ	164	90	98	105	92	99	200	104
Broj ordinacija	274	238	281	266	245	241	294	171
Broj ljekara	445	273	233	248	256	255	281	227
Broj med.tehničara	1213	1031	617	581	503	510	580	327
Stanovnika/1 ordinaciju	1735	1802	1428	1504	1619	1498	1218	1.909
Stanovnika/1 ljekara	1068	1571	1723	1613	1549	1415	1275	1.438
Stanovnika /1 med. tehn.	392	416	651	689	789	708	617	998

Primjetne su znatne promjene u broju zdravstvenih radnika u odnosu na prethodne godine. Moguć razlog je nova metodologija definiranja i prikupljanja podataka shodno novim propisima u evidenciji u zdravstvenom sektoru.

Prema strukturi mreža i kadrovi primarne zdravstvene zaštite su prikazani na tabeli 59.

Tabela 59. Pregled strukture mreže i kadrova na području ZDK u periodu 1991-2020.

Službe	Mreža		Kadar	
	Punktovi	Ordinacije	Ljekari	Med. tehn.
Porodična medicina	104	171	227	327
Medicina rada	5	11	11	11
Zaštita djece do 6 god.	10	23	24	44
Zaštita škol. djece	5	8	8	12
Pneumofiziološka	11	13	13	24
Patronažna služba	49	55	0	97
Hitna pomoć	13	13	34	102

6.3.2. PORODIČNA MEDICINA

Porodična medicina je najvažniji segment primarne zdravstvene zaštite koja pruža zdravstvenu zaštitu svim članovima porodice u ambulantama porodične medicine ili u mjestu življenja pacijenta (u porodici). Pruža kontinuiranu zdravstvenu zaštitu, organizira preventivne i promotivne aktivnosti u lokalnoj društvenoj zajednici. Na području Kantona porodična medicina je praktikovana na 104 geografske lokacije u 171 ordinaciji porodične medicine. Pružalo ju je 165 timova porodične medicine u kojima je radilo ukupno 227 doktora medicine (od čega 76 specijalista porodične medicine) i 327 zdravstvenih tehničara. Ako podijelimo broj stanovnika kantona (357. 275) na timove vidimo da je na jedan tim bilo 2.165 stanovnika što otprilike odgovara zacrtanom standardu.

6.3.3. STOMATOLOŠKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

U 2020. godini stomatološka zdravstvena zaštita se pružala na 21 punktu u 39 stomatoloških stolica. Uslugu su pružali 43 doktora stomatologije i 62 zdravstvena tehničara.

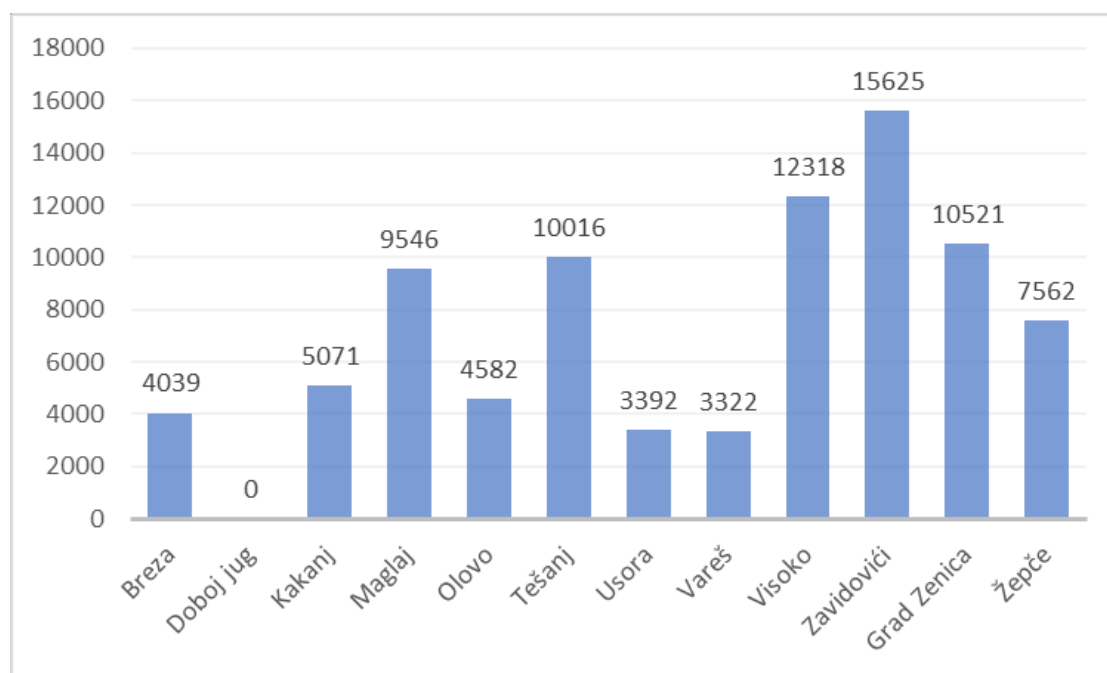

Tabela 59. Pregled stomatološke zdravstvene zaštite na području ZDK u periodu 1998-2020.

	1998.	2002.	2008.	2010.	2018.	2019.	2020.
Broj	67	52	46	40	40	38	39
Broj doktora	72	62	57	47	49	38	43
Broj	123	108	91	82	62	63	62
Proj posjeta u	155.843	151.136	137.290	131.428	92.537	82.573	62.062
Broj posjeta	2.164	2.438	2.409	2.796	1.888	2.172	1.477
Plombirani	33.289	29.472	26.424	24.295	21.091	19.813	13.332
Hirurške	121.812	112.174	110.153	117.867	99.787	11.633	8.311
Protetski	1.832	1.572	2.159	1.714	1.056	1.262	2.736
Liječenje	11.170	11.032	2.773	2.150	2.270	5.556	3.602

Razmještaj stolica po općinama Kantona nije ravnomjeran. Najnepovoljnija situacija je u Zavidovićima gdje na jednu stomatološku stolicu dolazi 15.625 osiguranih stanovnika, zatim Visoko sa 12.318 osiguranih stanovnika po jednoj stomatološkoj stolici, te Zenica sa 10.521 osiguranih stanovnika po jednoj stomatološkoj stolici u javnom sektoru.

Grafikon 51 Broj osiguranih stanovnika na jednu stomatološku stolicu

6.3.4. FIZIKALNA MEDICINA I REHABILITACIJA

Službe medicinske rehabilitacije su obavljale svoj posao na 25 punktova u 26 ordinacija, a usluge je pružalo 25 specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i 78 fizioterapeut tehničara. Bilo je 51.676 posjeta u ordinacijama ljekara, urađeno je 226.277 fizioterapija, 109.565 kineziterapija te 13.067 hidroterapija.

6.3.5. LABORATORIJSKA DJELATNOST

Laboratorijska djelatnost se pružala u 7 bolničkih i 27 vanbolničkih ambulanti. Usluge je pružalo 35 doktora medicine, 7 magistara farmacije, 3 zdravstvena saradnika, 17 inženjera medicinske laboratorijske dijagnostike i 94 medicinska tehničara.

Tabela 60. Pregled laboratorijskih usluga na području ZDK u 2020.

	Br. lica od kojih je uzet materijal	Broj uzetih uzoraka po pacijentu	Broj urađenih analiza po pacijentu	% neispravnih
Bolničke laboratorije	226.216	0,58	5,0	0,03
Vanbolničke laboratorije	338.003	2,28	8,0	1,65

6.3.6. SPECIJALISTIČKO KONSULTATIVNA DJELATNOST

Specijalističko-konsultativnu djelatnost je pružalo 186 doktora medicine u 159 ordinacije. Pomagalo im je 222 zdravstvena tehničara. Svaki specijalista je bio opterećen u prosjeku sa 1.750 posjeta pacijenata.

Registrirano je ukupno 325.574 posjeta u ordinacijama ljekara od čega je bilo 176.343 prvih posjeta, a ostalo su kontrolne. Odnos prvih i kontrolnih je povoljan i iznosi 1:2. Ostvareno je 0,9 posjeta po stanovniku.

6.3.7. PREVENTIVNI PROGRAMI RANOG OTKRIVANJA MALIGNIH BOLESTI

6.3.7.1. Program ranog otkrivanja raka dojke

Karcinom dojke je najčešće maligno oboljenje kod žena i uzrokuje svaku petu smrt u ženskoj populaciji. Testiranje visoko kvalitetnom mamografijom je rendgenski pregled kojim se bilježe promjene na dojci oko dvije godine ranije od pojave prvih simptoma ili opipljive kvržice. Redovna primjena mamografije dokazano smanjuje smrtnost od raka dojke za 30% među ženama u dobi od 50 do 69 godina.

Screening mamografiji podvrgavaju se zdrave najugroženije žene, a to su žene u dobi od 50 do 69 godina. Najveća prednost mamografije nad drugim metodama jest detekcija patoloških mikrokalcifikata. To su sitne nakupine kalcija koje uz određene uvjete mogu biti jedini znak raka u dojci i koji se vide isključivo mamografski.

Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona (ZZO ZDK) u saradnji sa Institutom za zdravlje i sigurnost hrane Zenica (INZ), Ministarstvom zdravstva ZDK, javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama sa područja Zeničko-dobojskog kantona u mjesecu junu 2018. godine pokreće akciju besplatnog pregleda malignoma dojke mamografskim pregledom za žene u ovom kantonu dobi od 50 i više godina.

Program se obavlja u skladu sa Rezolucijom o prevenciji i kontroli karcinoma koju je usvojila Svjetska zdravstvena organizacija 2005. godine.

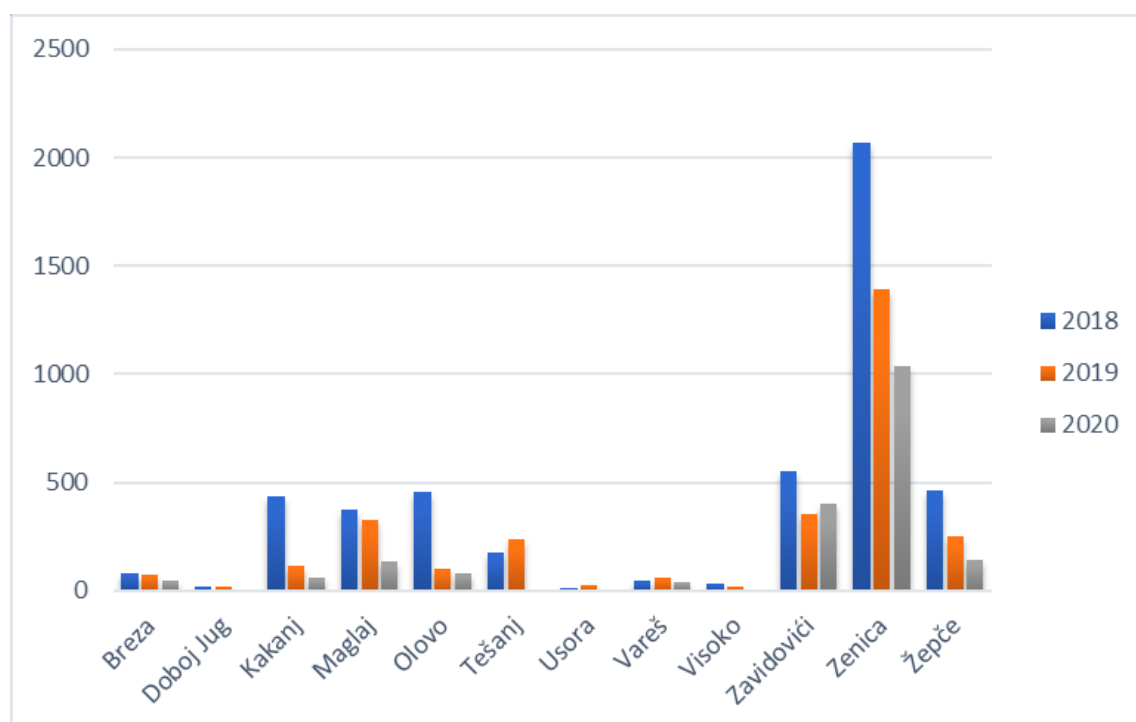
Besplatni preventivni pregledi se mogu, uz predočenje ovjerene zdravstvene knjižice, obaviti u deset zdravstvenih ustanova na području sedam općina.

6.3.7.2. REZULTATI PROJEKTA BESPLATNE MAMOGRAFIJE

U periodu od 28.06.2018. godine do 31.12.2020.godine ukupno je pregledano 9.615 žena starosti od 50 do 69 godina. Najviše osoba pregledano je u Zenici 46.8% (4.498 od 9.615), a najmanje u Usori 0.35% (34 od 9.615). Žena sa završenom osnovnom (42,9%) i srednjom školom (43,5%) je bilo skoro podjednako, dok je tek 10,2% bilo visoko obrazovanih. Prvi dolazak na mamografiju je zabilježen kod 3.244 žene (33,7%). Evidentirani prvi dolazak na mamografiju najviše je zabilježen kod žena sa završenom osnovnom školom (57,4%), što je visoko statistički značajno, više nego što su bile žene sa srednjom (36,4%) i visokom školom (6,2%).

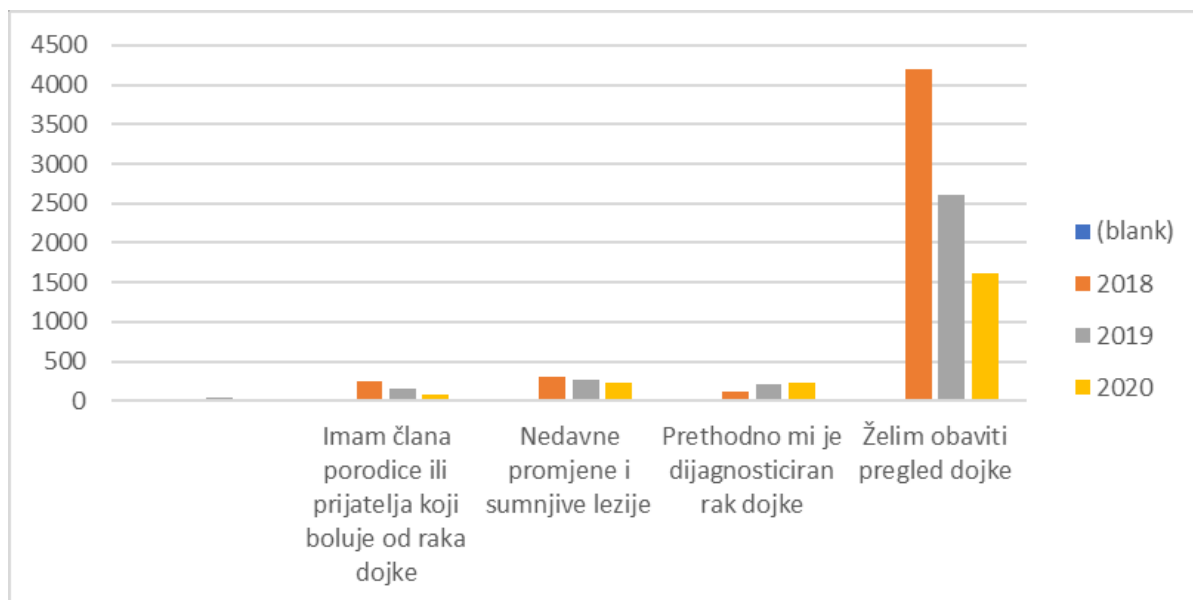
Na sljedećem grafikonu se mogu vidjeti urađene mamografije po općinama kojem žene pripadaju:

Grafikon 52 Broj mamografija po pripadnosti općinama u 2020.

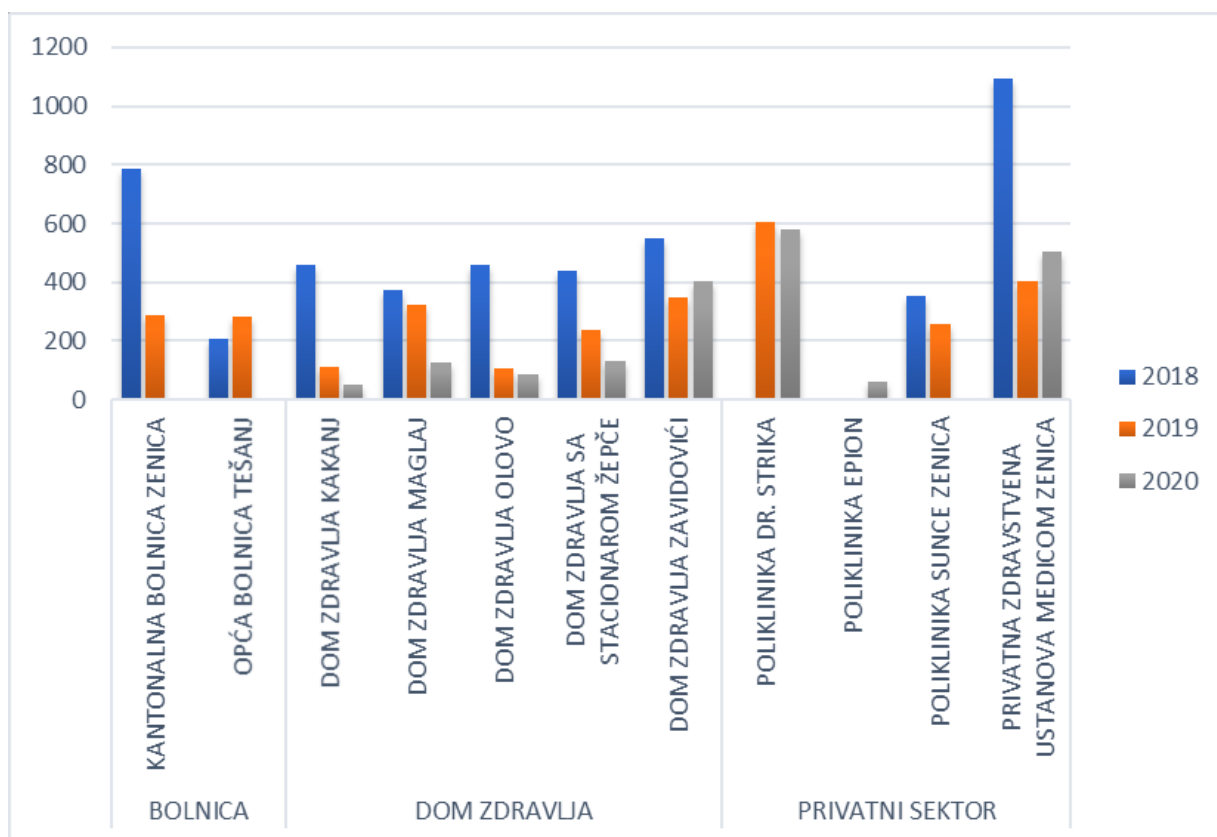
Kao najčešći razlog javljanja na pregled odgovorile su da je to želja za pregledom, što nam ide u prilog podizanja svijesti o značaju preventivnih pregleda.

Grafikon 52 Rezultati razloga javljanja na mamografski pregled

Na sljedećem dijagramu se mogu vidjeti urađene mamografije po zdravstvenim ustanovama. Najveći broj mamografija urađen je u domovima zdravlja (43,6%) i privatnim zdravstvenim ustanovama (40,1%).

Grafikon 52 Urađene mamografije na Zeničko-dobojskom kantonu po lokacijama u periodu 2018-2020.

U toku ovog perioda 266 žena upućeno je glandularnom hirurgu na daljnju dijagnostičku obradu, dok je 2.527 žena upućeno na obavezan ultrazvuk kao dopunu mamografskom pregledu.

Analizom prikupljenih podataka, logično je pretpostaviti da će se Projekat kod većine naših pacijentica odraziti na ranije i efikasnije liječenje, na prevenciju metastatske bolesti te u konačnici na smanjenje ukupnih troškova liječenja.

Skriningom se postižu višestruke koristi – kako za svaku ženu pojedinačno, tako i za društvo u cjelini.

Redovan i kvalitetno proveden skrining smanjuje mortalitet od karcinoma dojke i do 30%, a istovremeno se štede finansijska sredstva koja bi se inače morala upotrijebiti za liječenje oboljelih pacijentica, što je vrlo skupo.

Ustanove u kojima se može obaviti BESPLATAN mamografski pregled u ZDK:

ZENICA:

- Privatna zdravstvena ustanova “Medicom”, Štrosmajerova 4, 032 462-245 i 246
- Kantonalna bolnica, Crkvice 67, 032 447-282, 032 447-265
- Poliklinika „Sunce“, Štrosmajerova 11, 032 442-560
- Poliklinika „Epion“, Bistua Nuova 3, 032 970-444

MAGLAJ:– Dom zdravlja, Ilijasa Smajlagića bb, 032 465-670

TEŠANJ:– Opća bolnica, Braće Pabrić 17, 032 650-187, lokal 224

ŽEPČE:– Dom zdravlja sa stacionarom, Prva br. 36, 032 882-252

OLOVO:– Dom zdravlja, Branilaca Olova bb, 032828-080, lokal 114

KAKANJ:– Dom zdravlja, Zeničkog partizanskog odreda 50, 032 460-993

ZAVIDOVIĆI:- Dom zdravlja, Gazi Husrev-begova 25, 032 878-877, lokal 4

7. ZAKLJUČCI

Pandemija Covid-19 zauzela je primarno mjesto tokom 2020. godine mijenjajući dugogodišnju dominaciju hroničnih nezaraznih bolesti koje su ranije bile javnozdravstveni prioritet. Nakon toga slijedi mentalno zdravlje koje je dodatno bilo ugroženo epidemiološkim mjerama pridržavanja socijalne distance i izolirajućim oblicima života i rada. Međutim kardiovaskularne i maligne bolesti i dalje ostaju odgovorne za većinu prijevremenih smrti i narušenu kvalitetu života.

Učestalost bolesti i visoka stopa smrtnosti u socijalno ugroženijim grupacijama stanovništva neborivo dokazuju uticaj socijalno ekonomskih faktora na zdravlje stanovništva. Ako se tomu dodaju neuređeni sistemi koji pogoduju kreiranju nezdrave životne sredine kao što je nekvalitetna i često sumnjivog porijekla prehrana, loši uslovi stanovanja, loše životne navike uvjetovane društvenom sredinom, dugi i stresni radni dani, nezaposlenost...onda možemo govoriti o veoma lošim uslovima za zdrav život populacije. Sve to stvara jedan začarani krug i produbljuje lošu zdravstvenu situaciju naročito u sferi mentalnog zdravlja.

Na zdravstveno stanje stanovništva pored ekonomskih, demografskih i klimatoloških faktora značajno utiče i organizacija zdravstvene službe, zdravstveni kadrovi i oprema. U organizaciji zdravstvene zaštite bilježi se starenje kadra i deficit zdravstvenih radnika, naročito ljekara koji su, svoju egzistenciju potražili u zemljama Zapadne Evrope.

U trenutno postojećem sistemu nadzora postoje limitirajući faktori koji su se u globalnoj pandemiji COVID-19 pokazali kao fatalni, poput nepostojanja informatizacije između Domova zdravlja, Kantonalne i Opće bolnice sa Institutom za zdravlje i sigurnost hrane, što ima za posljedicu sporiji protok laboratorijskih i drugih bolničkih i ambulantnih informacija, zatim neadekvatno prijavljivanje zaraznih bolesti od strane svih službi svih nivoa zdravstvene zaštite.

S obzirom da je epidemiološku situaciju u 2020. godini obilježila pandemija COVID-19 i poredak vodećih zaraznih bolesti je izmijenjen u tom smislu, u odnosu na prethodnu godinu. U 2020.g. od zaraznih bolesti je umrlo

ukupno 440 osoba: od COVID-19 428, od TBC-a 8, od influence 3 i od salmoneloze 1.

Prema broju prijavljenih zaraznih oboljenja, najveći broj oboljelih bio je u mjesecu novembru kao i broj oboljelih od Covid-19. Na području Ze-do kantona u 13. sedmici pojavili su se prvi slučajevi oboljelih od Covid-19 i taj broj je se povećavao do svog pika u 42. sedmici dok su gripa i oboljenja slična gripi (ILI) od 13. sedmice imala manji broj prijavljenih slučajeva. U 2020. godini na području Ze-do kantona od Covid-19 oboljelo je 6.087, a od posljedica infekcije su umrle 428 osobe. Najveći broj potvrđenih slučajeva COVID-19/SARS-CoV-2 je u dobnoj skupini od 25-49 godina tj. (2434 ili 40%) a najmanji u dobnim skupinama od 0-6 i 7-14 godina, jer je i broj testiranih lica iz mlađih dobnih skupina značajno manji, zbog blažih do asimptomatskih formi bolesti i izbjegavanja testiranja (zbog neugodnosti kod uzimanja uzorka). Ukupna stopa smrtnosti od posljedica COVID-19 na ZDK u 2020. g. je bila 1,2/1000 stan.

U 2020. godini na Kantonu je ukupno umrlo 4.476 osoba, što je skoro 23% umrlih osoba više nego 2019. godine. Pored opšteg mortaliteta veoma je važan i specifični mortalitet, koji iskazan kroz stope vodećih uzroka smrti daje sliku uzroka umiranja na Kantonu. Vodeće bolesti zbog kojih je nastupila smrt u toku 2020. godine su bolesti srca i krvnih sudova sa 53% učešća, zatim slijede maligne bolesti 18% te infektivne bolesti sa 14%. Među kardiovaskularnim bolestima najčešće se javlja srčana slabost, akutni srčani udar i moždani udar. Kod malignih bolesti najčešće se javljao malignom pluća, maligni tumor želuca, maligni tumor jetre, te maligni tumor dojke. Kod infektivnih bolesti najčešći uzrok je bio COVID19. Vodeće mentalno oboljenje u toku 2020. godine bila je depresija od koje je bolovalo 1.482 osobe ili 0,4% stanovništva, potom slijede anksiozni poremećaji 1.228 ili 0,34% osoba te neurotski poremećaji 1.170 ili 0,33% osoba.

Prirodno kretanje stanovništva predstavlja razlika između živorođenih i umrlih za jedan period na određenom mjestu i govori nam o tome kako raste stanovništvo. Ovaj vitalni indeks za ZDK od 2018. godine je negativan kada je iznosio -53, u 2019. godini -303, a u 2020. godini iznosio je -1.312. Pored ovog vitalnog događaja za procjenu vitalnog stanja stanovništva i funkcioniranje zdravstvene službe važni su i drugi pokazatelji kao što su: natalitet, mortalitet, stopa prirodnog priraštaja, dojenačka smrtnost... Opća stopa smrtnosti u 2020. godini na ZDK je bila 12,8‰ a stopa dojenačke smrtnosti je bila 7,4‰. Praćenje ovih parametara, kod stanovništva našeg područja, rezultira slikom niskog

nataliteta i negativnim prirodnim priraštajem. Najnepovoljnija stopa prirodnog priraštaja je u opštinama Vareš, Usora i Breza. Negativnu stopu ima Kanton u cjelini. Nijedna općina nema stopu veću od 5%. Natalitet je najpovoljniji u Tešnju, Kaknju, Zavidovićima i Zenici.

Nakon proglašenja (31.01.2020.) COVID - 19 bolesti kao zarazne bolesti čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Federaciju Bosne i Hercegovine i proglašenja COVID – 19 bolesti pandemijom (12.3.2020.) postupno je došlo do poteškoća sa provedbom rutinske imunizacije djece. U 4. mjesecu 2020.godine prekinut je Program imunizacije osim u rodilištima pa je procenat vakcinisane novorođenčadi nešto viši u odnosu na 2019.godinu (HBV 72% i BCG 50%). U 2020. godini evidentan je pad obuhvata vakcinacijom za sve vakcine i sve dobne skupine. Naročito je evidentan pad procenta vakcinisanih MRP vakcinom, koji u primoinmunizaciji iznosi 55% (potrebno najmanje 95%) te pad obuhvata trećom dozom Prentaxim vakcinom (vakcina protiv difterije, tetanusa, pertussisa, poliomijelitisa te oboljenja koje uzrokuje Hemofilus influenzae) koji iznosi 59 %. Najniža pokrivenost je u općinama Kakanj, Visoko te grad Zenica.

Usluge u javnom zdravstvenom sektoru u 2020. godini pružala su 3.984 radnika zaposlena u zdravstvu. Od toga je bilo 745 doktora medicine, 52 doktora stomatologije, 41 magistar farmacije, 111 diplomiranih medicinskih tehničara sa završenim fakultetom, 242 viša zdravstvena tehničara, a ukupno 2.035 zdravstvenih tehničara, dok je tehničkog i administrativnog osoblja bilo 1.028 što je 25,8% zaposlenog nezdravstvenog kadra u zdravstvu.

Na području Kantona porodične medicina je praktikovana na 104 geografske lokacije u 171 ordinaciji porodične medicine. Pružalo ju je 165 timova porodične medicine u kojima je radilo ukupno 227 doktora medicine (od čega 76 specijalista porodične medicine) i 327 zdravstvenih tehničara. Ako podijelimo broj stanovnika kantona (357. 275) na timove vidimo da je na jedan tim bilo 2.165 stanovnika što otprilike odgovara zacrtanom standardu.

U 2020. godini stomatološka zdravstvena zaštita se pružala na 21 punktu u 39 stomatoloških stolica. Uslugu su pružali 43 doktora stomatologije i 62 zdravstvena tehničara. Razmještaj stolica po općinama Kantona nije ravnomjeran. Najnepovoljnija situacija je u Zavidovićima gdje na jednu stomatološku stolicu dolazi 15.625 osiguranih stanovnika, zatim Visoko sa 12.318 osiguranih stanovnika po jednoj stomatološkoj stolici, te Zenica sa 10.521 osiguranih stanovnika po jednoj stomatološkoj stolici u javnom sektoru.

Laboratorijska djelatnost se pružala u 7 bolničkih i 27 vanbolničkih ambulanti. Usluge je pružalo 35 doktora medicine, 7 magistara farmacije, 3 zdravstvena saradnika, 17 inženjera medicinske laboratorijske dijagnostike i 94 medicinska tehničara.

Glavni sanitarnohigijenski problemi, koji generiraju ili mogu generirati nepovoljnu epidemiološku situaciju na području Zeničko-dobojskog kantona su: manjkava javno-zdravstvena kontrola vode za piće, loše sanitarno-tehničko stanje lokalnih vodnih objekata, nedovoljan nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode iz lokalnih vodnih objekata, nekompletna i sanitarno-tehnički neispravna gradska kanalizaciona mreža, manjkavosti u rješavanju pitanja održavanja zajedničkih dijelova privatiziranih i neprivatiziranih stambenih i privrednih objekata iz čega proizilaze teškoće u rješavanju tekućih i incidentnih ekoloških problema, manjkavost i nedostatak sistema za prečišćavanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda, nepostojanje ili sanitarno-tehnička neispravnost lokalnih objekata za uklanjanje tečnih otpadnih materija.

8. PRIJEDLOZI ZA POBOLJŠANJE STANJA

Da bi se stanje u zdravstvu, a time i zdravstveno stanje stanovništva poboljšalo potrebno je unaprijediti sistemske promjene u organiziranju, funkcioniranju i finansiranju zdravstvene zaštite. Takvi zahvati se uglavnom trebaju uraditi najmanje na Federalnom nivou. Ono što se može na nivou Kantona jeste racionalnije koristiti postojeće resurse, uticati na organizaciju na lokalnom nivou, efikasnije prikupljati sredstva za zdravstvenu zaštitu.

Ocjena zdravstvenog stanja i potreba stanovništva uz izbor prioriternih javnozdravstvenih problema predstavlja temelj za planiranje i provođenje javnozdravstvenih intervencija. Specifičnim programima promocije zdravlja potrebno je trajno raditi na podizanju zdravstvene pismenosti populacije, pritom ne zanemarujući marginalizirane skupine stanovništva da ne bi došlo do povećanja postojeće nejednakosti u zdravlju. S obzirom da se za većinu hroničnih nezaraznih bolesti vežu zajednički faktori rizika: pušenje, prekomjerna upotreba alkohola, gojaznost, nepravilna prehrana, nedovoljna fizička aktivnost i povišen krvni pritisak, prevencija bolesti i promocija zdravlja u zajednici ostaje ključan javnozdravstveni cilj.

U cilju ravnomjernije distribucije kadra i opreme u sistemu zdravstvene zaštite na Kantonu bi trebalo malo više poštovati programe i standarde donesene na nivou Kantona. Zakon o zdravstvenoj zaštiti je dao podijeljenu nadležnost za zdravstvenu zaštitu između Federacije i kantona. Međutim skoro kompletna odgovornost za provođenje i financiranje zdravstvene zaštite je prepuštena kantonima. Pored toga osnivači domova zdravlja su općine pa je i tu regulatorna nadležnost kantona reducirana, a općine nemaju skoro nikakvu odgovornost u pogledu planiranog financiranja zdravstvene zaštite. Zbog toga imamo neravnomjerno distribuiranu opremu i kadrove, razvijaju se neracionalno službe po pojedinim domovima zdravlja, neracionalno se troše ionako ograničena finansijska sredstva. Također i obrazovanje kadrova je neracionalno u zdravstvu. I dalje imamo hiperprodukciju kadrova u sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti, a na drugom mjestu sve je manje ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti iako su podavno započete reforme zdravstva u cilju osnaženja primarne zdravstvene zaštite...

Uspoređujući broj registrovanih osiguranih lica u Zavodu zdravstvenog osiguranja i procijenjeni broj stanovnika na Kantonu, nalazimo veliki broj

neosiguranih lica, što predstavlja veliki problem. Potrebno je naći način da se svom stanovništvu Kantona bez obzira na radni status obezbijedi osnovna zdravstvena zaštita, shodno proklamovanim principima u zakonu o zdravstvenoj zaštiti.

Također je evidentno da je značajan broj lica evidentiranih na Birou za zapošljavanje, a stvarno su zaposleni na crno. Obzirom da je doprinos za zdravstveno osiguranje nezaposlenih znatno manji od doprinosa zaposlenih, ovdje postoji značajna rezerva za bolje punjenje Fonda zdravstvenog osiguranja. Neophodno je da država svojim mehanizmima, osigura poštivanje zakona na ovom planu.

Uvođenje screeninga i nadzora nad hroničnim nezaraznim bolestima će doprinijet, u dugoročnom razdoblju, smanjenom broju oboljelih i manjim brojem komplikacija kod već oboljelih. Rano otkrivanje karcinoma grlića materice, dojke, prostate i debelog crijeva (lokacije za jednostavnu i laku dijagnostiku) bi trebali biti prioriteta u ranom otkrivanju maligniteta jer su to i najčešći tumori kod čovjeka. S tim u vezi treba naglasiti značaj preventivnog djelovanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Ovakvo djelovanje je predviđeno standardima i normativnima zdravstvene zaštite, ali se u praksi slabo provodi. To rezultira velikim brojem oboljelih od preventabilnih bolesti, što znatno više poskupljuje zdravstvenu zaštitu na Kantonu. Daleko je jeftinije preventivno djelovanje od kurativnog. Dakako tu se trebaju uključiti i Kantonalne institucije kao što su Zavod za javno zdravstvo, Kantonalna i Opšta bolnica, Zavod zdravstvenog osiguranja i druge, osmišljanjem programa preventivne zaštite, monitoringom preventivnog djelovanja te drugim akcijama u cilju promocije i prevencije zdravlja.

Vodeću zaraznu bolest Covid-19 potrebno je nastaviti držati pod kontrolom uz provođenje protuepidemijskih mjera: testiranje, izolacija slučajeva, socijalno distanciranje, nošenje zaštitnih maski, dezinfekcija i pranje ruku te vakcinacija. Obzirom na nedovoljnu provakcinisanost protiv Covid-19 potrebno je raditi promociju i zdravstveno prosvjećivanje stanovništva. Neophodna je pojačana komunalna higijena i higijena u javnim objektima. Aktivnost na unapređenju

zdravstvene bezbjednosti hrane i vode za piće, higijene pri proizvodnji i usluživanju hrane, uz podizanje higijenskih navika stanovništva su pozitivni iskoraci u smanjivanju stope obolijevanja od ove bolesti. Da bi se postigli ciljevi neophodno je da inspekcijske službe kao i službe javnog zdravstva pojačaju svoju kontrolu i intenziviraju rad na promociji zdravlja i zdravstvenom prosvjećivanju stanovništva.

Zdravstveno prosvjećivanje je neophodno i u prevenciji masovnih nezaraznih bolesti u smislu mijenjanja i popravljjanja navika stanovništva u prehrani, odijevanju, stanovanju, ličnoj i komunalnoj higijeni...

Prevencija nasilnih smrti se može postići ranim prepoznavanjem psihičkih poremećaja koji su zasigurno najveći uzroci samoubistva, zatim poboljšanjem sigurnosti u saobraćaju jer veliki broj nasilno umrlih potiče iz ove kategorije.

Da bi se popravila postojeća sanitarno-higijenska situacija i nesigurna epidemiološka situacija, te eliminirali faktori koji neprestano prijete da ugroze zdravlje stanovništva, potrebno je da se preduzmu slijedeće mjere:

Poboljšati nadzor nad zdravstvenom ispravnošću vode za piće iz lokalnih vodnih objekata i poduzeti sanaciju lokalnih vodnih objekata. Potrebno je instalirati adekvatnu tehnologiju za kontinuiranu dezinfekciju vode u lokalnim vodnim objektima, naročito seoskim i mjesnim vodovodima, te obučiti osobe za sigurno i stručno rukovanje sa hlornim aparatima.

Regulisati područja sanitarnih zona oko vodozahvata gradskih vodovoda i sanaciju ovih područja prema sanitarno-higijenskim principima i zakonskim propisima. Poduzeti maksimalne mjere u zaštiti od devastacije šuma i degradacije zemljišta, naročito na slivnim područjima glavnih izvorišta.

Sanirati glavne gradske deponije krutog otpada, kao i masu nelegalnih smetljišta, koje kao takve zagađuju okolno zemljište, zrak, površinske i podzemne vode. Podsticati i tražiti mogućnost redovnog čišćenja vodnih tokova od nanosa koji predstavljaju pogodna staništa za obitavanje štetnih glodara i mogu biti izvor opasnih zaraznih bolesti za ljude i životinje.

Sanirati gradske kanalizacione mreže i dispoziciju tečnih otpadnih materija vršiti na način koji će što manje ugrožavati zdravlje stanovnika.

Potrebno je dati podršku istraživanjima u oblasti zdravstvene ekologije.

U rješavanju organizacijskih, ekonomskih pa i političkih problema u zdravstvu treba upozoriti na deficit i starenje kadra te je potrebno što prije iznaći rješenje kako bi se ublažile neravnomyjnosti distribucije kadrova i opreme po opštinama nastale kao posljedice toga. Potrebno je naći modalitete da se i privatni sektor uvede u mrežu pružanja primarne zdravstvene zaštite, te sankcionisati privatni sektor za neadekvatno izvještavanje u informacijskom zdravstvenom sistemu na Kantonu.

Treba definirati indikatore kvaliteta zdravstvene zaštite, načine njihovog praćenja i stalno raditi na unapređenju kvaliteta zdravstvenih usluga, čime će se poboljšati zadovoljsvo korisnika pružanim uslugama. Informatizacija i kompletna uvezanost svih nivoa zdravstvene zaštite bio bi veliki iskorak koji bi olakšao praćenje zdravstvenih parametara, planiranje zdravstvenih aktivnosti te poboljšao međusobnu komunikaciju.

Iako značajno ne utiče na zdravstveno stanje stanovništva, korupcija uništava humani karakter zdravstvene profesije. Od vremena kada je služila da se nekorektno dobije ograničen resurs, ili progura loš kvalitet, ona je postala pravilo ponašanja, pa stanovništvo našeg podneblja prvo razmišlja kako nešto postići na taj način.

Sve nadležne institucije, kao što su ministarstva, udruženja zdravstvenih radnika kao što su ljekarska komora, sestrinska komora, zdravstvene ustanove i zdravstveni radnici pojedinačno se moraju uhvatiti u koštac s korupcijom u zdravstvu. Svakako i korisnici zdravstvenih usluga jer u korupciji uvijek učestvuju dvije strane.

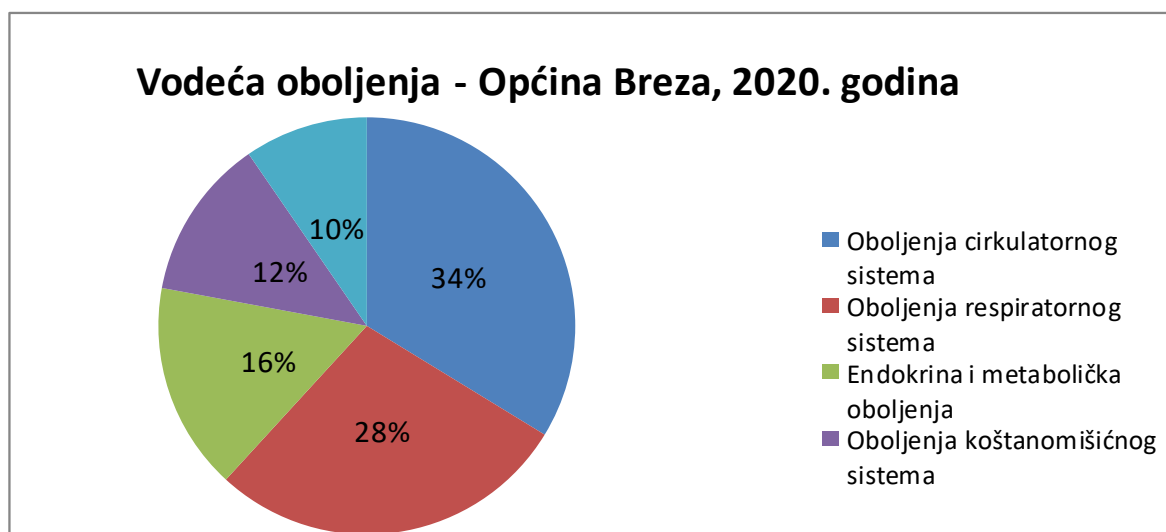
9. PREGLED PO OPĆINAMA

9.1. OPĆINA BREZA

Općina Breza prostire se na površini od 72,9 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine iz 2020. godine) te je u toku 2020. godine na području ove općine živjelo 12.118 stanovnika, odnosno 166 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Breza, registrovano je u 2020. godini ukupno 14.114 oboljenja.

Vodeća oboljenja na području općine Breza u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINE

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je ukupno 792 oboljenja, odnosno 2.135 oboljenja na 1.000 osiguranika te populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	547	1.474
2.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	52	140
3.	Oboljenja uha	29	78
4.	Oboljenja oka	25	67

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je ukupno 1.433 oboljenja, odnosno 932 oboljenja na 1.000 osiguranika te populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	966	628
2.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	66	43
3.	Oboljenja uha	46	30
4.	Oboljenja digestivnog sistema	45	29

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 8.087 oboljenja, odnosno 1.079 oboljenja na 1.000 osiguranika te populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.907	254
2.	Oboljenja respiratornog sistema	1.046	140
3.	Endokrina i metabolička oboljenja	1.036	138
4.	Oboljenja koštano-mišićnog sistema	932	124
5.	Mentalna oboljenja	666	89

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 3.802 oboljenja, odnosno 1.407 oboljenja na 1.000 osiguranika te populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.449	536
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	560	207
3.	Oboljenja koštano-mišićnog sistem	305	113
4.	Mentalni poremećaji	285	105
5.	Oboljenja respiratornog sistema	240	89

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Breza u lokalnom domu zdravlja pružalo je ukupno 14 doktora medicine, tri doktora stomatologije te 39 zdravstvenih tehničara.

	1991.	1998.	2003.	2008.	2011.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	21	14	12	10	12	12	13	13	14
Broj doktora stomatologije	4	4	3	3	3	3	3	3	3
Broj medicinskih tehničara	53	43	41	34	31	38	38	39	39
Od toga viših med.tehničara	7	6	6	4	3	3	3	3	4
Broj nezdravstvenih radnika	24	17	16	15	14	13	14	10	11
Udio nezdravstvenih radnika	23,5%	21,8%	22,2%	24,2%	23,3%	19,7%	20,6%	15,4%	16,4%

Na jednog doktora medicine dolazi 865 stanovnika, na doktora stomatologije 4.039, a na zdravstvenog tehničara 311 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Breza u toku 2020. godine realizovana je preko osam timova na pet punktova. Ostvareno je 52.975 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 2.619 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 5% u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 5.001 specijalistička (9,4 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 5.891 laboratorijska uputnica (11,1 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 97.261 (183,6 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i

periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 35.223. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 66,5.

Služba medicine rada na području općine Breza u toku 2020. godine nije radila.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Breza je u 2020. godini pružao jedan tim i ostvareno je 1.188 posjeta u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 118 specijalističkih i 162 laboratorijske uputnice. Propisano je 2.494 recepata. Ukupan broj preventivnih usluga 1.141. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvena zaštita školske djece i omladine na području općine Breza je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvareno je 3.240 posjeta na godišnjem nivou. Preventivnih usluga je bilo 110. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima. Izdato je 223 specijalističke i 144 laboratorijske uputnice, a propisano je 2.229 recepata.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Breza u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i akušerstva te jedna ginekološko akušerska sestra primaljskog smjera. Ostvareno je 5.397 posjeta u ordinaciji kod doktora, 2.543 pregleda, 1.616 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je 245, posjeta kod juvenilnog ginekologa 22, a 14 posjeta radi steriliteta. Propisana su 102 kontraceptivna sredstva, od čega 45 oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 599, od toga 504 ciljana pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 95 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Breza je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 1.495 posjeta u ordinaciji kod doktora, a 3.414 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 1.324 radiografije.

Patronažna služba na području općine Breza je u 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čini jedna medicinska sestra/tehničar sa srednjom

stručnom spremom i ostvarila 1.135 patronažne posjeta domaćinstvima i 808 posjeta trudnicama, novorođenčadi i porođiljama.

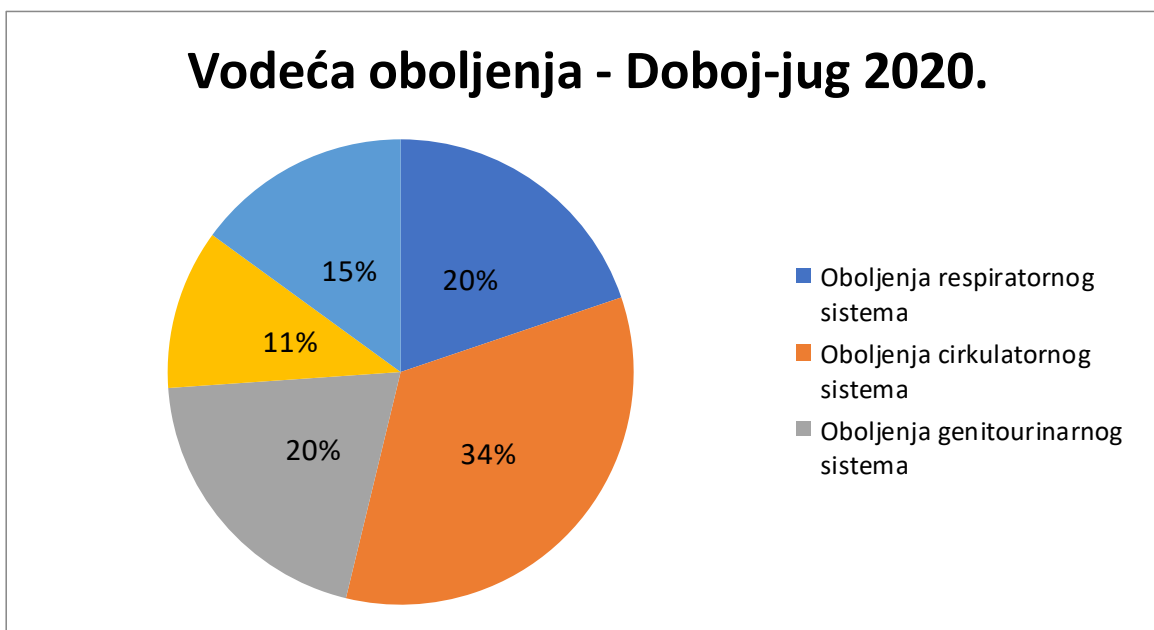
Hitna medicinska pomoć na području općine Breza je u toku 2020. godine angažovala tri tima i ostvarila 8.546 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 30.980 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 2.178, a na javnom mjestu 3 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Breza angažovala je jedan tim kojeg čine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i jedan fizioterapeutski tehničar. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 1.741. Pruženo je 954 kineziterapija i 954 fizioterapija.

9.2. OPĆINA DOBOJ-JUG

Općina Doboj-jug prostire se na površini od 10,2 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 4.374 stanovnika, odnosno 428 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Doboj-jug u toku 2020. godine registrovano je ukupno 3.317 oboljenja, odnosno 7.583 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljenja na području općine Doboj-Jug u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je ukupno 26 oboljenja, odnosno 142 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Infektivna oboljenja	14	76
3.	Oboljenja respiratornog sistema	7	38
4.	Oboljenja uha	2	11
5.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	1	5

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je ukupno 113 oboljenja, odnosno 156 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	33	45
2.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	22	30
3.	Oboljenja uha	15	21
5.	Oboljenja oka	15	21

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 1.437 oboljenja, odnosno 536 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	326	122
2.	Oboljenja genitourinarnog sistema	233	87
3.	Oboljenja respiratornog sistema	229	85
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	178	66
5.	Oboljenja oka	102	38

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 1.741 oboljenje, odnosno 2.201 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	511	646
2.	Oboljenja koštanomišičnog sistem	263	332
3.	Oboljenja respiratornog sistema	224	283
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	188	238
5.	Mentalni poremećaji	157	198

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini u općini Doboj-Jug pružalo je ukupno šest doktora medicine, 14 zdravstvenih tehničara, bez doktora stomatologije.

	1998.	2002.	2008.	2011.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	2	2	5	3	5	5	6	6
Broj doktora stomatologije	1	3	1	0	0	0	0	0
Broj medicinskih tehničara	12	12	13	13	13	14	15	14
Od toga viših med.tehničara	1	0	0	3	0	1	1	0
Broj nezdravstvenih radnika	8	8	8	8	8	8	7	9
Udio nezdravstvenih radnika	34,9%	32%	29,6%	33,3%	30,8%	29,6%	25%	31%

Na jednog doktora medicine dolazi 729 stanovnika, a na zdravstvenog tehničara 312 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Doboj-Jug u toku 2020. godine angažovala je tri tima i ostvarila 3.015 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 122 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 4% u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 718 specijalističkih (23,8 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 724 laboratorijske uputnice (24 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 11.020 (365,5 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020.

godine iznosio 349. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 11,6.

Služba medicine rada na području općine Doboj-Jug u toku 2020. godine radila je preko jednog tima kojeg su činili specijalista medicine rada i medicinski tehničar sa srednjom stručnom spremom.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Doboj-Jug je u 2020. godini pružao jedan tim i ostvareno je 124 posjete u ordinaciji kod doktora. Registrovano je 29 kućnih posjeta. U toku 2020. godine izdato je 143 specijalističke i 159 laboratorijskih uputnica. Propisana su 732 recepta.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine u toku 2020. godine provodila su dva tima kojeg čine dva specijalista ginekologije i jedna ginekološko akušerska sestra primaljskog smjera. Ostvarene su 782 posjete u ordinaciji kod doktora, 1.082 pregleda, 204 posjete savjetovalištu. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je 3, a posjeta radi steriliteta 15. Propisano je 51 kontraceptivno sredstvo, od čega 19 oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je 272, od toga 194 ciljana pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 78 ciljanih pregled radi ranog otkrivanja raka dojke.

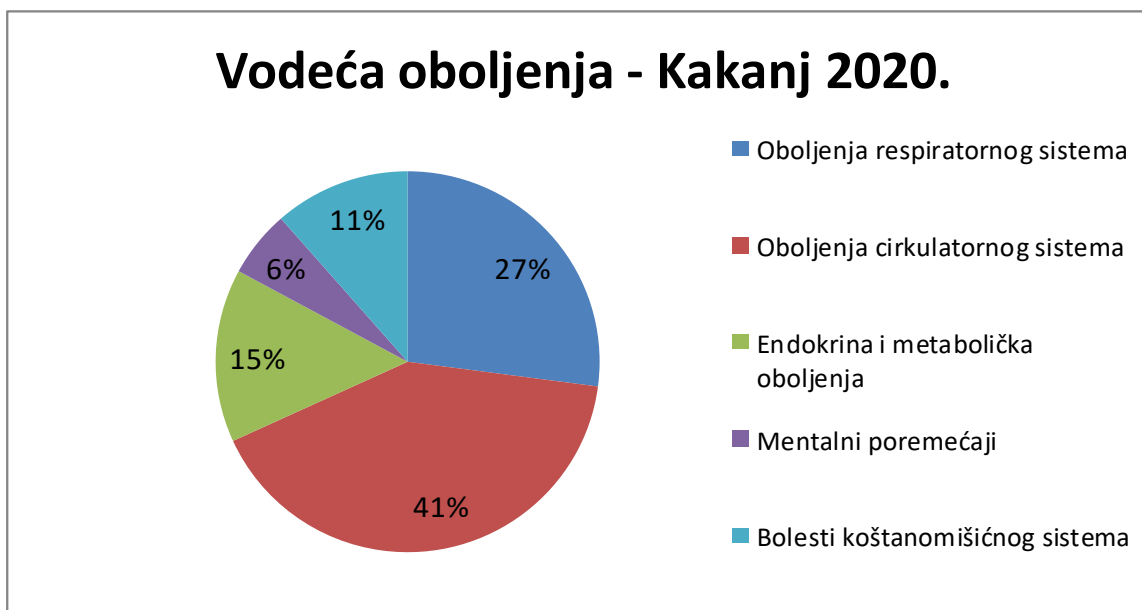
Patronažna služba na području općine Doboj-Jug je u 2020. godine realizovala se preko jednog patronažnog tima kojeg čine dvije medicinske sestre/tehničari sa srednjom stručnom spremom i ostvarila 58 patronažnih posjeta domaćinstvima, 831 posjetu trudnicama, novorođenčadi i porodiljama te 209 posjeta hroničnim bolesnicima.

Hitna medicinska pomoć na području općine Doboj-Jug je u toku 2020. godine realizovala se preko četiri tima i ostvarila 3.620 posjeta u ordinaciji kod doktora. Intervencija na terenu-kući je bilo 178, a na javnom mjestu 49 intervencija.

9.3. OPĆINA KAKANJ

Općina Kakanj prostire se na površini od 377 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku) gdje je u toku protekle godine živjelo 35.499 stanovnika, odnosno 94 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Kakanj u toku 2020. godine registrovano je ukupno 15.298 oboljenja, odnosno 4.309 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljenja na području općine Kakanj u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je 529 oboljenja, odnosno 329 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	273	170
2.	Infektivna oboljenja	49	30
3.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	21	13
4.	Oboljenja oka	21	13

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 1.632 oboljenja, odnosno 280 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	990	170
2.	Infektivna oboljenja	110	19
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	77	13
4.	Oboljenja digestivnog sistema	47	8

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 9.255 oboljenja, odnosno 434 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	2.616	123
2.	Oboljenja respiratornog sistema	1.598	75
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	1.126	53
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	1.094	51
5.	Mentalna oboljenja	510	24

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 3.882 oboljenja, odnosno 581 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	2.146	321
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	590	88
3.	Oboljenja respiratornog sistema	286	43
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistem	177	26
5.	Mentalni poremećaji	140	21

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Kakanj pružalo je ukupno 31 doktor medicine, pet doktora stomatologije te 91 zdravstveni tehničar.

	1991.	2002.	2008.	2011.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	44	22	27	29	29	30	33	31
Broj doktora stomatologije	15	5	7	6	6	7	6	5
Broj medicinskih tehničara	100	96	96	97	92	88	91	91
Od toga viših med.tehničara	8	5	6	7	6	5	5	5
Broj nezdravstvenih radnika	16	45	45	52	40	35	33	31
Udio nezdravstvenih radnika	9,1%	26,8%	25,7%	28,3%	24%	21,9%	20,3%	19,6%

Na jednog doktora medicine dolazi 1.145 stanovnika, na jednog stomatologa 7.100 stanovnika, a na zdravstvenog tehničara 390 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Kakanj u toku 2020. godine realizovana je preko 19 timova na 13 punktova. Ostvareno je 146.093 posjete u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 1.411 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 0,1% u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 18.553 specijalističke (12,7 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 16.997 laboratorijskih uputnica (11,6 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 134.483 (92 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete

savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 205.010. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 140.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Kakanj u 2020. godini pružala su dva tim i ostvarene su 7.493 posjete u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 1.085 specijalističkih i 3.169 laboratorijskih uputnica. Propisana su 3.203 recepta. Ukupan broj preventivnih usluga 1.881. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Kakanj u toku 2020. godine provodila je su dva tima. Ostvareno je 12.368 posjeta u ordinaciji kod doktora, 12.368 pregleda, 1.024 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice nije bilo, posjeta kod juvenilnog ginekologa 98, a 18 posjeta radi steriliteta. Propisana su 52 kontraceptivna sredstva, od čega 5 oralnih i 47 intrauterinih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 1.176, od toga 1.158 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 18 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Kakanj je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 6.051 posjeta u ordinaciji kod doktora, a 6.060 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjene su 5.244 radiografije, 88 spirometrija, 45 direktnih mikroskopija, a 16 osoba sa tuberkulozom je bilo pod zdravstvenim nadzorom.

Patronažna služba na području općine Kakanj je u 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čini dvije medicinske sestre/tehničari sa srednjom stručnom spremom i ostvarila 5.992 patronažne posjete domaćinstvima.

Hitna medicinska pomoć na području općine Kakanj je u toku 2020. godine angažovala četiri tima i ostvarila 19.450 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 30.277 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 889, a na javnom mjestu 187 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Kakanj angažovala je dva tima kojeg čine dva specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije, četiri fizioterapeutska tehničara i jednu medicinsku

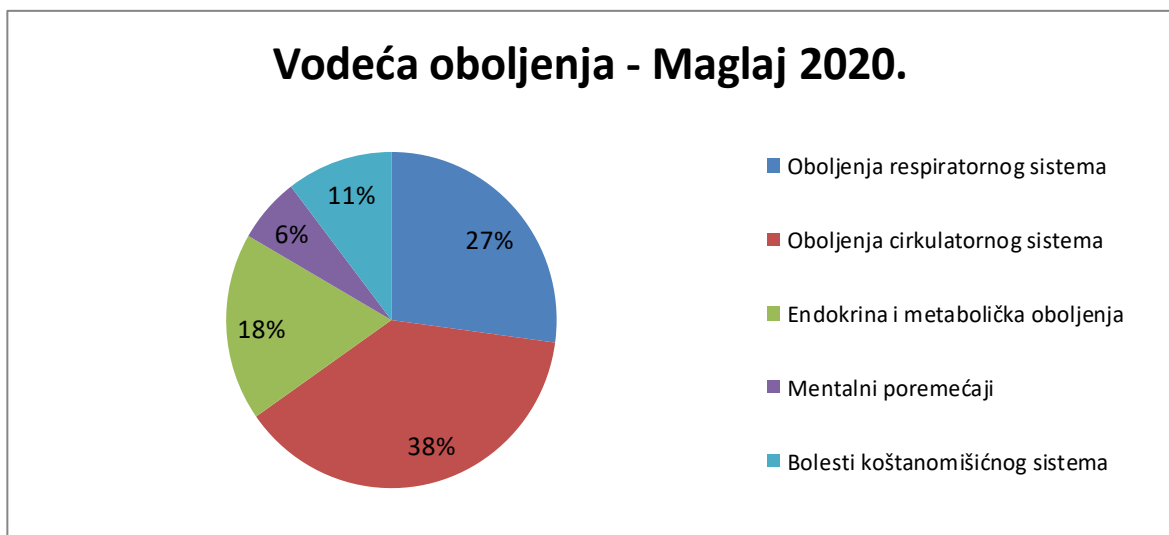

sestru/tehničara. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 16.487. Pruženo je 24.660 kineziterapija, i 73.032 fizioterapija.

9.4. OPĆINA MAGLAJ

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine iz 2020. godine općina Maglaj se prostire na površini od 252,4 km², gdje živi 19.091 stanovnik, odnosno 75,6 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Maglaj u toku 2019. godine registrovano je ukupno 7.102 oboljenja, odnosno 3.720 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljena na području općine Maglaj u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je ukupno 646 oboljenja, odnosno 857 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	354	469
2.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	88	117
3.	Infektivna oboljenja	76	101
4.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	47	62

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je ukupno 582 oboljenja, odnosno 202 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	404	140
2.	Oboljenja digestivnog sistema	55	19
3.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	22	8
4.	Bolesti uha	20	7

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 3.873 oboljenja, odnosno 351 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.061	96
2.	Oboljenja respiratornog sistema	628	57
3.	Endokrina i metabolička oboljenja	542	49
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	464	42
5.	Mentalna oboljenja	247	22

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 2.001 oboljenje, odnosno 462 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.031	238
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	443	102
3.	Oboljenja respiratornog sistema	105	24
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistem	102	24
5.	Mentalni poremećaji	94	22

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu na području općine Maglaj u toku 2020. godine pružalo je ukupno 31 doktor medicine, dva doktora stomatologije te 45 zdravstvenih tehničara.

	1991.	1998.	2003.	2015.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	32	16	16	26	24	24	33	31
Broj doktora stomatologije	9	3	3	2	2	2	2	2
Broj medicinskih tehničara	90	54	53	47	47	53	54	45
Od toga viših med.tehničara	7	1	2	6	4	9	11	4
Broj nezdravstvenih radnika	56	34	31	29	27	28	26	27
Udio nezdravstvenih radnika	30%	31.8%	30,1%	27,9%	27%	26,2%	22,6%	25,7%

Na jednog doktora medicine dolazi 616 stanovnika, na jednog stomatologa 9.545, na zdravstvenog tehničara 424 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Maglaj u toku 2020. godine realizovana je preko 13 timova na 13 punktova. Ostvareno je 83.230 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 636 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 0,8 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 16.244 specijalistička (19,5 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 11.372 laboratorijske uputnice (13,7 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 147.992 (177,8 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi

porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 44.616. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 53,6.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Maglaj je u 2020. godini pružao jedan tim i ostvareno je 2.318 posjeta u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 611 specijalističkih i 1.157 laboratorijskih uputnica. Propisana su 6.933 recepta. Ukupan broj preventivnih usluga 1.451. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Maglaj u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i dvije ginekološko akušerske sestre primaljskog smjera. Ostvareno je 4.279 posjeta u ordinaciji kod doktora, 4.222 pregleda, 1.823 posjete savjetovalištu za trudnice. Propisano je šest oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 1.218, od toga 1.078 ciljani pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 140 ciljanih pregled radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Maglaj je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 1.854 posjete u ordinaciji kod doktora, a 178 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 459 spirometrija.

Patronažna služba na području općine Maglaj je u toku 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čini dvije medicinske sestre/tehničari i ostvarila 1.711 patronažne posjete domaćinstvima, 542 posjete trudnicama, novorođenčadi i porodiljama i 973 posjete hroničnim bolesnicima.

Hitna medicinska pomoć na području općine Maglaj je u toku 2020. godine realizovala se preko četiri tima i ostvarila 11.666 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 15.019 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 434, a na javnom mjestu 29 intervencija.

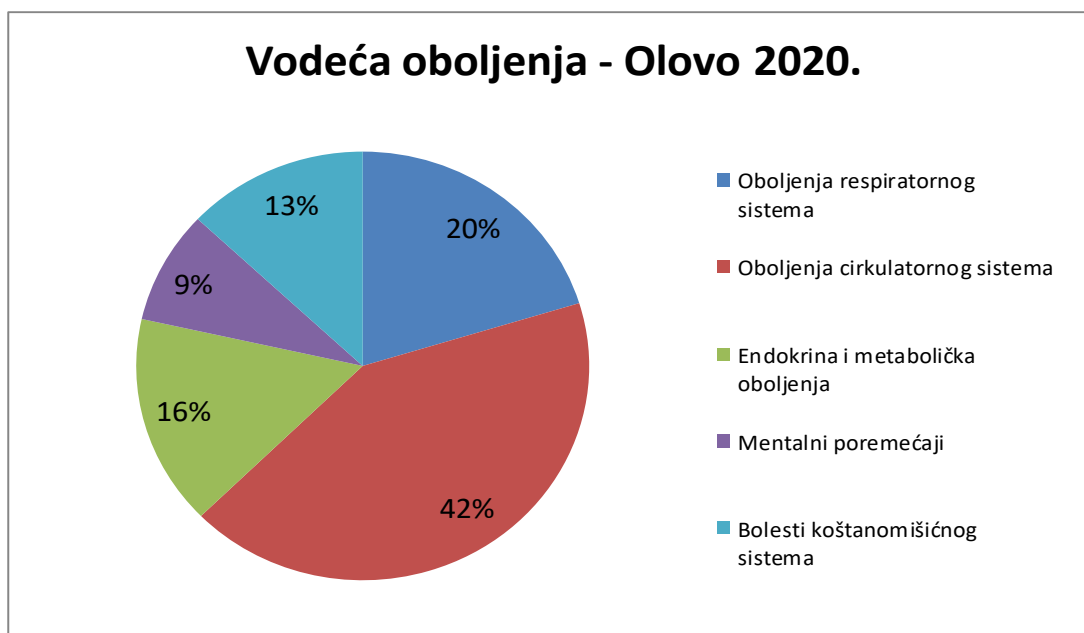
Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Maglaj angažovala je jedan tim kojeg čine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i četiri fizioterapeutska tehničara. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 7.675. Realizovano je 11.932 kineziterapije i 17.768 fizioterapija.

9.5. OPĆINA OLOVO

Općina Olovo prostire se na površini od 407,8 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 9.334 stanovnika, odnosno 23 stanovnika po km².

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Olovo u toku 2019. godine registrovano je ukupno 11.190 oboljenja, odnosno 11.988 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljena na području općine Olovo u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je 247 oboljenja, odnosno 810 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	101	331
2.	Infektivna oboljenja	49	161
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	36	118
4.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	12	39

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 554 oboljenja, odnosno 1.327 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	235	219
2.	Infektivna oboljenja	86	80
3.	Oboljenja digestivnog sistema	50	47
4.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	40	37

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 1.439 oboljenja, odnosno 262 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.307	238
2.	Oboljenja respiratornog sistema	657	120
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	589	107
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	501	91
5.	Oboljenja genitourinarnog sistema	354	64

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 1.741 oboljenje, odnosno 756 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.087	472
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	371	161
3.	Oboljenja respiratornog sistema	156	68
4.	Oboljenja genitourinarnog sistema	155	67
5.	Mentalni poremećaji	134	58

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu na području općine Olovo u toku 2020. godine pružalo je ukupno 11 doktora medicine, dva doktora stomatologije i 27 zdravstvenih tehničara.

	1991.	1998.	2002.	2008	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	18	6	7	8	9	10	10	11
Broj doktora stomatologije	4	3	1	1	1	2	2	2
Broj medicinskih tehničara	42	35	41	31	27	26	29	27
Od toga viših med.tehničara	10	5	6	6	5	4	6	3
Broj nezdravstvenih radnika	25	22	17	20	24	24	24	24
Udio nezdravstvenih radnika	28,1%	33,3%	25,8%	33,3%	39,3%	38,7%	36,9%	37,5%

Na jednog doktora medicine dolazi 848 stanovnika, na jednog stomatologa 4.667, a na zdravstvenog tehničara 346 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Olovo u toku 2020. godine realizovana je preko pet timova na tri punkta. Ostvareno je 38.401 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 1.538 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 4% u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 6.212 specijalističkih (16,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 4.399 laboratorijska uputnica (11,4 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 94.873 (247 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i

periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 3.996. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 10,4.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Olovo je u 2020. godini pružao jedan tim i ostvareno je 2.399 posjeta u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 430 specijalističkih i 408 laboratorijskih uputnica. Propisano je 1.257 recepta. Ukupan broj preventivnih usluga 491. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvena zaštita školske djece i omladine na području općine Olovo je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvareno je 1.071 posjeta na godišnjem nivou. Preventivnih usluga je bilo 60. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima. Izdato je 255 specijalističkih i 202 laboratorijske uputnice, a propisana su 664 recepta.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Olovo u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i pet ginekološko akušerskih sestara primaljskog smjera. Ostvareno je 2.567 posjeta u ordinaciji kod doktora, 388 pregleda, 1.038 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je 15, a posjeta kod juvenilnog ginekologa 19, a 12 posjeta radi steriliteta. Propisana su 62 kontraceptivna sredstva, od čega 44 oralna kontraceptivna sredstva. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 616, od toga 537 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 79 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Olovo je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 621 posjetu u ordinaciji kod doktora, a 257 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 97 spirometrija.

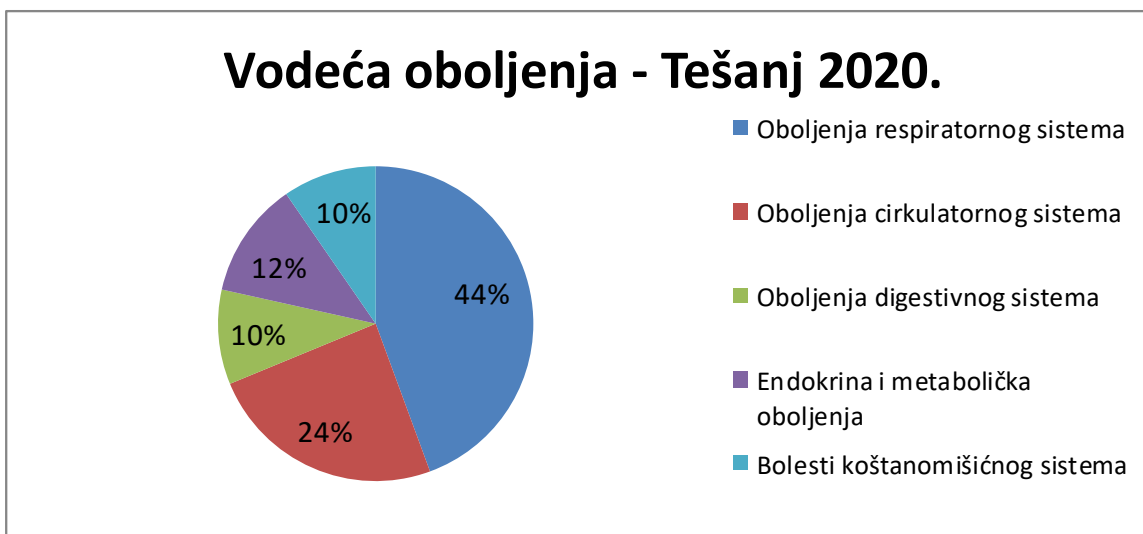
Hitna medicinska pomoć na području općine Olovo je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 3.497 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 6.445 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 696, a na javnom mjestu 22 intervencije.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Olovo angažovala je jedan tim kojeg čine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i jedna medicinska sestra/tehničar. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 1.982. Pruženo je 724 kineziterapije i 3.902 fizioterapije.

9.6. OPĆINA TEŠANJ

Općina Tešanj prostire se na površini od 155,9 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 40.062 stanovnika, odnosno 257 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Tešanj u toku 2020. godine registrovano je ukupno 26.157 oboljenja, odnosno 6.529 oboljenja na 10.000 osiguranika.

Vodeća oboljenja na području općine Tešanj u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je ukupno 2.532 oboljenja, odnosno 1.255 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.594	790
2.	Oboljenja digestivnog sistema	293	145
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	197	98
4.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	148	73

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je ukupno 4.746 oboljenja, odnosno 675 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	3.705	527
2.	Oboljenja digestivnog sistema	244	35
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	177	25
4.	Oboljenja genitourinarnog sistema	91	13

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 12.977 oboljenja, odnosno 528 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	2.737	111
2.	Oboljenja cirkulatornog sistema	2.717	110
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	1.387	56
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	1.247	51
5.	Oboljenja digestivnog sistema	1.073	44

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 5.902 oboljenja, odnosno 933 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	2059	326
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	1071	169
3.	Oboljenja respiratornog sistema	682	108
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistem	454	72
5.	Mentalni poremećaji	293	52

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području opštine Tešanj na primarnom nivou (dom zdravlja) pružalo je ukupno 46 doktora medicine, 4 doktora stomatologije te 75 zdravstvenih tehničara.

Kapaciteti DZ Tešanj	1991.	1998.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	31	48	41	46
Broj doktora stomatologije	9	14	5	4
Broj medicinskih tehničara	73	175	86	75
Od toga viših med.tehničara	11	13	15	5
Broj nezdravstvenih radnika	46	87	38	37
Udio nezdravstvenih radnika	28,9%	26,9%	22,4%	22,8%

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti na jednog doktora medicine dolazi 871 stanovnik, na jednog stomatologa 10.015 stanovnika, a na jednog zdravstvenog tehničara 534 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Tešanj u toku 2020. godine realizovana je preko 22 tima na 11 punktova. Ostvareno je 132.834 posjete u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 1.203 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 0,9 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 30.831 specijalistička (23,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 23.573 laboratorijske uputnice (17,7 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 340.870 (256,6 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištim. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi

porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 97.066. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 73.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Tešanj su u 2020. godini pružala dva tima i ostvareno je 6.769 posjeta u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 973 specijalističke i 2.286 laboratorijskih uputnica. Propisano je 8.504 recepata. Ukupan broj preventivnih usluga 3.542. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvena zaštita školske djece i omladine na području općine Tešanj je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvareno je 14 posjeta na godišnjem nivou. Izdate su 2 specijalističke i 4 laboratorijske uputnice, a propisano je 19 recepata.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Tešanj u toku 2020. godine provodila su dva tima kojeg čine dva specijalista i jedan specijalizant ginekologije te četiri medicinske sestre/tehničara. Ostvareno je 11.458 posjeta u ordinaciji kod doktora, 4.100 posjeta savjetovalištu za trudnice. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 2.191, od toga sve ciljani pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, dok ciljani pregledi radi ranog otkrivanja raka dojke nisu evidentirani.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Tešanj je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 4.998 posjeta u ordinaciji kod doktora. Načinjene su 4.624 radiografije i 145 spirometrija. Zdravstveni nadzor se proveo nad 23 osobe oboljele od tuberkuloze.

Patronažna služba na području općine Tešanj je u 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čini šest medicinskih sestara/tehničara sa srednjom stručnom spremom i ostvarila 1.531 patronažnu posjetu domaćinstvima, 18 posjeta trudnicama, novorođenčadi i porodiljama te 1.861 posjetu hroničnim bolesnicima.

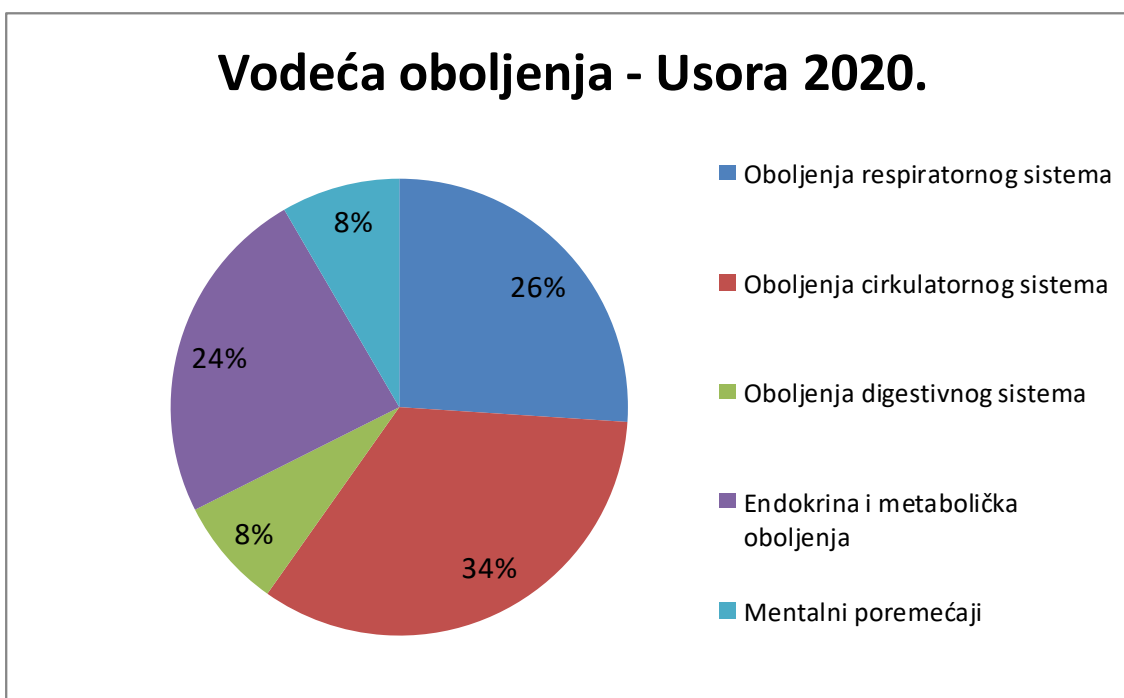
Hitna medicinska pomoć na području općine Tešanj je u toku 2020. godine angažovala četiri tima i ostvarila 19.783 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 13.641 posjetu kod ostalih zdravstvenih radnika.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Tešanj angažovala je dva tima kojeg čine dva specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije, šest fizioterapeutskih tehničara, četiri medicinska tehničara i jedan defektolog-logoped. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 8.520. Pruženo je 29.333 kineziterapije, 23.857 fizioterapija i 12.093 hidroterapije.

9.7. OPĆINA USORA

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2020. godine općina Usora prostire se na površini od 49,8 km² gdje živi 3.392 stanovnika, odnosno 68 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Usora u toku 2020. godine registrovano je ukupno 3.727 oboljenja, odnosno 10.987 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljena na području općine Usora u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je 11 oboljenja, odnosno 132 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	5	60
2.	Bolesti oka	3	36
3.	Infektivna oboljenja	2	24
4.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	1	12

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 155 oboljenja, odnosno 373 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	68	164
2.	Infektivna oboljenja	27	65
3.	Bolesti uha	12	29
4.	Oboljenja digestivnog sistema	10	24

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 1.781 oboljenje, odnosno 905 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	398	202
2.	Oboljenja respiratornog sistema	322	164
3.	Endokrina i metabolička oboljenja	318	162
4.	Infektivna oboljenja	238	121
5.	Oboljenja digestivnog sistema	119	60

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 1.780 oboljenja, odnosno 1.982 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	507	565
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	318	354
3.	Oboljenja respiratornog sistema	303	337
4.	Mentalni poremećaji	113	126
5.	Infektivne bolesti	109	121

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Usora pružalo je ukupno 2 doktora medicine, jedan doktor stomatologije te 16 zdravstvenih tehničara.

	1998.	2002.	2008.	2010.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	3	3	3	3	3	3	2	2
Broj doktora stomatologije	1	1	1	1	1	1	1	1
Broj medicinskih tehničara	18	17	15	15	15	17	17	16
Od toga viših med.tehničara	1	1	1	1	1	1	3	2
Broj nezdravstvenih radnika	9	9	8	11	7	9	10	10
Udio nezdravstvenih radnika u ukupno	29%	30,0%	29,6%	36,7%	26,9%	30,0%	33,3%	34,5%

Na jednog doktora medicine dolazi 1.696 stanovnika, na jednog stomatologa 3.392, na zdravstvenog tehničara 212 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Usora u toku 2020. godine realizovana je preko dva tima. Ostvareno je 14.464 posjete u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 814 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 5,6 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 879 specijalističkih (6 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 900 laboratorijskih uputnica (6,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 36.170 (250 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj

preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 10.183. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 70,4.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Usora u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i jedna ginekološko akušerska sestra primaljskog smjera. Ostvarena je 271 posjeta u ordinaciji kod doktora, 271 pregled, 36 posjeta savjetovalištu za trudnice. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 144, i to ciljani pregledi radi ranog otkrivanja raka grlića materice, dok ciljani pregledi radi ranog otkrivanja raka dojke nisu evidentirani.

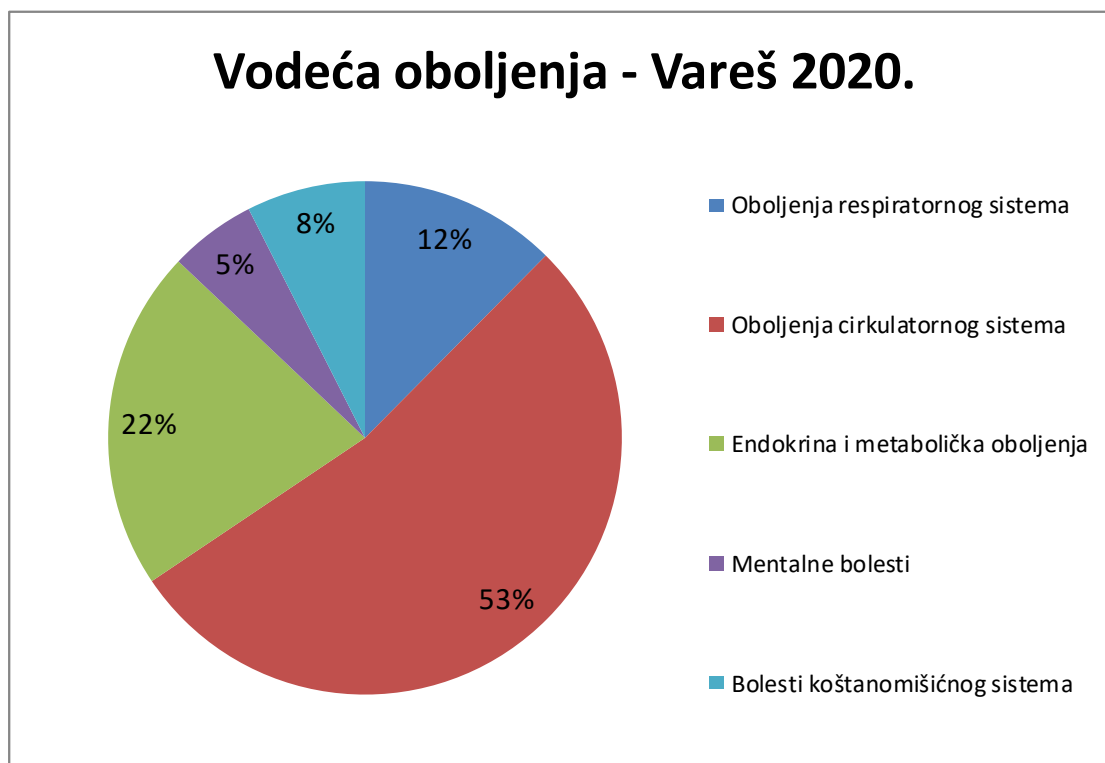
Patronažna služba na području općine Usora je u 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čini jedna medicinska sestra/tehničar sa srednjom stručnom spremom i ostvarila je 14 posjeta trudnicama, novorođenčadi i porodiljama te 165 posjeta hroničnim bolesnicima.

Hitna medicinska pomoć na području općine Usora je u toku 2020. godine angažovala tri tima i ostvarila 1.867 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 2.310 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 305, a na javnom mjestu 7 intervencija.

9.8. OPĆINA VAREŠ

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2020. godine općina Vareš prostire se na površini od 390,1 km² gdje živi 6.644 stanovnika, odnosno 17 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Vareš u toku 2020. godine registrovano je ukupno 2.174 oboljenja, odnosno 3.272 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljena na području općine Vareš u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je ukupno 26 oboljenja, odnosno 193 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	17	126
2.	Oboljenja nervnog sistema	2	15
3.	Bolesti uha	2	15
4.	Bolesti oka	1	7

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 107 oboljenja, odnosno 158 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	68	101
2.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	10	15
3.	Infektivna oboljenja	7	10
4.	Oboljenja nervnog sistema	3	4

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 1.136 oboljenja, odnosno 287 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	425	107
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	176	44
3.	Oboljenja respiratornog sistema	106	27
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	106	27
5.	Mentalna oboljenja	73	18

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 905 oboljenja, odnosno 490 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	519	281
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	204	111
3.	Maligne bolesti	44	24
4.	Oboljenja respiratornog sistema	30	16
5.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	27	15

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Vareš pružalo je ukupno devet doktora medicine, tri doktora stomatologije te 30 zdravstvenih tehničara.

	1991.	1998.	2003.	2010.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	26	9	10	6	9	10	9	9
Broj doktora stomatologije	8	3	3	2	2	3	3	3
Broj medicinskih tehničara	74	37	43	36	32	35	35	30
Od toga viših med.tehničara	13	2	4	3	3	3	4	0
Broj nezdravstvenih radnika	44	29	23	21	21	21	21	22
Udio nezdravstvenih radnika	29%	37,2%	29,1%	32,3%	32,8%	30,4%	30,9%	34,4%

Na jednog doktora medicine dolazi 738 stanovnika, na jednog stomatologa 2.214, na zdravstvenog tehničara 221 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Vareš u toku 2020. godine realizovana je preko četiri tima. Ostvareno je 25.049 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 1.696 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 6,8 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 2.209 specijalističkih (8,8 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 3.776 laboratorijskih uputnica (15 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 63.496 (253,5 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz

sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 14.220. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 56,7.

Služba medicine rada na području općine Vareš u toku 2020. godine radila je preko jednog tima kojeg je činio specijalista medicine rada i jedna medicinska sestra/tehničar sa srednjom stručnom spremom. U toku 2020. godine načinjeno je 147 procjena opšte i posebne zdravstvene sposobnosti u cilju profesionalne orijentacije i selekcije u izboru budućeg zanimanja.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Vareš u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i akušerstva, dvije medicinske sestre/tehničari i jedna ginekološko akušerska sestra primaljskog smjera. Ostvareno je 872 posjete u ordinaciji kod doktora, 872 pregleda, 150 posjeta savjetovalištu za trudnice. Propisano je 27 kontraceptivnih sredstava, sve oralna kontraceptivna sredstva. Realizovano je 218 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, dok ciljani pregledi radi ranog otkrivanja raka dojke nisu evidentirani.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Vareš je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 301 posjetu u ordinaciji kod doktora, a 295 kod ostalih zdravstvenih radnika.

Patronažna služba u 2020. godini realizovana je preko četiri tima kojeg su činile četiri medicinske sestre/tehničari sa srednjom stručnom spremom i ostvarile su 432 posjete hroničnim bolesnicima.

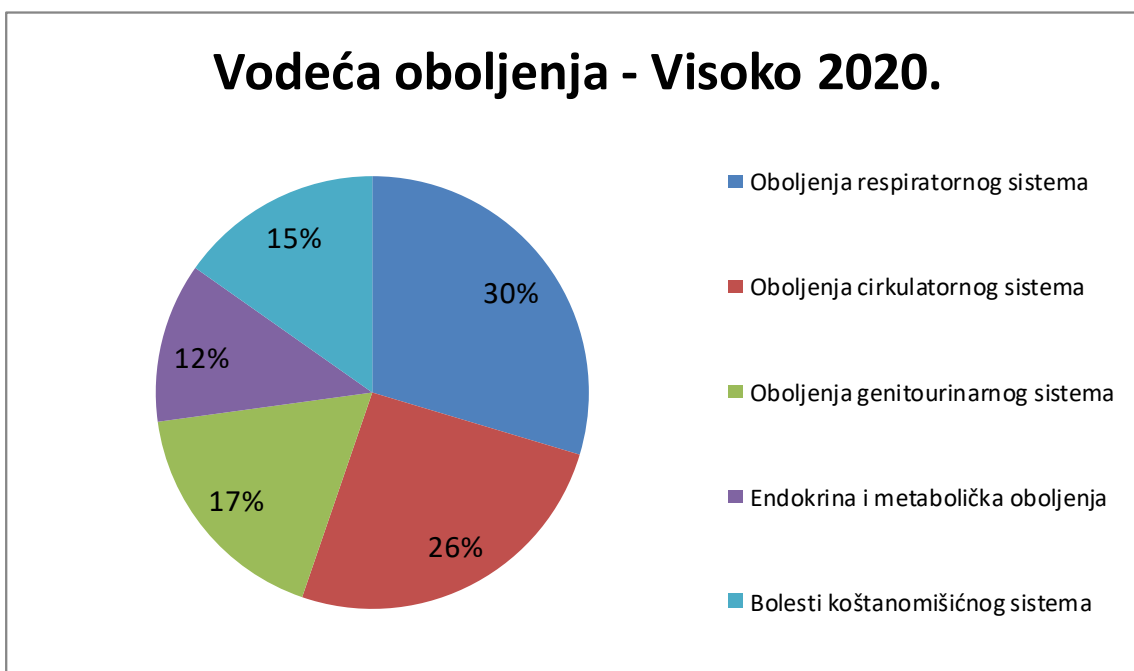
Hitna medicinska pomoć na području općine Vareš je u toku 2020. godine angažovala tri tima i ostvarila 3.715 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 4.557 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 879, a na javnom mjestu 60 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Vareš angažovala je jedan tim kojeg čine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i tri fizioterapeutska tehničara. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 1.392. Pruženo je 1.829 kineziterapija i 5.037 fizioterapija.

9.9. VISOKO

Općina Visoko prostire se na površini od 230,8 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 36.954 stanovnika, odnosno 160 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Visoko u toku 2020. godine registrovano je ukupno 17.749 oboljenja, odnosno 4.803 oboljenja na 10.000 osiguranika.

Vodeća oboljenja na području općine Visoko u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je oko 2.299 oboljenja, odnosno 1.559 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.102	747
2.	Infektivna oboljenja	266	180
3.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	138	93
4.	Oboljenja digestivnog sistema	133	90

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je ukupno 1.392 oboljenja, odnosno 236 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	694	118
2.	Infektivna oboljenja	125	21
3.	Oboljenja genitourinarnog sistema	84	14
4.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	74	12

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je 10.062 oboljenja, odnosno 447 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja genitourinarnog sistema	1.703	76
2.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.647	73
3.	Oboljenja respiratornog sistema	1.499	67
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	1.455	65
5.	Endokrina i metabolička oboljenja	814	36

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je 3.996 oboljenja, odnosno 572 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.491	214
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	613	88
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistem	360	52
4.	Oboljenja respiratornog sistema	342	49
5.	Oboljenja genitourinarnog sistema	294	42

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini u općini Visoko pružalo je ukupno 41 doktor medicine, tri doktora stomatologije i 80 zdravstvenih tehničara.

	1991.	1998.	2003.	2010.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	43	42	36	33	40	46	44	41
Broj doktora stomatologije	14	10	6	4	4	3	2	3
Broj medicinskih tehničara	100	110	89	82	90	83	90	80
Od toga viših med.tehničara	10	18	11	12	18	19	11	8
Broj nezdravstvenih radnika	61	46	40	33	30	32	31	33
Udio nezdravstvenih radnika	28%	22,1%	23,4%	21,7%	18,3%	19,5%	18,6%	21%

Na jednog doktora medicine dolazi 901 osiguranik, na jednog stomatologa 12.318, na zdravstvenog tehničara 462 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Visoko u toku 2020. godine realizovana je preko osamnaest timova na pet punktova. Ostvareno je 127.284 posjete u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 2.708 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 2,1 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 20.269 specijalističkih (15,9 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 6.818 laboratorijskih uputnica (5,3 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 301.892 (237,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi

porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 48.777. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 38,3.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Visoko u 2020. godini pružala su tri tima i ostvareno je 7.619 posjeta u ordinaciji kod doktora. U toku 2020. godine izdato je 1.232 specijalistička i 2.100 laboratorijskih uputnica. Propisano je 2.138 recepata. Ukupan broj preventivnih usluga 2.945. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Visoko u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine jedan specijalista i jedan specijalizant ginekologije i akušerstva te dvije ginekološko akušerske sestre primaljskog smjera. Ostvareno je 8.080 posjeta u ordinaciji kod doktora, 8.080 pregleda, 3.796 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je 185, posjeta kod juvenilnog ginekologa 201, a 134 posjete radi steriliteta. Propisano je 305 kontraceptivnih sredstava, od čega 266 oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 2.181, od toga 902 ciljana pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 1.279 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Visoko je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 4.427 posjeta u ordinaciji kod doktora, a 4.014 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 4.477 radiografija i 69 spirometrija. Zdravstveni nadzor se proveo nad dvije osobe oboljele od tuberkuloze.

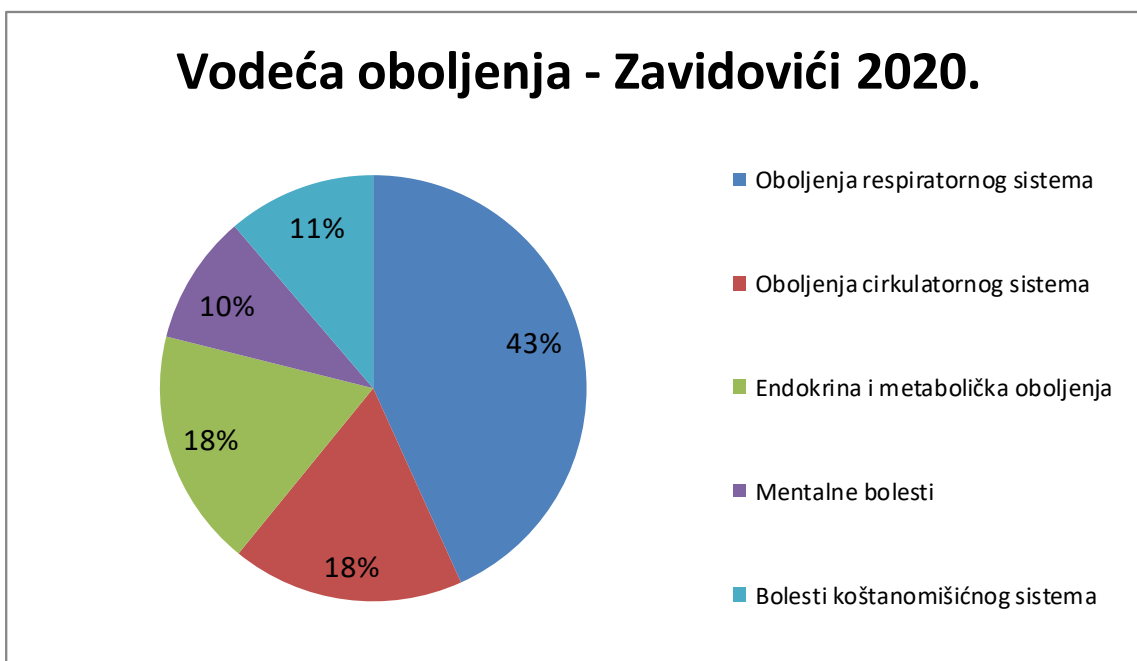
Hitna medicinska pomoć na području općine Visoko je u toku 2020. godine angažovala četiri tima i ostvarila 16.715 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 23.105 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 302, a na javnom mjestu 251 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine na području općine Visoko angažovala je jedan tim kojeg čine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije i pet fizioterapeutskih tehničara. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 4.581. Pruženo je 8.073 kineziterapije i 11.628 fizioterapija.

9.10. OPĆINA ZAVIDOVIĆI

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2020. godine općina Zavidovići prostire se na površini od 556,4 km² gdje živi 31.249 stanovnika, odnosno 56 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Zavidovići u toku 2020. godine registrovano je ukupno 16.204 oboljenja, odnosno 5.185 oboljenja na 10.000 stanovnika.

Vodeća oboljena na području općine Zavidovići u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je 1.627 oboljenja, odnosno 1.280 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	993	781
2.	Infektivna oboljenja	133	105
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	131	103
4.	Bolesti uha	49	38

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 3.111 oboljenja, odnosno 635 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.908	389
2.	Infektivna oboljenja	184	37
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	129	26
4.	Bolesti oka	81	16

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 8.795 oboljenja, odnosno 481 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.704	93
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	1.499	82
3.	Oboljenja cirkulatornog sistema	1.207	66
4.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	1.071	59
5.	Mentalna oboljenja	844	46

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 2.671 oboljenje, odnosno 399 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	815	122
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	488	73
3.	Oboljenja respiratornog sistema	356	53
4.	Mentalni poremećaji	263	39
5.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	172	26

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Zavidovići pružalo je ukupno 35 doktora medicine, 2 doktora stomatologije te 81 zdravstveni tehničar.

	1991.	1998.	2003.	2010.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj doktora medicine	45	24	17	24	32	37	34	35
Broj doktora stomatologije	9	7	4	2	2	2	2	2
Broj medicinskih tehničara	104	89	78	73	87	84	87	81
Od toga viših med.tehničara	15	9	4	6	12	13	12	5
Broj nezdravstvenih radnika	51	47	44	44	39	35	35	35
Udio nezdravstvenih radnika	24,4%	28,1%	30,8%	30,8%	24,4%	22,2%	22,2%	22,9%

Na jednog doktora medicine dolazi 893 stanovnika, na jednog stomatologa 15.624, na zdravstvenog tehničara 386 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Zavidovići u toku 2020. godine realizovana je preko osam timova. Ostvareno je 86.309 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 2.569 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 3 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 16.889 specijalističkih (19,6 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 10.183 laboratorijske uputnice (11,8 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 147.771 (171,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištim. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi

porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 69.694. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 80,7.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Zavidovići je u 2020. godini realizovala se preko četiri tima i ostvareno je 8.913 posjeta u ordinaciji kod doktora. Nije registrovana nijedna kućna posjeta. U toku 2020. godine izdato je 1.611 specijalističkih i 1.513 laboratorijskih uputnica. Ukupan broj preventivnih usluga 8.084. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvena zaštita školske djece i omladine na području općine Zavidovići je u toku 2020. godine angažovala četiri tima i ostvareno je 5.709 posjeta na godišnjem nivou. Preventivnih usluga je bilo 320. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima. Izdato je 1.777 specijalističkih i 221 laboratorijska uputnica.

Zdravstvenu zaštitu žena u toku 2020. godine provodila su dva tima kojeg čine dva specijalista ginekologije i pet ginekološko akušerskih sestri primaljskog smjera. Ostvareno je 8.110 posjeta u ordinaciji kod doktora, 5.337 pregleda, 2.773 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice nije evidentirano, posjeta kod juvenilnog ginekologa 23, a 30 posjeta radi steriliteta. Propisano je 21 kontraceptivno sredstvo, od čega 16 oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 3.380, od toga 1.947 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 1.433 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Zavidovići je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 1.392 posjete u ordinaciji kod doktora, a 182 kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 2.039 spirometrija.

Patronažna služba u 2020. godini ostvarila 1.878 posjeta hroničnim bolesnicima.

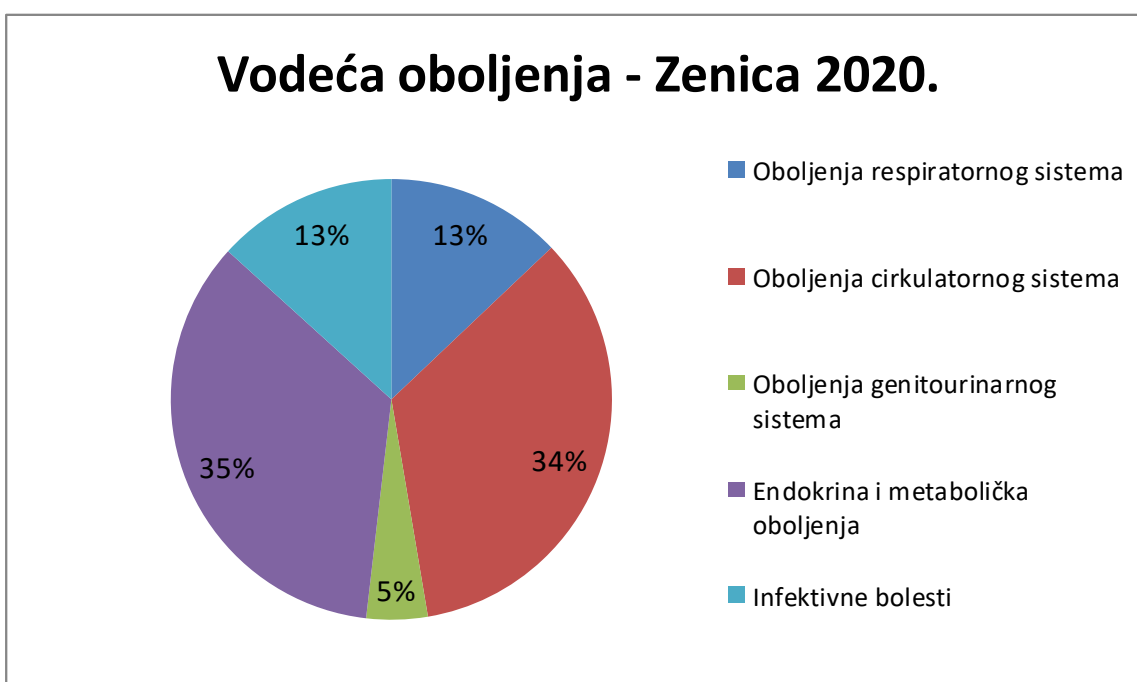
Hitna medicinska pomoć na području općine Zavidoviće je u toku 2020. godine angažovala četiri tima i ostvarila 11.452 posjete u ordinaciji kod doktora, te 65.755 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 491, a na javnom mjestu 59 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine angažovala je jedan tim. Posjeta u ordinaciji kod doktora bilo je 7.462. Pruženo je 9.158 kineziterapija i 26.211 fizioterapija.

9.11. GRAD ZENICA

Grad Zenica prostire se na površini od 558,5 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 105.206 stanovnika, odnosno 188 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području grada Zenice u toku 2020. godine registrovano je ukupno 39.921 oboljenja, odnosno 3.794 oboljenja na 10.000 osiguranika.

Vodeća oboljena na području grada Zenice u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta od 0-4 godine, u protekloj godini registrovano je 2.117 oboljenja, odnosno 477 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.516	342
2.	Infektivna oboljenja	322	73
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	93	21
4.	Oboljenja cirkulatornog sistema	72	16

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 2.366 oboljenja, odnosno 151 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	905	58
2.	Infektivna oboljenja	636	40
3.	Endokrina i metabolička oboljenja	471	30
4.	Bolesti uha	110	7

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 18.932 oboljenja, odnosno 301 oboljenje na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Endokrina i metabolička oboljenja	6.675	106
2.	Oboljenja cirkulatornog sistema	5.591	89
3.	Infektivna oboljenja	2.273	36
4.	Oboljenja respiratornog sistema	1.379	22
5.	Oboljenja genitourinarnog sistema	926	15

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 16.506 oboljenja, odnosno 747 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	6.647	301
2.	Endokrina i metabolička oboljenja	5.334	241
3.	Infektivne bolesti	1.512	68
4.	Oboljenja respiratornog sistema	819	37
5.	Oboljenja koštanomišičnog sistema	598	27

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu na primarnom nivou u 2020. godini na području grada Zenica pružalo je ukupno 108 doktora medicine, 21 doktor stomatologije i 224 zdravstvena tehničara.

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti na jednog doktora medicine dolazi 974 stanovnika, na jednog stomatologa 5.01 stanovnika, a na jednog zdravstvenog tehničara 470 stanovnika.

	1991.	1998.	2019.	2020.
Broj ljekara	358	275	102	108
Broj stomatologa	56	30	20	21
Broj medicinskih tehničara	1024	987	254	224
Od toga viših med.tehničara	54	42	85	34
Broj nezdravstvenih radnika	651	745	82	89
Udio nezdravstvenih radnika	31,2%	36,9%	17,9%	20,1%

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području grada Zenice u toku 2020. godine realizovana je preko 55 timova na 27 punktova. Ostvareno je 377.651 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 3.377 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 0,9 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 102.710 specijalističkih (27,2 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 91.080 laboratorijskih uputnica (24,1 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 1.110.286 (294 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi

porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 234.086. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 62.

Služba medicine rada odvijala se preko dva specijalista i jednog specijalizanta medicine rada te četiri medicinske sestre/tehničara sa srednjom stručnom spremom. U toku 2020. godine urađeno je 1.572 zdravstvena pregleda, 1.808 periodičnih zdravstvenih pregleda, 298 kontrolnih pregleda nakon provedenog periodičnog pregleda, 1.814 vanrednih zdravstvenih pregleda radnika, 1.073 savjetovanja o zdravlju i sigurnosti na radu te 15.396 procjena opšte i posebne zdravstvene sposobnosti u cilju profesionalne orijentacije i selekcije u izboru budućeg zanimanja.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece pružalo je osam timova i ostvareno je 20.628 posjeta u ordinaciji kod doktora. Registrovano je 3.759 kućnih posjeta. U toku 2020. godine izdato je 1.598 specijalističkih i 4.234 laboratorijske uputnice. Propisana su 4.272 recepta. Ukupan broj preventivnih usluga 8.084. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvenu zaštitu žena provodila su četiri tima. Ostvareno je 11.981 posjeta u ordinaciji kod doktora, 3.424 prvih pregleda (8.557 ponovnih), 7.305 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je 249, posjeta kod juvenilnog ginekologa 193, a 141 posjeta radi steriliteta. Propisano je 249 kontraceptivnih sredstava, od čega 175 oralnih kontraceptivnih sredstava. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 3.603, od toga 3.312 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 291 ciljani pregled radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu realizovala se preko tri tima i ostvarila 14.405 posjeta u ordinaciji kod doktora i isto toliko kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 13.364 radiografije, 6.554 spirometrije, 442 BK direktne mikroskopije. Zdravstveni nadzor se proveo nad 44 osobe oboljele od tuberkuloze.

Patronažna služba ostvarila je 22.626 posjeta domaćinstvima i 890 posjeta trudnicama, novorođenčadi i porodiljama. Također je realizovano 27.341 posjeta hroničnim bolesnicima.

Hitna medicinska pomoć realizovala se preko 12 timova i ostvarila 19.168 posjeta u ordinaciji kod doktora, te 27.830 posjeta kod ostalih zdravstvenih

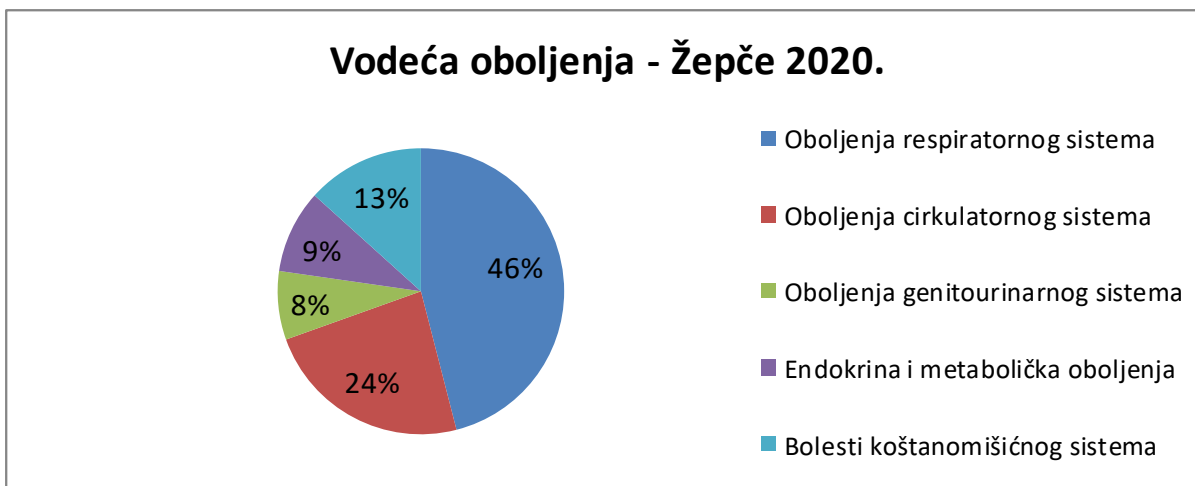
radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 6.879, a na javnom mjestu 989 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju ostvario je 4.961 posjetu u ordinaciji kod doktora. Pruženo je 7.448 kineziterapija, 47.180 fizioterapija te 974 hidroterapije.

9.12. OPĆINA ŽEPČE

Općina Žepče prostire se na površini od 282,3 km² (podatak Federalnog zavoda za statistiku Bosne i Hercegovine) gdje živi 22.686 stanovnika, odnosno 80 stanovnika po km². U primarnoj zdravstvenoj zaštiti, na području općine Žepče u toku 2020. godine registrovano je ukupno 9.580 oboljenja, odnosno 4.223 oboljenja na 10.000 osiguranika.

Vodeća oboljenja na području općine Žepče u toku protekle godine prikazana su na sljedećem dijagramu:

OBOLJENJA I STANJA DJECE UZRASTA 0-4 GODINA

Kod djece uzrasta 0-4 godina, u protekloj godini registrovano je 699 oboljenja, odnosno 702 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	484	486
2.	Infektivna oboljenja	54	54
3.	Bolesti uha	35	35
4.	Bolesti krvi i krvotvornih organa	24	24

OBOLJENJA I STANJA ŠKOLSKE DJECE I MLADIH

Kod školske djece i mladih, u protekloj godini registrovano je 1.763 oboljenja, odnosno 452 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	972	249
2.	Infektivna oboljenja	161	41
3.	Oboljenja kože i potkožnog tkiva	121	31
4.	Oboljenja genitourinarnog sistema	94	24

OBOLJENJA I STANJA ODRASLOG STANOVNIŠTVA

U protekloj godini kod odraslog stanovništva registrovano je ukupno 4.814 oboljenja, odnosno 373 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja respiratornog sistema	1.178	91
2.	Oboljenja cirkulatornog sistema	898	70
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	588	46
4.	Endokrina i metabolička oboljenja	408	32
5.	Mentalna oboljenja	331	26

OBOLJENJA I STANJA STANOVNIŠTVA STARIJEG OD 65 GODINA

U protekloj godini kod stanovništva starijeg od 65 godina registrovano je ukupno 2.304 oboljenja, odnosno 478 oboljenja na 1.000 osiguranika ove populacione grupe.

R/B	Vodeća oboljenja	Broj slučajeva	Stopa na 1.000 osiguranika
1.	Oboljenja cirkulatornog sistema	671	139
2.	Oboljenja respiratornog sistema	540	112
3.	Oboljenja koštanomišićnog sistema	297	62
4.	Oboljenja genitourinarnog sistema	183	38
5.	Endokrina i metabolička oboljenja	182	38

ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Zdravstvenu zaštitu u 2020. godini na području općine Žepče pružalo je ukupno 20 doktora medicine, četiri doktora stomatologije i 53 zdravstvena tehničara.

	1991.	1998.	2006.	2012.	2015.	2018.	2019.	2020.
Broj bolesničkih kreveta					9	10	10	
Broj doktora medicine	14	14	19	19	19	18	21	20
Broj doktora stomatologije	2	5	2	2	2	3	3	4
Broj medicinskih tehničara	43	72	64	52	49	57	59	53
Od toga viših med.tehničara	7	3	5	4	4	5	7	0
Broj nezdravstvenih radnika	22	54	44	33	29	35	33	33
Udio nezdravstvenih radnika	27,2%	37,2%	34,1%	31,1%	29,3%	31%	28,5%	30%

Na jednog doktora medicine dolazi 1.134 stanovnika, na jednog stomatologa 5.671, na zdravstvenog tehničara 428 stanovnika.

ANALIZA FUNKCIONISANJA PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Porodična medicina na području općine Žepče u toku 2020. godine realizovana je preko osam timova na pet punktova. Ostvareno je 75.010 posjeta u ordinaciji kod doktora, na godišnjem nivou. Ukupno kućnih posjeta je bilo 2.770 kako ljekara tako i drugog zdravstvenog osoblja što predstavlja 3,7 % u odnosu na posjete u ordinaciji kod doktora. Izdato je ukupno 12.246 specijalističkih (16,3 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji) i 12.264 laboratorijske uputnice (16,3 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Ukupan broj propisanih recepata iznosio je 142.805 (190,4 na 100 posjeta doktoru u ordinaciji). Preventivne usluge se

ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih, preglede u cilju zapošljavanja i posjete savjetovalištima. Ukupan broj preventivnih usluga provedenih u službi porodične medicine u toku 2020. godine iznosio 37.029. Udio preventivnih usluga u odnosu na 100 posjeta doktoru u ordinaciji iznosi 49,4.

Služba medicine rada na području općine Žepče realizovala se preko jednog tima kojeg čine specijalista medicine rada i jedna medicinska sestra/tehničar sa srednjom stručnom spremom. U toku 2020. godine obavljeno je 277 pregleda i 21 procjena opšte i posebne zdravstvene sposobnosti u cilju profesionalne orijentacije i selekcije u izboru budućeg zanimanja.

Zdravstvenu zaštitu predškolske djece na području općine Žepče je u 2020. godini pružao jedan tim i ostvareno je 4.625 posjeta u ordinaciji kod doktora. Registrovane su 693 kućne posjete. U toku 2020. godine izdato je 226 specijalističkih i 1.233 laboratorijskih uputnica. Propisana su 1.303 recepta. Ukupan broj preventivnih usluga 1.232. Preventivne usluge se ogledaju kroz sistematske i periodične preglede, kontrolne preglede poslije sistematskih i periodičnih i posjete savjetovalištima.

Zdravstvena zaštita školske djece i omladine na području općine Žepče je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarene su 662 posjete na godišnjem nivou. Izdato je 55 specijalističkih i 158 laboratorijskih uputnica, a propisan 361 recept.

Zdravstvenu zaštitu žena na području općine Žepča u toku 2020. godine provodio je jedan tim kojeg čine specijalista ginekologije i pet ginekološko akušerskih sestri primaljskog smjera. Ostvareno je 3.061 posjeta u ordinaciji kod doktora, 1.001 prvi pregled (1.983 ponovni pregled), 981 posjeta savjetovalištu za trudnice. Posjeta savjetovalištu za planiranje porodice bilo je dvije i dvije posjete radi steriliteta. Preventivnih ginekoloških pregleda bilo je ukupno 709, od toga 658 ciljanih pregleda radi ranog otkrivanja raka grlića materice, a 51 ciljani pregled radi ranog otkrivanja raka dojke.

Služba za plućne bolesti i tuberkulozu na području općine Žepče je u toku 2020. godine angažovala jedan tim i ostvarila 3.562 posjete u ordinaciji kod doktora, a 2.860 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Načinjeno je 296 spirometrija.

Patronažna služba na području općine Žepče je u 2020. godine angažovala jedan patronažni tim kojeg čine tri medicinske sestre/tehničari sa srednjom stručnom

spremom i ostvarila 2.408 posjeta domaćinstvima i 420 posjeta trudnicama, novorođenčadi i porodiljama. Realizovano je 2.760 posjeta hroničnim bolesnicima.

Hitna medicinska pomoć na području općine Žepče se u toku 2020. godine provodila preko jednog tima i ostvarila 9.024 posjete u ordinaciji kod doktora, te 14.989 posjeta kod ostalih zdravstvenih radnika. Intervencija na terenu-kući je bilo 143, a na javnom mjestu 61 intervencija.

Centar za fizikalnu rehabilitaciju u toku 2020. godine ostvarila je 1.610 posjeta u ordinaciji kod doktora. Pruženo je 7.361 fizioterapija.